



บทความวิจัย

เรื่อง ความขัดแย้งในสงครามกัมพูชา-เวียดนาม (ค.ศ. 1975-ค.ศ. 1979)

โดย

นางสาวธมลวรรณ บุญเดช

รหัสนักศึกษา 05610828

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2564

ลิขสิทธิ์ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทความวิจัย	ความขัดแย้งในสงครามกัมพูชา-เวียดนาม (ค.ศ.1975-ค.ศ.1979)
ผู้เขียน	ธมลวรรณ บุญเดช
อาจารย์ที่ปรึกษาบทความวิจัย	อาจารย์ดวงทิพย์ พรหมเขต
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ปีการศึกษา	2564

บทคัดย่อ

บทความวิจัย “ความขัดแย้งในสงครามกัมพูชา-เวียดนาม (ค.ศ.1975-ค.ศ.1979)” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความขัดแย้งระหว่างสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและกัมพูชาประชาธิปไตยและบริบท การเมืองโลกที่มีผลต่อความขัดแย้งระหว่างสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและกัมพูชาประชาธิปไตย ระหว่างปี 1975 ถึง 1979

ผลการศึกษาพบว่าความขัดแย้งระหว่างสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและกัมพูชาประชาธิปไตยมาจากสาเหตุหลัก 2 ประการ เช่น ความขัดแย้งเรื่องเส้นเขตแดนซึ่งเป็นผลมาจากการปักปันเขตแดนที่ไม่เป็นธรรมในสมัยอาณานิคมฝรั่งเศส ความขัดแย้งเรื่องอุดมการณ์ทางการเมืองในโลกค่ายคอมมิวนิสต์ทางการเมืองในโลกคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะความแตกแยกระหว่างจีน-โซเวียต (Sino-Soviet split) ซึ่งเป็นผลให้โซเวียตให้การสนับสนุนสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ขณะที่สาธารณรัฐประชาชนจีนให้การสนับสนุนกัมพูชาประชาธิปไตย

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยเรื่อง ความขัดแย้งในสงครามกัมพูชา-เวียดนาม (ค.ศ. 1975-ค.ศ. 1979) เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา 450 112 การศึกษาเอกเทศ (Independent Study)

บทความวิจัยชิ้นนี้สามารถสำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับการกรุณาอย่างสูงจากอาจารย์ดวงทิพย์ พรหมเขต อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ที่กรุณาให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง จนทำให้งานวิจัยในครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณอาจารย์อย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ และขอขอบคุณครอบครัว และเพื่อน ๆ ที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ตลอดจนให้กำลังใจ ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้การศึกษาวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอบคุณโดมินิค โทเรตโต ฮานและครอบครัว Fast and Furious ที่คอยแสดงหนังและอยู่เป็นเพื่อนเวลาเหนื่อยกับวิจัย และคิดถึงไบรอัน โอคอนเนอร์มากเลย

ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ หากมีข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดประการใด ข้าพเจ้าก็ขออภัยไว้ ณ ที่นี้

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญภาพ	ง
ที่มาและความสำคัญ	1
วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ทบทวนวรรณกรรม	5
ขอบเขตการศึกษา	8
วิธีการศึกษา	8
บริบทการเมืองเวียดนาม	
1.บริบทการเมืองของเวียดนามก่อนการลงประมัตเพื่อรวมชาติปี 1956	9
2.เวียดนามได้กับการต่อต้านคอมมิวนิสต์	12
2.1.การจัดตั้งแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติเวียดนามใต้ (Nation Front for the Liberation of South Vietnam: NFLSV)	13
2.2. เวียดนามภายใต้การปกครองของโงดินห์เดียม	15
3.บริบทการเมืองเวียดนามหลังการรวมชาติหลังปีค.ศ 1975	21
บริบทการเมืองกัมพูชา	
1.การเมืองกัมพูชาในช่วงเจ้าโรตม สีหนุ (1954-1970)	24
2.การเมืองกัมพูชาในช่วงนายพลลอน นอล (ค.ศ 1970-1975)	27
3.การเมืองกัมพูชาในช่วงพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา(เขมรแดง) (ค.ศ1975-1979)	28
3.1.ความเป็นมาของกลุ่มเขมรแดงปัญญาชนปารีส	28
3.2.การเข้าร่วมกับขบวนการคอมมิวนิสต์กัมพูชาของปัญญาชนกลุ่มปารีส	29
3.3.รัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย	34
3.4.การใช้อำนาจของเขมรแดงในการเปลี่ยนแปลงประเทศและจัดระเบียบสังคม	35
3.4.1.การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคม	36
3.4.1.1.การอพยพประชาชนออกจากพนมเปญสู่ชนบท	36

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
3.4.1.2.การยกเลิกสถาบัน กิจกรรมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม	37
3.4.1.3.การจัดระเบียบกลุ่มประชาชน	39
3.4.2.การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ	40
3.5.เขมรแดงกับการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวกัมพูชา	43
ความขัดแย้งเวียดนาม-กัมพูชา (ค.ศ 1975- ค.ศ 1979)	
1.ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามและกัมพูชา	44
2.ปัจจัยที่นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างกัมพูชาและเวียดนาม	47
2.1.ปัจจัยจากเหตุการณ์ในปัจจุบัน	47
2.1.1.บริเวณปากนกแก้ว (Parrot's Beak)	47
2.1.2.เกาะต่าง ๆ และเขตไหล่ทวีปในอ่าวไทย	49
2.2.ปัจจัยจากความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม	51
2.3.ปัจจัยจากแนวคิดเรื่องสหพันธอินโดจีน	52
2.4.ปัจจัยจากความวิตกกังวลของผู้นำประเทศ	55
3.เหตุการณ์เวียดนามบุกกัมพูชา	55
4.ความขัดแย้งระหว่างจีนและสหภาพโซเวียต	60
5.ความสัมพันธ์ระหว่างสหภาพโซเวียตและเวียดนาม	63
6.ความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและกัมพูชาประชาธิปไตย	67
บทสรุป	70

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 โง่ดินห้เดียม	15
2 พระกวางดีค้ขณะกำลังจุดไฟเผาตัวเองเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมให้พระพุทศาสนาในเวียดนามใต้	16
3 กองทัพนเวียดนามเหนือบุกยึดกรุงไซ่ง่อนได้สำเร็จ	21
4 เจ้าันโรดม สีหนุ	26
5 นายพลลอน นอล	28
6 ซาลอดซาร์ หรือ พอล พต	34
7 เด็กที่มีอายุ 8 ขวบขึ้นไปกำลังเรียนเกี่ยวกับลัทธิคอมมิวนิสต์	39
8 ภาพการทำนารวมของประชาชนชาวกำพูซา	42
9 คุกโตนสเลง หรือ S-21	44
10 แผนที่บริเวณปากนกแก้ว (Parrot's Beak)	49

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ความขัดแย้งระหว่างสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและกัมพูชาประชาธิปไตย ระหว่างปี ค.ศ.1975 - ค.ศ. 1979 ถือเป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการเมืองระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อีกทั้งยังเป็นประเด็นที่สลับซับซ้อน เพราะถือเป็นผลผลิตของความขัดแย้งในการเมืองโลกในยุคปลายสงครามเย็นด้วย โดยเฉพาะบทบาทและอิทธิพลของมหาอำนาจโลกขณะนั้น เช่น สหภาพโซเวียต สาธารณรัฐประชาชนจีน และสหรัฐอเมริกา ที่มีต่อสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและกัมพูชาประชาธิปไตย

แม้ว่าการเมืองภายในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและกัมพูชาประชาธิปไตย ในระหว่างปี ค.ศ 1975 - ค.ศ. 1979 จะนำระบอบสังคมนิยมมาใช้เป็นแนวทางในการปกครองประเทศ ทว่าทั้ง 2 ชาติยังต้องเผชิญหน้ากับปัญหาและความวุ่นวายภายในประเทศ

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามที่เพิ่งผ่านการรวมชาติได้สำเร็จในปี ค.ศ 1975 หลังจากที่ถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเทศคือเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ ตามสนธิสัญญาเจนีวา ปี ค.ศ 1954 ทางเวียดนามเหนือปกครองด้วยระบอบสังคมนิยม ส่วนทางเวียดนามใต้ปกครองแบบสาธารณรัฐ ภายหลังจากการถูกแบ่งประเทศ สหรัฐอเมริกามหาอำนาจโลกฝั่งเสรีนิยม ได้เข้ามาแทรกแซงเวียดนามใต้เพราะกลัวการลุกลามของคอมมิวนิสต์ เวียดนามเหนือจะขยายเข้ามาในเวียดนามใต้และประเทศใกล้เคียงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงได้เข้ามาตั้งฐานทัพในเวียดนามใต้โดยให้กำลังสนับสนุนพร้อมทั้งโจมตีเวียดนามเหนือ ส่วนทางภาคเหนือหลังจากแบ่งประเทศได้รับความช่วยเหลือจากสาธารณรัฐประชาชนจีนและสหภาพโซเวียตซึ่งเป็นประเทศฝ่ายคอมมิวนิสต์ เวียดนามเหนือมีการปฏิรูปหลายอย่างในสังคมพร้อมทั้งหาทางรวมประเทศ จึงได้มีการจัดตั้งแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติเวียดนามใต้ (Nation Front of the Liberation of South Vietnam) หรือเวียดกง ในเวียดนามใต้เพื่อร่วมกันขจัดสหรัฐอเมริกาและเพื่อต่อสู้ให้เวียดนามกลับมารวมประเทศกันได้อีกครั้ง ได้มีการสู้รบกันอย่างหนักระหว่างเวียดนามเหนือและสหรัฐอเมริกา จนถึงในช่วงปลายสงครามสหรัฐอเมริกายอมลงนามในสนธิสัญญาปารีส ปี ค.ศ 1973 เพื่อถอนทหารออกจากเวียดนาม หลังจากทีสหรัฐอเมริกาทหารออกไปเวียดนามใต้ก็อ่อนแอมาก จนในที่สุดก็ถูกเวียดนามเหนือบุกยึดได้และเกิดการรวมประเทศได้ในที่สุดในปี ค.ศ 1975 (นิชฐนาถ นิลดี, 2555 หน้า 104-111)

ส่วนทางด้านกัมพูชาประชาธิปไตยได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเกิดหลังจากสนธิสัญญาเจนีวา ปีค.ศ 1954 ในปี ค.ศ 1955 เจ้านโรดม สีหนุ (Norodom Sihanouk ค.ศ. 1922 - ค.ศ. 2012) ได้สละราชสมบัติ

ให้กับพระราชบิดาแล้วมาเล่นการเมืองจนได้ชัยชนะจึงได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ต่อมาในปี ค.ศ 1960 พระราชบิดาเสียชีวิตลงทำให้เจ้านโรดม สีหนุ ต้องกลับมารับตำแหน่งเป็นประมุขอีกครั้ง และได้กุมอำนาจเบ็ดเสร็จทางการเมือง มีนโยบายเอนเอียงไปทางคอมมิวนิสต์ นโยบายนี้ได้สร้างความไม่พอใจให้นายพลลอน นอล (Lon Nol ค.ศ. 1913 - ค.ศ 1985) ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอยู่ในขณะนั้น จนในปี ค.ศ 1970 นายพลลอน นอลได้ทำการรัฐประหารขึ้นโดยได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา สถาปนาประเทศเป็นสาธารณรัฐเขมร พร้อมทั้งสถาปนาตนเองขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี แต่ในการบริหารงานเกิดปัญหามากมาย ทั้งทุจริตคอร์รัปชัน ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเป็นอย่างมาก จนในเดือนมีนาคม ค.ศ 1975 พรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา (Communist Party of Kampuchea)¹ ได้บุกยึดกรุงพนมเปญสำเร็จและขจัดนายพลลอน นอลพร้อมทั้งระบบสาธารณรัฐสิ้นสุดลงลงไป และได้เปลี่ยนประเทศเป็น กัมพูชาประชาธิปไตย (นิรันดร์ คิตบรรจง, 2563 หน้า 252 - 258)

จะเห็นได้ว่านับตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา การเมืองภายในทั้งสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและกัมพูชาประชาธิปไตยต่างก็ต้องเกี่ยวโยงกับบริบทโลกทั้งสิ้น โดยเฉพาะการแทรกแซงจากสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐประชาชนจีน และสหภาพโซเวียต อย่างไรก็ตามแม้ว่าสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและกัมพูชาประชาธิปไตยจะนำระบอบสังคมนิยมมาใช้ปกครองประเทศแต่เมื่อพิจารณาถึงแนวคิดและแนวทางการเมืองแล้ว จะเห็นว่าทั้ง 2 ชาติมีความแตกต่างกันทางด้านอุดมการณ์ ซึ่งเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ในบริบทโลกด้วย กล่าวคือ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามมีความใกล้ชิดและได้รับการสนับสนุนจากสหภาพโซเวียต ขณะที่กัมพูชาประชาธิปไตยได้รับการสนับสนุนจากสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยในระหว่างปีค.ศ 1950-1960 เกิดความขัดแย้งในค่ายคอมมิวนิสต์ด้วยกันเอง คือกรณีความขัดแย้งระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและสหภาพโซเวียต (Sino-Soviet Split) ซึ่งจะส่งผลต่อความขัดแย้งและความสัมพันธ์ระหว่าง สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและกัมพูชาประชาธิปไตยด้วย

¹ พรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา (Communist Party of Kampuchea) หรือเรียกกันว่าเขมรแดง เดิมทีเป็นกลุ่มปัญญาชนปารีส โดยมีผู้นำคนสำคัญคือซาลอท ซา หรือ พอล พต (Pol Pot ค.ศ. 1925 - ค.ศ. 1998) เป็นกลุ่มคนที่สนใจในลัทธิสังคมนิยม เพื่อหวังสร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับกัมพูชาตามแนวทางที่ตนเชื่อถือ เขมรแดงมีบทบาทสำคัญในการล้มล้างรัฐบาลของนายพลลอน นอลโดยได้รับการสนับสนุนจากจีน หลังจากที่ขึ้นมาปกครองกัมพูชาได้สำเร็จ ได้ดำเนินนโยบายเปลี่ยนแปลงประเทศและจัดระเบียบสังคมใหม่ที่เต็มไปด้วยความโหดร้ายและทารุณ จนเกิดเป็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวกัมพูชาหลายล้านคน (สุวัฒน์ ทาสุนทร, 2558 หน้า 107-114)

ความสัมพันธ์สาธารณรัฐประชาชนจีนกับสหภาพโซเวียตเริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ในปี ค.ศ 1960 เป็นต้นมา เนื่องจากความเห็นทางลัทธิคอมมิวนิสต์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามตัวผู้นำของสหภาพโซเวียต โดยสหภาพโซเวียตได้พยายามล้างความโหดเหี้ยมของคอมมิวนิสต์ในแบบเดิม ๆ และหันไปเปิดรับโลกเสรีนิยมมากขึ้น ซึ่งทำให้เกิดความไม่พอใจต่อสาธารณรัฐประชาชนจีนที่พยายามจะยึดถือแนวทางคอมมิวนิสต์ที่มีแต่ชนชั้นกรรมมาชีพ ไม่ต้อนรับโลกแบบเสรีนิยม (David Wolff, 2543 หน้า 27-30)

ความสัมพันธ์ระหว่างสหภาพโซเวียตและเวียดนามเด่นชัดขึ้นในช่วงที่เกิดสงครามเวียดนามในปี ค.ศ 1960 - ค.ศ. 1975 สหภาพโซเวียตได้ให้การสนับสนุนเวียดนามเหนือ โดยการให้ความช่วยเหลือที่จำเป็นทั้งหมดเพื่อสู้รบกับสหรัฐอเมริกา จนทำให้ได้รับชัยชนะในสงครามครั้งนี้ ต่อมาเมื่อเกิดสงคราม กัมพูชา - เวียดนามขึ้น สหภาพโซเวียตได้ผลักดันให้เวียดนามเข้าร่วมกับองค์กรองค์การความร่วมมือด้านเศรษฐกิจของยุโรปตะวันออก (COMECON) พร้อมทั้งลงนามเป็นพันธมิตรทางทหารต่อกันในการบุกกัมพูชา กองทัพเวียดนามมีกำลังทหารเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากและยังมีการขนอาวุธจากมอสมโกมายังฮานอย เวียดนามพึ่งพาสหภาพโซเวียตในหลายด้านไม่ใช่เพียงด้านการทหารเท่านั้นแต่ยังมีเรื่องของเศรษฐกิจอีกด้วย (Davide Gobbicchi, 2563 หน้า 7-9)

ความสัมพันธ์สาธารณรัฐประชาชนจีนกับกัมพูชาประชาธิปไตยไม่ใช่เพียงแค่ความช่วยเหลือทางต่าง ๆ เพียงเท่านั้น แต่ผู้นำเขมรแดงอย่าง พอล พต (Pol Pot ค.ศ. 1925 - ค.ศ. 1998) ได้นำแนวคิดแบบเหมา เจ๋อตง (Mao Zedong ค.ศ 1893 - ค.ศ 1976) มาใช้ในการปกครองประเทศอีกด้วย ในช่วงที่ภายในประเทศกัมพูชาเกิดความโหดร้ายทารุณจากการปกครองของเขมรแดง สาธารณรัฐประชาชนจีนก็ไม่ได้บีบบังคับให้หยุดหรือแสดงออกแต่อย่างใด แต่ยังคงให้การสนับสนุนกองกำลังเขมรแดงอย่างต่อเนื่อง โดยความช่วยเหลือที่สาธารณรัฐประชาชนจีนได้สนับสนุนเป็นทรัพยากรที่จำเป็นต่าง ๆ เช่น ข้าวสาร เชื้อเพลิง และยังมีการจัดหาอาวุธให้กองกำลังเขมรแดงเพิ่มขึ้นอีกด้วย (John D. Ciorciari, 2556 หน้า 3-6)

ความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับกัมพูชาเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนานในประวัติศาสตร์ของทั้งสองประเทศ โดยมีสาเหตุที่สำคัญคือ ข้อพิพาททางด้านชายแดน โดยเริ่มเกิดความรุนแรงขึ้นในช่วงที่เขมรแดงขึ้นมาปกครองกัมพูชาและมีความต้องการขยายดินแดนเพื่อสร้างความยิ่งใหญ่ให้กับกัมพูชาและทั่วดินแดนที่เป็นของกัมพูชากลับคืน ในปี ค.ศ. 1975 มีการบุกโจมตีทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเวียดนามที่เป็นพรมแดนระหว่างเวียดนามและกัมพูชา เวียดนามพยายามขอเจรจาด้วยสันติวิธีแต่ไม่เป็นผล เขมรแดงเริ่มมีการโจมตีที่รุนแรงขึ้นในเมืองเขตชายแดน เช่น เมืองเจิวตัก (Châu Đốc), เมืองฮาเตียน (Hà Tiên) และเมืองอื่น ๆ ในบริเวณใกล้เคียง มีผลทำให้ประชาชนเวียดนามบาดเจ็บและล้มตายประมาณ 1,000 คน จนในเดือนธันวาคม ปีค.ศ. 1977 เวียดนาม

ได้เริ่มโจมตีกลับไปยังบริเวณเมืองสวายเรียงของของกัมพูชาและจับประชาชนชาวกัมพูชามาจำนวนหนึ่ง จึงทำให้เขมรแดงประกาศยุติความสัมพันธ์กับเวียดนาม และจะขอเจรจาจากที่ต่อเมื่อเวียดนามถอนทัพออกไป ต่อมา ในปีค.ศ. 1978 เวียดนามได้มีการประกาศจัดตั้ง แนวร่วมสามัคคีประชาชาติกัมพูชา (Kampuchean United Front for National Salvation) จนในเดือนธันวาคม ปีค.ศ. 1978 เวียดนามได้ทำการบุกกัมพูชาครั้งใหญ่ โดยเริ่มโจมตีเมืองรอบนอกก่อน เช่น เมืองกระแจะ, เมืองกำปงจาม จนสามารถเข้ายึดกรุงพนมเปญได้เป็นที่ สำเร็จในวันที่ 7 มกราคม 1979 จึงทำให้ผู้นำเขมรแดงหลายคนต้องหลีกหนีออกไปตามป่าชายแดนของกัมพูชาที่ ติดกับประเทศไทย เวียดนามได้จัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่ให้กับกัมพูชาและเปลี่ยนชื่อประเทศเป็น สาธารณรัฐประชาชน กัมพูชา (Pham Thi Hue, 2561 หน้า 57-59)

จากประเด็นข้างต้นจะเห็นว่ากรณีความขัดแย้งระหว่างสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและกัมพูชา ประชาธิปไตยระหว่างปี ค.ศ. 1975-ค.ศ. 1979 เป็นประเด็นที่น่าสนใจเพราะเป็นประเด็นที่มีความซับซ้อน ทั้งในแง่ ของอุดมการณ์การเมือง การเกี่ยวโยงกับความขัดแย้งในบริบทโลก เช่น ความขัดแย้งระหว่าง สาธารณรัฐ ประชาชนจีน สหภาพโซเวียต, บทบาทของสหรัฐอเมริกา ในการเมืองโลกซึ่งส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางการเมือง ระหว่างประเทศระหว่างสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและกัมพูชาประชาธิปไตยด้วย งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นศึกษา ในช่วงเวลาแค่ปี ค.ศ 1975-ค.ศ. 1979 ซึ่งเป็นช่วงของรัฐบาลพอล พตเท่านั้นเพราะเป็นช่วงที่กัมพูชา ประชาธิปไตยเกิดปัญหากับสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามตึงเครียดมากที่สุด จึงเป็นหัวข้อที่น่าสนใจอย่างยิ่งที่จะ นำมาพัฒนามาเป็นหัวข้อวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาความขัดแย้งระหว่างสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและกัมพูชาประชาธิปไตย
- 2.2 เพื่อศึกษาบริบทการเมืองโลกที่มีผลต่อความขัดแย้งสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและกัมพูชา

ประชาธิปไตย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 3.1 ทำให้ทราบถึงความขัดแย้งระหว่างสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและกัมพูชาประชาธิปไตย
- 3.2 ทำให้ทราบถึงบริบทการเมืองโลกที่มีผลต่อความขัดแย้งสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและกัมพูชา

ประชาธิปไตย

ทบทวนวรรณกรรม

1. กลุ่มงานที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและสหภาพโซเวียต

นรนิติ เศรษฐบุตร (นรนิติ เศรษฐบุตร: 2525 หน้า 12-20) เรื่อง การขัดแย้งระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและสหภาพโซเวียตเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้กรณีพิพาทในแหลมอินโดจีนระหว่างเขมรกับญวนขยายตัวและยืดเยื้อ กล่าวถึงแก่นแท้ของความขัดแย้งระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและสหภาพโซเวียตที่แท้จริงว่า แก่นแท้ของปัญหานั้นไม่ได้อยู่ที่การขัดแย้งทางอุดมการณ์ เนื่องจากแง่ความคิดและอุดมการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้นำประเทศทั้งสอง โดยผู้นำฝ่ายสหภาพโซเวียตคือนิก้า ครุชเชฟ ส่วนผู้นำฝ่ายสาธารณรัฐประชาชนจีนคือเหมา เจ๋อตง ที่มีแง่ความคิดและอุดมการณ์ที่ขัดแย้งกันจนถึงขั้นมีการปะทะกันเกิดขึ้นและมีการเขียนข่าวโจมตีกันทางหนังสือพิมพ์ไปมา แต่ความจริงนั้นเป็นเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติมีประเด็นหลัก ๆ 2 ประเด็น คือ 1) เรื่องดินแดน และ 2) เกี่ยวกับการแข่งขันกันเป็นผู้นำประเทศโลกที่สาม ความขัดแย้งทั้งสองนี้ต่างพัฒนามาจากความไม่ไว้วางใจและระแวงซึ่งกันและกันเป็นสำคัญ เรื่องขัดแย้งของผลประโยชน์แห่งชาตินี้ทำให้ทั้ง 2 ประเทศดำเนินนโยบายแข่งขันกันมีอิทธิพลในดินแดนเอเชียอาคเนย์ในช่วงปี ค.ศ 1960 เป็นต้นมา และได้ทวีความรุนแรงขึ้นในช่วงที่สหรัฐอเมริกาถอนตัวออกไปจากดินแดนแถบเอเชียอาคเนย์

จิรศักดิ์ มุทิตาภรณ์ (จิรศักดิ์ มุทิตาภรณ์: 2508 หน้า 8-23) เรื่อง ความขัดแย้งระหว่างจีนคอมมิวนิสต์กับรัสเซีย กล่าวถึงความสัมพันธ์ของจีนและโซเวียตว่า ในสมัยที่โซเวียตปกครองโดยสตาลิน โซเวียตได้ให้ความช่วยเหลือแก่จีนคอมมิวนิสต์เป็นอย่างมาก ทั้งในเรื่องการให้อาวุธ ให้เงินกู้ระยะยาวแก่จีน รวมถึงมีสนธิสัญญามิตรภาพเกิดขึ้น จีนคอมมิวนิสต์ยังคงพึ่งพาโซเวียตในการสร้างสังคมจีน แต่เมื่อสถานการณ์ในประเทศจีนดีขึ้น ตอนนั้นจีนกับโซเวียตได้ตัดขาดความสัมพันธ์กันไปเนื่องจากความเห็นทางด้านคอมมิวนิสต์ไม่ตรงกันของผู้นำคนใหม่ของโซเวียตอย่างนายนิก้า ครุชเชฟ โดยนายครุชเชฟได้กล่าวโจมตีแนวคิดแบบสตาลิน ที่เน้นการบูชาตัวบุคคลและต่อต้านระบบจักรวรรดินิยมพร้อมทั้งที่จ้องจะทำสงครามกันตลอด แต่นายครุชเชฟเสนอแนวทางสันติภาพ สงครามเป็นสิ่งที่ไม่หลีกเลี่ยงได้ แต่สำหรับคอมมิวนิสต์จีนนั้นไม่เห็นด้วยเพราะว่าการมีอำนาจของจีนขณะชาติที่ยังคงอยู่ในสหประชาชาติ และถูกรับรองโดยอเมริกามีอำนาจมากกว่าทางกฎหมาย จีนจึงจำเป็นต้องสู้เพื่อเกียรติภูมิของตนเอง โดยการสร้างเกียรติภูมิของจีนคือเข้าร่วมสงครามเกาหลี เป็นต้น เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติของจีนในเวทีโลกแทนจีนขณะชาติ จีนจึงไม่สามารถยอมรับแนวทางของครุชเชฟได้

2.กลุ่มงานที่ศึกษาความขัดแย้งระหว่างเวียดนามและกัมพูชา

สตีเฟ่น เฮดเดอร์ (สตีเฟ่น เฮดเดอร์: 2522 หน้า125-132) เรื่อง รากเหง้าแห่งความขัดแย้งระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาและพรรคคนงานเวียดนาม กล่าวถึงสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างเวียดนามและกัมพูชาว่ามีอยู่ด้วยกัน 2 ประเด็นหลักคือ 1)ข้อพิพาทชายแดน กล่าวว่กัมพูชาไม่พอใจเวียดนามมาตั้งแต่อดีตแล้ว หลังจากเวียดนามผนวกดินแดนเขมรต่ำไป (ภาคใต้ของเวียดนามในปัจจุบัน) ต่อมาหลังจากที่เวียดนามปลดแอกประเทศได้สำเร็จในปี ค.ศ. 1975 ก็เริ่มมีการทะเลาะกันเรื่องดินแดนที่บริเวณหมู่เกาะคาบเกี่ยวของทั้ง2ประเทศ และในปีเดียวกันนี้เขมรแดงก็เริ่มใช้กำลังระดมยิงเวียดนามบริเวณเกาะพุกวอก ทำให้เวียดนามต้องตอบโต้กลับไปจนเกิดการทะเลาะกันครั้งใหญ่ 2)ความแตกต่างด้านแนวทางการเมืองระหว่างพรรคกัมพูชาและพรรคเวียดนาม กล่าวว่พรรคเวียดนามมีเน้นการต่อสู้ทางประชาชาติมากกว่าการต่อสู้ทางชนชั้นภายในประเทศ แต่พรรคกัมพูชาเน้นการต่อสู้ทางชนชั้นภายในประเทศคัดค้านระบอบศักดินา มากกว่าการต่อสู้ทางประชาชาติ ขณะเดียวกันก็มีลักษณะเป็นชาตินิยมรุนแรงเพราะต้องเอาชนะนโยบายชาตินิยมของเจ้าสีหนุ

เดวิด แชนด์เลอร์ (เดวิด แชนด์เลอร์: 2540 หน้า391-397) เรื่อง ประวัติศาสตร์กัมพูชา กล่าวถึง ความขัดแย้งของเวียดนามและกัมพูชาในช่วงที่เวียดนามเริ่มบุกกัมพูชา ในปี ค.ศ. 1977 ว่าเวียดนามมีการส่งกองทหารไปมากถึง14หน่วย กองทัพเวียดนามมีการจับเอาตัวประกันชาวกัมพูชาไปนับพันคน และได้ปั้นตัวประกันบางคนให้เป็นรัฐบาลพลัดถิ่น และให้การฝึกทางการทหาร หนึ่งในนั้นมีผู้นำคนสำคัญในประวัติศาสตร์กัมพูชาต่อมาคือ ฮุน เซน หลังจากนั้นเวียดนามได้พยายามเปิดเจรจาขึ้นแต่ก็ล้มเหลว ทั้งสองประเทศต่างจึงเร่งเสริมกำลังของตนกองกำลังเวียดนามเกือบแสนคนชุมนุมพลตามพรมแดนเวียดนาม-กัมพูชา และต้นเดือนธันวาคม ค.ศ. 1977 มีการประกาศจัดตั้งแนวร่วมกัมพูชาเพื่อการปลดปล่อยแห่งชาติ (Kampuchean Front for National Salvation)ในเดือนธันวาคมปี ค.ศ. 1978 กองกำลังเวียดนามเริ่มบุกรุกแบบเต็มกำลังตามแนวรบที่สำคัญ ๆ หลายแห่ง ถึงปลายปีถนนไปสู่พนมเปญหลายแห่งตกเป็นของเวียดนาม และในที่สุดก็ได้ยึดกรุงพนมเปญได้ในที่สุด ในเดือนมกราคมปี ค.ศ. 1979 พอลพตได้หนีออกไปจากกัมพูชา ประชาชนชาวกัมพูชายินดีปรีดากับการบุกของเวียดนาม และยอมรับรัฐบาลที่เวียดนามได้จัดตั้งขึ้นอย่างรวดเร็ว

เมธา พร้อมเทพ (เมธา พร้อมเทพ: 2523 หน้า 139-156) เรื่อง ชนวนสงครามเวียดนาม – กัมพูชา กล่าวถึงความขัดแย้งทางชายแดนของทั้งสองประเทศ ว่าปัญหาชายแดนของทั้ง2ประเทศนี้เริ่มต้นมาตั้งแต่ตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส โดยเจ้าอาณานิคมได้แบ่งเส้นเขตแดนอย่างไม่สนใจอะไร เช่น เรื่องชนกลุ่มน้อยตามชายแดน พอฝรั่งเศสออกไปและคืนแถบโคชินจีน(เวียดนามใต้)ให้แก่เวียดนาม เวียดนามได้ยึดเส้นเขตแดนตามที่

ฝรั่งเศสเคยแบ่งไว้ แต่ไม่ได้ตามความสมัครใจของกัมพูชาที่อยู่ใกล้เคียงเลย บริเวณที่มีปัญหามากที่สุดคือเกาะพูคว็อก และเกาะเล็ก ๆ ใกล้เคียง เนื่องมาจากเกาะนี้มีความสำคัญมากถือว่าเป็นเขตน่านน้ำเศรษฐกิจ โดยเชื่อว่าเกาะนี้ที่อยู่บริเวณอ่าวไทยมีแหล่งน้ำมันอยู่มากทั้งสองจึงต้องการสัมปทานขุดเจาะน้ำมัน และเนื่องจากกัมพูชาได้สร้างท่าเรือสีหนุวิลล์เป็นท่าเรือหลักที่มีเกาะพูคว็อกและเกาะอื่น ๆ เป็นทางผ่านเข้าออกเพื่อไปติดต่อกับชาติอื่นด้วย จึงทำให้ต้องการเขตแดนบริเวณนี้ ต่อมาได้เกิดการปะทะกันขึ้นที่นี้เป็นครั้งแรก แต่ตอนนั้นทั้งคู่พยายามเจรจาหาข้อยุติกันแต่ก็ไม่มีผลอะไร

3.กลุ่มงานที่ศึกษามุมมองของเวียดนามที่มีต่อการบุกรุกกัมพูชา

กรมการเมืองกองทัพประชาชนเวียดนาม (2017) เรื่อง บทความ : รำลึก40ปีวันแห่งชัยชนะในสงครามปกป้องชายแดนตะวันตกเฉียงใต้ของกองทัพเวียดนามกับกองทัพประชาชนกัมพูชา ในการชนะเหนือการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ กล่าวถึง มุมมองสำคัญที่ทำให้กองทัพเวียดนามตัดสินใจบุกรุกกัมพูชา ว่าหลังจากที่เวียดนามชนะสงครามกับอเมริกันในปี ค.ศ 1975 เวียดนามก็มีสันติภาพอย่างแท้จริงภายในประเทศ ทั้งยังคงอยู่ในช่วงที่กำลังฟื้นฟูประเทศ แต่การกระทำที่ยั่วยุของกองทัพพล พตที่มีเสมอมาตามชายแดนของทั้ง 2 ประเทศ แม้เวียดนามจะพยายามขอเจรจาด้วยสันติวิธีอยู่หลายครั้งเนื่องจากเวลานั้นเวียดนามก็เพิ่งผ่านพ้นสงครามมา จึงไม่ต้องการทำสงคราม แต่รัฐบาลพล พตก็ยังคงมองว่าเวียดนามเป็นศัตรูพร้อมทั้งบิดเบือนความจริงเกี่ยวกับเวียดนามในประวัติศาสตร์ พล พตเริ่มบุกรุกเข้าในหมู่บ้านตามชายแดนของเวียดนามอย่างโหดเหี้ยมมีทั้งคนแก่ ผู้หญิง และเด็ก การกระทำนี้กองทัพเวียดนามไม่สามารถยอมรับได้เวียดนามได้ใช้สิทธิที่ถูกต้องตามกฎหมายในการป้องกันตัวเองเพื่อปกป้องอธิปไตย การคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินของมนุษย์ ผู้คน พร้อมๆ กันกับกองทัพและประชาชนกัมพูชาเพื่อโค่นล้มระบอบการปกครองที่มีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ช่วยให้นักปฎิวัติที่แท้จริงของกัมพูชาสร้างการปฏิวัติขึ้นมาใหม่

ศิริพิมพ์ ศรีบัลลังก์ (ศิริพิมพ์ ศรีบัลลังก์: 2561 หน้า223-232) เรื่อง วารสาร : สงครามเวียดนามรุกรานกัมพูชา:ทัศนต่อภัยคุกคามของเวียดนามต่อกัมพูชา กล่าวถึงปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เวียดนามตัดสินใจบุกรุกกัมพูชา ในช่วงที่เวียดนามกำลังฟื้นฟูประเทศ ว่าเป็นเพราะความหวาดระแวงที่เวียดนามมีต่อประเทศกัมพูชาและประเทศจีน ที่เป็นฝ่ายสนับสนุนทั้งทางด้านทหารและอาวุธให้กับกัมพูชา ทำให้ขีดความสามารถทางการทหารของกัมพูชามีมากขึ้นเรื่อย ๆ รวมถึงการแสดงออกอย่างชัดเจนในการรุกรานดินแดนตามชายแดนกัมพูชา-เวียดนามของกัมพูชาอย่างต่อเนื่องพร้อมทั้งพยายามตั้งกำลังทหารตามแนวชายแดน ถึงแม้ว่าจะมีการเจรจาทำความตกลงกันแล้วแต่ผู้นำเวียดนามกลับวิตกกังวลกับความร่วมมือทางการทูตและทางทหารระหว่างจีนกับกัมพูชาที่มีมากขึ้นเรื่อย ๆ

ด้วยความหวาดระแวงนี้ทำให้เวียดนามเกิดทัศนคติในการมองกัมพูชาและจีนว่าเป็นภัยคุกคาม และได้ทำให้การรับรู้ของเวียดนามต่อการกระทำอื่น ๆ ของกัมพูชาผิดพลาดไปด้วย ในทัศนะของกัมพูชานั้นเพียงต้องการให้เวียดนามยอมถอนกำลังออกจากพื้นที่ที่มีปัญหาเท่านั้น แต่เวียดนามกลับมองว่ากัมพูชากำลังคุกคามประเทศของตนเอง จึงทำให้เกิดการปะทะทางการทหารเกิดขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยแห่งชาติของตน

ชัยศิริ สมุทวณิช (ชัยศิริ สมุทวณิช: 2522 หน้า 3-9) เรื่อง เวียดนามกับการรุกรานกัมพูชา กล่าวถึงปัจจัยภายในและภายนอกประเทศที่ทำให้เวียดนามบุกกัมพูชา ว่ากัมพูชารู้แผนการและยุทธวิธีที่เวียดนามจะใช้บุกกัมพูชามาได้ 1 ปี ก่อนที่จะเกิดสงคราม และเวียดนามเองก็รู้เหมือนกันว่ากัมพูชารู้แผนการที่ตนจะบุกแล้ว แต่ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เวียดนามยังบุกอยู่นั้นเป็นปัจจัยมาจากทั้งภายในประเทศเวียดนามเองและจากปัจจัยภายนอกที่ให้เกิดคืบหน้าให้เวียดนามต้องบุกกัมพูชา ปัจจัยภายในเป็นเรื่องที่ยืดเยื้อกันมานานตั้งแต่หลังร่วมประเทศเสรีคือความขัดแย้งทางชนชั้นในเวียดนามได้ และเมื่อปี ค.ศ. 1978 เวียดนามประสบปัญหาน้ำท่วมใหญ่ทำให้การผลิตหยุดชะงัก ขาดแคลนอาหาร การที่เวียดนามไปบุกกัมพูชาส่วนหนึ่งก็หวังไปปล้นข้าวของชาวกัมพูชาด้วย และด้วยปัญหาความขัดแย้งกับชาวจีนทางภาคเหนือของเวียดนาม ส่วนปัจจัยภายนอกมาจากการถูกกดดันจากโซเวียตอย่างหนัก การที่มีนโยบายต่างประเทศที่ปฏิวัติของจีนสำเร็จไปได้อย่างดี ทำให้จีนได้รับความเชื่อมั่นจากประเทศในแถบเอเชียมากกว่าโซเวียต โซเวียตจึงต้องใช้ตัวแทนอย่างเวียดนามในการขยายอำนาจทางทหารในภูมิภาคแถบนี้ และด้วยความเกลียดชังทางประวัติศาสตร์ของทั้ง 2 ประเทศที่มีมายาวนาน ทำให้เวียดนามเกิดแนวคิดอยากบุกยึดกัมพูชามาเป็นสหพันธรัฐอินโดจีน โดยมีเวียดนามเป็นผู้ปกครองอีกด้วย

ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาความขัดแย้งในสงครามกัมพูชา-เวียดนาม โดยศึกษาทั้งความขัดแย้งภายในประเทศระหว่างสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและกัมพูชาประชาธิปไตย รวมไปถึงศึกษาบริบทการเมืองโลกที่ส่งผลมายัง 2 ชาตินี้ อีกด้วยที่มีทั้งสหภาพโซเวียต สาธารณรัฐประชาชนจีน และ สหรัฐอเมริกา โดยปีที่ศึกษาคือระหว่างปี ค.ศ. 1975-ค.ศ. 1979 เป็นช่วงเวลาที่ความขัดแย้งภายในประเทศระหว่างสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและกัมพูชาประชาธิปไตยเกิดความขัดแย้งรุนแรงที่สุด

วิธีการศึกษา

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ โดยศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นรองที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ และนำเสนอในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์

1.บริบทการเมืองเวียดนาม

1.บริบทการเมืองของเวียดนามก่อนการลงประชามติเพื่อรวมชาติปี 1956

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบอบสังคมนิยม มีพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม (Communist Party of Vietnam หรือ CPV) เป็นองค์กรที่มีอำนาจสูงสุดเพียงพรรคการเมืองเดียว ตามรัฐธรรมนูญ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามถือว่าเป็นพรรคที่มีบทบาทสำคัญที่นำพาให้ชาวเวียดนามไปสู่เอกราชและเสรีภาพอย่างสมบูรณ์ในค.ศ 1975 แต่ก่อนที่จะได้รับเอกราชอย่างสมบูรณ์เวียดนามได้เคยถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเทศ จากเหตุการณ์การสู้รบครั้งใหญ่ระหว่างชาวเวียดนามเหนือ และ ฝรั่งเศส ที่สมรภูมิตีเียนเบียนฟู (Dien Bien Phu) จบลงด้วยความพ่ายแพ้ของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสในเดือนพฤษภาคม ค.ศ 1954 ดังนั้นคณะที่ประชุมเจนีวา ซึ่งเปิดประชุมเรื่องปัญหาสงครามเกาหลีอยู่ก่อนแล้ว จึงได้นำเอาการแก้ไขปัญหาวินโดจิ้นเข้าไปร่วมพิจารณาด้วยในอีกนัยหนึ่งการรประชุมเจนีวา (Geneva Conference) ในครั้งนี้จึงจัดว่าเป็นการประชุมเพื่อรับรองความพ่ายแพ้ของฝรั่งเศสต่อเวียดนามเหนือในระดับนานาชาติ (ศศิธร นพรัตน์, 2553 หน้า19)

จากผลของสงครามที่สมรภูมิตีเียนเบียนฟูเรื่องอินโดจิ้นได้ถูกนำเข้าไปที่ประชุมเจนีวา (Geneva Conference) จัดขึ้นที่เมืองเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เพื่อแก้ไขปัญหาและเพื่อเป็นการรับรองความพ่ายแพ้ของฝรั่งเศสที่มีต่อเวียดนาม ในวันที่ 8 พฤษภาคม ค.ศ 1954 จนถึงในวันที่ 21 กรกฎาคม ได้สรุปข้อตกลงทั้งสิ้น 43 ข้อ สามารถสรุปสาระสำคัญในข้อตกลงเจนีวาได้ดังนี้ คือ

- 1) จัดทำข้อตกลงเรื่องการถอนทหารฝรั่งเศสออกจาก เวียดนาม ลาว และกัมพูชาให้มีการหยุดยิงทั่วไปในอินโดจิ้นตั้งแต่วันที่ 20 กรกฎาคม 1954 และให้มีคณะกรรมการระหว่างประเทศเพื่อควบคุมกิจการดังกล่าว
- 2) ควบคุมดูแลกิจการให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในลาว และกัมพูชาภายในปี 1955 โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง
- 3) ห้ามมิให้กองทหารต่างชาติเข้ามาตั้งกองทัพในเวียดนาม ลาว และกัมพูชาตลอดจนห้ามมิให้เวียดนาม ลาว และกัมพูชา ทำข้อตกลงทางทหารกับต่างประเทศ
- 4) ให้ใช้เส้นขนานที่ 17 เป็นเส้นแบ่งเขตแดนเป็นสองส่วนชั่วคราว คือเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้
- 5) ให้ทุกฝ่ายที่เข้าร่วมการประชุมเคารพในหลักการเรื่องเอกราช และบูรภาพทางดินแดนของเวียดนามของเวียดนามโดยจัดให้มีการเจรจาระหว่างเวียดนามเหนือ และได้เพื่อเตรียมการเลือกตั้งวันที่ 20 กรกฎาคม 1954 และจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปภายในเดือนกรกฎาคมในปี 1956 (ศศิธร นพรัตน์, 2553 หน้า21)

อย่างไรก็ตามผู้แทนรัฐบาลสหรัฐอเมริกาและผู้แทนจากเวียดนามใต้ไม่ได้ลงนามเป็นสักขีพยานในข้อตกลงนี้แต่อย่างใด ยิ่งไปกว่านั้นสหรัฐอเมริกาได้เข้ามาหนุนหลังเวียดนามใต้ให้เป็นเส้นขนานกับเวียดนามเหนือ จนการรวมประเทศที่สนธิสัญญาเจนีวากำหนดไว้ว่าจะเกิดขึ้นในอีก 2 ปีข้างหน้าดูเหมือนจะเลื่อนรางอย่างเห็นได้ชัด ในเวียดนามใต้ฝรั่งเศสได้ยินยอมให้สหรัฐอเมริกาเข้ามามีบทบาทอย่างเต็มที่ที่สหรัฐอเมริกาเข้ามามีอิทธิพล และอยู่เบื้องหลังรัฐบาลเวียดนามใต้ด้วยวัตถุประสงค์ที่จะมุ่งต่อต้านความนิยมของชาวเวียดนามที่มีต่อพรรคคอมมิวนิสต์ ทำให้สหรัฐอเมริกาได้ยื่นมือเข้ามามีบทบาทในเวียดนามใต้ทั้งการอยู่เบื้องหลังการจัดตั้งรัฐบาล ช่วยเหลือเงินทุนในด้านเศรษฐกิจ การทหาร ไปจนการสู้รบกับกองกำลังเวียดนามเหนือในระหว่างปี ค.ศ 1965-1975 (สุนันทา สิงห์เทพ, 2547 หน้า 34)

หลังจากเวียดนามถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วนตามสนธิสัญญาเจนีวา โดยใช้เส้นขนานที่ 17 เป็นเส้นแบ่งเวียดนามภาคเหนือให้อยู่ภายใต้การปกครองของพรรคแรงงานเวียดนามมีโฮจิมินห์ เป็นผู้นำ ส่วนเวียดนามใต้ให้อยู่ภายใต้รัฐบาลที่ฝรั่งเศสจัดตั้งขึ้นซึ่งนำโดยจ๊กพรดิเบาไต (Bao Dai) และมีงิดินห์เดียม (Ngo Dinh Diem) ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแต่ปัญหาต่อมาคือ รัฐบาลเวียดนามใต้ไม่ยอมรับข้อตกลงเจนีวา เมื่อฝรั่งเศสถอนทหารและลดบทบาททางการเมืองของตนออกจากเวียดนาม สหรัฐอเมริกาประเทศที่เคยให้ความช่วยเหลือฝรั่งเศสเมื่อครั้งทำสงครามกับเวียดนามช่วงก่อนหน้านั้นได้เข้ามาแทนที่ฝรั่งเศสในเวียดนามทันที (นิษฐนาถ นิลดี, 2555 หน้า 73)

สหรัฐอเมริกาที่มีความเชื่อว่าลัทธิคอมมิวนิสต์จะขยายตัวออกไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกอันเป็นที่มาของทฤษฎีโดมิโน ในกรณีเวียดนามเหนือจากความเชื่อตามทฤษฎีโดมิโนทำให้สหรัฐอเมริกาตัดสินใจเข้ามาแทรกแซงในเวียดนาม โดยเริ่มจากการให้ความช่วยเหลือด้านการเงินกับฝรั่งเศสเพื่อสนับสนุนให้ฝรั่งเศสทำสงครามในเวียดนาม นอกจากนี้ยังได้เปิดการเจรจากับฝรั่งเศสเพื่อถ่ายโอนความรับผิดชอบด้านการทหารและการเงินของเวียดนามใต้จากการดูแลของฝรั่งเศสให้ไปอยู่ในความดูแลของสหรัฐอเมริกาโดยตรง

เมื่อขบวนการคอมมิวนิสต์เวียดนามชนะฝรั่งเศสในสงครามที่สมรภูมิดิเยนเบียนฟูจนนำไปสู่การลงนามในสนธิสัญญาเจนีวาให้ใช้เส้นขนานที่ 17 เป็นเส้นแบ่งเขตแดนเวียดนามภาคเหนือ จัดตั้งเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามใช้การปกครองแบบสังคมนิยมและเวียดนามใต้ จัดตั้งเป็นสาธารณรัฐเวียดนาม ตั้งแต่ปี 1954 เป็นต้นมา ฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามใต้ตระหนักดีว่าสหรัฐอเมริกาต้องการสร้างเวียดนามใต้ให้อยู่ในฐานะอาณานิคมรูปแบบใหม่ของสหรัฐอเมริกา และใช้เวียดนามใต้เป็นที่ตั้งฐานทัพเพื่อโจมตีเวียดนามเหนือ สหรัฐอเมริกาอ้างว่าที่ตองโจมตีเวียดนามเหนือก็เพื่อป้องกันไม่ให้มวลชนในเวียดนามเหนือรวมตัวก่อการปฏิวัติแบบสังคมนิยมได้เพราะสหรัฐอเมริกาเกรงว่าหากเวียดนามเหนือสามารถปฏิวัติแบบสังคมนิยมได้

อาจกระจายไปทั่วภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างไรก็ตามวันเวลาเริ่มต้นของสงครามเวียดนามไม่อาจสามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่าเริ่มขึ้นเมื่อใดเพราะการต่อสู้ระยะแรกในสงครามฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้ใช้วิธีการต่อสู้แบบจรรยา ลอบโจมตีก่อนพัฒนามาสู่การทำสงครามรูปแบบปกติ (นิชชุนาถ นิลดี, 2555 หน้า104)

สหรัฐอเมริกาและเวียดนามใต้ไม่ยอมรับข้อตกลงเงินว่า จักรพรรดิเบาได้ยังคงปกครองเวียดนามใต้ต่อไป โดยมีโงดิงห์เดียม² ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยเดียมเข้าร่วมการปกครองในเวียดนามใต้ตั้งแต่วันที่ 14 มิถุนายน ค.ศ 1954 คือช่วงก่อนการประชุมเจนีวาจะมีขึ้น สำหรับเหตุผลที่เบาได้เลือกเดียมเข้าร่วมในการปกครองนั้นเป็นเพราะเดียมมีจุดยืนที่แน่นอนในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ เขาเคยไปใช้ชีวิตอยู่ในสหรัฐอเมริกาและยุโรปและเป็นที่รู้จักดีของกลุ่มนักการเมืองอเมริกา เบาได้คาดว่าเวลาที่เดียมเข้าร่วมรัฐบาลนั้นอาจทำให้สหรัฐอเมริกาเพิ่มความช่วยเหลือแก่เวียดนามใต้

เมื่อโงดิงห์เดียมเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลของจักรพรรดิเบาได้ เขาได้รับการสนับสนุนอย่างมากจากสหรัฐอเมริกาให้จัดระเบียบการปกครองใหม่โดยจัดให้มีการลงประชามติเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม ค.ศ 1955 ผลของประชามติทำให้เบาได้ต้องพ้นจากอำนาจในเวียดนามใต้และต้องลี้ภัยไปต่างประเทศจนไม่สามารถกลับมาเวียดนามใต้ได้เลย โงดิงห์เดียมได้สถาปนาสาธารณรัฐเวียดนามขึ้นและแต่งตั้งตนเองให้เป็นประธานาธิบดีของสาธารณรัฐเวียดนาม (นิชชุนาถ นิลดี, 2555 หน้า105)

สหรัฐอเมริกาได้ให้การรับรองรัฐบาลของโงดิงห์เดียมและเปิดเจรจากับฝรั่งเศสเพื่อการถ่ายโอนความรับผิดชอบทั้งด้านทหาร และการเงินในเวียดนามใต้จากฝรั่งเศสไปสู่สหรัฐอเมริกาโดยตรง ในที่สุดในวันที่ 13 ธันวาคม ค.ศ 1954 ตัวแทนของฝรั่งเศสในเวียดนามใต้คือนายพลอีลี (ELY) ก็บรรลุข้อตกลงกับตัวแทนของสหรัฐอเมริกาคือ นายพลเอกลอร์ดัน คอลลินส์ (Lawton Collins) โดยฝรั่งเศสจะโอนความรับผิดชอบในการฝึกทหารเวียดนามใต้ไปให้สหรัฐอเมริกา

ต่อมาในวันที่ 11 กุมภาพันธ์ ค.ศ 1955 ฝรั่งเศสก็ตกลงมอบภาระด้านการเงินและการทหารของตนเองในเวียดนามใต้ทั้งหมดให้กับสหรัฐอเมริกา สหรัฐอเมริกาจัดตั้งหน่วยงานเพื่อให้คำปรึกษาทางทหาร (American Military Assistance Advisory Group หรือ MAAG) ขึ้นในเดือนเมษายน ค.ศ 1956 ในเดือนเดียวกันนี้เอง

² โงดิงห์เดียมเกิดในครอบครัวที่นับถือศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก เดียมจบการศึกษาทางด้านกฎหมายและการปกครองจากมหาวิทยาลัยของประเทศฝรั่งเศส และได้เข้ารับราชการตั้งแต่อายุน้อย ตอนแรกเดียมได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งเขาได้ชื่อว่าเป็นผู้ต่อต้านการทุจริต เดียมมีความเกลียดชังคอมมิวนิสต์รวมไปถึงระบอบอาณานิคมของฝรั่งเศส นอกจากนี้เดียมยังเคยได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยภายใต้รัฐบาลของรัฐบาลจักรพรรดิเบาได้เมื่อปี.ศ 1933

ฝรั่งเศสได้ยุบกองบัญชาการทหารของตนในเวียดนามใต้และส่งทหารฝรั่งเศสชุดสุดท้ายในเวียดนามกลับไปฝรั่งเศส ขณะเดียวกันรัฐบาลเวียดนามใต้ก็ประกาศยกเลิกการเป็นสมาชิกสหพันธ์ฝรั่งเศส และหันหน้าพึ่งสหรัฐอเมริกาทั้งด้านการเงิน และการทหารอย่างเต็มตัว (ศศิธร นพรัตน์, 2553 หน้า23)

ปี 1956 ถึงกำหนดจัดเลือกตั้งตามทีระบุไว้ในสนธิสัญญาเจนีวา สหรัฐอเมริกาและเวียดนามใต้ไม่ยินยอมให้จัดการเลือกตั้งทำให้พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือเตรียมแผนพัฒนาเวียดนามเหนือและเตรียมแผนตอบโต้เวียดนามใต้รวมถึงสหรัฐอเมริกาเพราะขบวนการคอมมิวนิสต์มีสถานะการเคลื่อนไหวกิจกรรมทางการเมืองที่ต่างกันภาคเหนือและภาคใต้ ดังนั้นเพื่อให้การเคลื่อนไหวประสบความสำเร็จจำเป็นต้องจัดองค์กรเฉพาะเพื่อการเคลื่อนไหวในเวียดนามใต้ให้มีประสิทธิภาพและสามารถนำอิสรภาพของเวียดนามใต้กลับคืนมา จึงจัดตั้งเป็น แนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติเวียดนามใต้ หรือ เวียดกง (นิษฐนาถ นิลดี, 2555 หน้า106)

2.เวียดนามใต้กับการต่อต้านคอมมิวนิสต์

ระหว่างรอจัดการเลือกตั้งตามทีระบุไว้ในสนธิสัญญาเจนีวา ในเวียดนามใต้ยังคงมีสมาชิกเวียดนามที่³อาศัยอยู่เพื่อเป็นแกนนำการเคลื่อนไหวร่วมกับแนวร่วมปิตุภูมิเวียดนาม (The Fatherland Front) ที่จัดตั้งขึ้นแทนแนวร่วมเลียนเวียดเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ 1955 แนวร่วมปิตุภูมิเวียดนามเป็นแนวร่วมที่สานต่อภารกิจของขบวนการเวียดนามที่และเลียนเวียด

ภายใต้การปกครองของรัฐบาลโงดินห์เดียมในช่วงแรกนั้น ประชาชนส่วนหนึ่งและสมาชิกเวียดนามที่ในภาคใต้ยังไม่ดำเนินการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลเดียม เพราะเดียมได้จับกุมและลอบสังหารผู้นำเวียดนามที่ในภาคใต้ อีกเหตุผลหนึ่งเป็นเพราะผลจากสนธิสัญญาเจนีวาที่ทำให้รัฐบาลเวียดนามเหนือพยายามห้ามปรามไม่ให้เกิดการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อล้มล้างรัฐบาลเวียดนามใต้ เวียดนามเหนือต้องการให้ข้อตกลงในสนธิสัญญาเจนีวาเรื่องการจัดการเลือกตั้งอย่างสันติที่จะนำไปสู่การรวมประเทศยังคงดำรงอยู่ต่อไป โดยที่เวียดนามใต้และสหรัฐอเมริกาไม่สามารถใช้การเคลื่อนไหวของคอมมิวนิสต์เป็นข้ออ้างเพื่อยกเลิกการจัดการเลือกตั้งได้ (นิษฐนาถ นิลดี, 2555 หน้า106)

เมื่อถึงปี 1956 ครบกำหนดจัดการเลือกตั้งเพื่อรวมประเทศของเวียดนาม โงดินห์เดียมปล่อยให้กำหนดการเลือกตั้งผ่านไปโดยไม่สนใจการดำเนินการใด นอกจากนี้ เดียมยังได้สั่งจับกุมชาวเวียดนามใต้และ

³ เวียดมินห์ หรือชื่อเต็มคือ สันนิบาตเพื่อเอกราช (League of Vietnam's Independence) เป็นองค์กรและกลุ่มกองกำลังที่ถูกก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ 1941 โดยโฮจิมินห์ โดยเวียดมินห์มีเป้าหมายหลักในการต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชของเวียดนามมาจากฝรั่งเศส เริ่มต้นมาจากกลุ่มชาตินิยมย่อย ๆ เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน กลุ่มชาวนา ฯลฯ (สุนันทา สิงห์เทพ, 2547 หน้า 16-22)

สมาชิกเวียดนามที่เรียกร้องให้จัดการเลือกตั้งทั่วไปตามข้อตกลงเจนีวาซึ่งการกระทำดังกล่าวได้สร้างความผิดหวังให้กับประชาชนจำนวนหนึ่ง ความรู้สึกเช่นนี้เมื่อรวมกับความรู้สึกกดดันที่เกิดจากการปกครองแบบกดขี่ของโง่ดิ่นห์เดียม เพราะเดียมสามารถสั่งจำคุกและทรมานบุคคลใดก็ได้ จากความไม่พอใจดังกล่าวทำให้ในปี 1958 ผู้นำเวียดนามที่ยังคงอยู่ในภาคใต้ดำเนินการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลของเดียมด้วยการกระจายเสียงผ่านสถานีวิทยุ เสียงภาคใต้ (Voice of Nam Bo) ระยะเวลาสถานีวิทยุดังกล่าวได้เปลี่ยนชื่อเป็น เสียงแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติเวียดนามใต้ (The Voice of South Vietnam Liberation Front) ที่นับเป็นกำเนิดของแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติเวียดนามใต้หรือขบวนการคอมมิวนิสต์เวียดนามนั่นเอง ดังนั้น จึงสามารถกล่าวได้ว่าแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติได้ถือกำเนิดขึ้นตั้งแต่ช่วงปี 1958 (นิชฐนาถ นิลดี, 2555 หน้า107)

2.1) การจัดตั้งแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติเวียดนามใต้ (Nation Front for the Liberation of South Vietnam: NFLSV)

เพื่อให้งานปฏิวัติในภาคใต้ของเวียดนามสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องจัดตั้งองค์กรเพื่อรับผิดชอบการปฏิวัติโดยตรงในภาคใต้ ดังนั้น เมื่อเดือนกันยายน ค.ศ 1960 โฮจิมินห์จึงเรียกประชุมสมัชชาพรรคแรงงานเวียดนามและประกาศว่าเวียดนามเหนือจะทำการปฏิวัติเพื่อปลดปล่อยภาคใต้ของเวียดนาม

ตามมติการประชุมสมัชชาพรรคครั้งที่ 3 ของพรรคแรงงานเวียดนามจัดขึ้นในวันที่ 5-10 กันยายน ค.ศ 1960 ที่เมืองฮานอย มีสมาชิกเข้าร่วมประชุม 525 คน โฮจิมินห์ในฐานะประธานพรรคแรงงานเวียดนามใต้สรุปงานปฏิวัติทั้งหมดและได้กล่าวว่าการประชุมครั้งนี้เป็นการประชุมเพื่อสร้างลัทธิสังคมนิยมที่ภาคเหนือ รวมถึงการประชุมเพื่อวางแผนต่อสู้ให้เวียดนามกลับมารวมเป็นประเทศที่มีเอกภาพ ดังนั้นประชาชนเวียดนามทั้งภาคเหนือและภาคใต้ต้องรวมต่อสู้เพื่อเอกราชและอธิปไตย พรรคได้ปลุกใจให้ประชาชนเข้าร่วมการต่อสู้ด้วยคำขวัญ น้ำในแม่น้ำสามารถแห้งลงได้ ภูเขาสามารถพังทลายเรียบเสมอฟันดินแต่จุดประสงค์ของการต่อสู้เพื่อรวมประเทศของประชาชนเวียดนามจะไม่มีวันเปลี่ยนแปลง การสู้รบต้องได้ชัยชนะ

เลชวน (Le Duan)⁴เลขาธิการพรรคได้รายงานต่อที่ประชุมงานที่พรรคแรงงานได้รับมอบหมายให้มีส่วนจัดตั้งองค์กรเพื่อดำเนินงานปฏิวัติในภาคใต้ เพราะพรรคได้ตระหนักว่างานหลักในภาคใต้ คือการรวมชาติและการ

⁴ เลชวน (Le Duan) หรือชื่อจริงว่า เล วัน เหียน (Le Van Nhuan) ในปี 1930 เข้าเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ตั้งแต่ปี 1946-1954 ได้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานกลางภาคใต้ของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามเพื่อนำการปฏิวัติในภาคใต้ของเวียดนาม ปี 1951 ในการประชุมสมัชชาพรรคครั้งที่ 2 ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการกลางและสมัชชาการเมืองพรรค ปี 1954-1957 ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ว่าการปฏิวัติในภาคใต้ ปี 1960 ในการประชุมสมัชชาพรรคสมัยที่สามได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรค

ก้ำจัตระบอบการปกครองแบบอาณานิคมกึ่งศักดินาในภาคใต้ให้หมดไป ที่ประชุมได้ลงมติอย่างเป็นทางการให้ใช้ ก้ำล้งโคโนลัมรัฐบาลโงดิงห์เดียม

เป้าหมายสำคัญของการปฏิวัติคือต้องทำการปฏิวัติสังคมนิยมในภาคเหนือควบคู่ไปกับการต่อสู้เพื่อปลด ปล่อยเวียดนามใต้ให้พ้นจากจักรวรรดินิยมอเมริกาและพ้นจากรัฐบาลเวียดนามใต้ที่เป็นกลุ่มตัวแทนสหรัฐอเมริกา เลชเวนาคาดหวังให้แนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติเวียดนามใต้เป็นที่รวมของกลุ่มคนทุกกลุ่มการเมือง ทุกชนชั้น ทุก ศาสนาที่มีความต้องการเข้าร่วมต่อสู้เพื่ออิสรภาพของประเทศเหมือนกัน การดำเนินงานของแนวร่วมจะเน้น กิจกรรมด้านจิตวิทยาและการเมือง เน้นการเคลื่อนไหวมวลชนเป็นแนวทางการต่อสู้ที่สำคัญ

อย่างไรก็ตามสามารถกล่าวได้ว่า การร่วมกลุ่มของแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติเวียดนามใต้เริ่มต้นจากการ เคลื่อนไหวของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานเวียดนามใต้ในภาคใต้ได้ทำการเคลื่อนไหวจัดตั้งกลุ่มคนหลายกลุ่มที่อยู่อย่างกระจัด กระจายทางภาคใต้ โดยเฉพาะกลุ่มคนที่อยู่ใกล้ชายแดนประเทศลาวและกัมพูชาให้มาเข้าร่วมทำการปฏิวัติกับแนว ร่วม สมาชิกของแนวร่วมประกอบไปด้วยพลพรรคติดอาวุธของเวียดนามเหนือที่ยังคงอาศัยอยู่ในเวียดนามใต้ ซึ่ง รูปแบบการดำเนินงานของแนวร่วมใต้ใช้เวียดนามใต้เป็นต้นแบบการเคลื่อนไหวทางการเมือง โดยเน้นใช้คนพื้นเมือง ที่อาศัยอยู่ในเวียดนามใต้เป็นผู้ดำเนินการเคลื่อนไหวทางการเมือง

แนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติเวียดนามใต้นอกจากมีจุดประสงค์ในการเคลื่อนไหวเพื่อล้มล้างการปกครอง ของโงดิงห์เดียมแล้วแนวร่วมยังต้องการให้มีการจัดตั้งรัฐบาลผสม โดยต้องมีการเลือกตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ใหม่และต้องการปลดปล่อยนักโทษการเมืองออกจากคุกทางด้านสังคมแนวร่วมต้องการให้มีการปฏิรูปสัง คมและ เศรษฐกิจด้วยการขับไล่ที่ปรึกษาชาวอเมริกันออกไปจากเวียดนามใต้

พรรคแรงงานเวียดนามใต้มีมติประกาศจัดตั้งแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติเวียดนามใต้อย่างเป็นทางการใน วันที่ 20 ธันวาคม ค.ศ 1960 สมาชิกส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมมาจากกลุ่มคนที่ต่อต้านรัฐบาลโงดิงห์เดียม และต้องการ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเวียดนามใต้ซึ่งแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติเวียดนามใต้เป็นที่รู้จักกันดีในชื่อ เวียดกง (Viet Cong : Vietnamese Communists in the South) ส่วนการดำเนินงานในเวียดนามใต้จะอยู่ภายใต้การ ควบคุมของพรรคแรงงานเวียดนามเหนือ เพราะพรรคแรงงานเวียดนามเป็นพรรคที่มั่นคงสามารถเป็นแกนกลางที่ รวมเอาประชาชนเข้าเป็นหนึ่งเดียวเพื่อร่วมกันเคลื่อนไหวต่อสู้กับสหรัฐอเมริกาและเวียดนามใต้ (นิชฐนาถ นิลดี, 2555 หน้า108-110)

2.2) เวียดนามภายใต้การปกครองของโงดinhเดียม

ในช่วงที่โงดinhเดียมจัดตั้งรัฐบาลเพื่อปกครองเวียดนามใต้แทนที่จักรพรรดิเบาได้นั้นคือช่วงเดียวกับที่ประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาโดยมีจอห์น ฟอสเตอร์ ดัลเลส (John Foster Dulles) เจ้าของแนวคิดเรื่องทฤษฎีโดมิโนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศจึงทำให้รัฐบาลของเดียมได้รับการสนับสนุนอย่างมากจากสหรัฐอเมริกาทั้งด้านการจัดการปกครองและการพัฒนากองทัพของเวียดนามใต้เพื่อต่อสู้กับคอมมิวนิสต์

การปกครองของโงดinhเดียมในเวียดนามใต้อาศัยการปกครองรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ตนเองและสร้างเครือข่ายผ่านระบบอุปถัมภ์และเครือญาติทำให้ โงดinhนู (Ngo Dinh Nhu) น้องชายของเดียมและภรรยาของนู มาตามนุกกลายเป็นบุคคลสำคัญทางการเมืองของรัฐบาลที่จัดตั้งโดยเดียมในเวียดนามใต้ นูได้จัดตั้งองค์กรทางการเมืองชื่อ พรรคเก็นลาว (Can Lao) และจัดตั้งแนวร่วมแห่งชาติ (Nation Revolutionary Movement) เพื่อให้เป็นองค์กรที่ควบคุมการเมืองในเวียดนามใต้และตัวนูเองกลายเป็นผู้ควบคุมการเคลื่อนไหวทางการเมืองเวียดนามใต้ทั้งหมด(นิชฐนาถ นิลดี, 2555 หน้า113)



ภาพที่ 1 นายโงดinhเดียม (Ngo Dinh Diem)

ที่มา

<https://www.gettyimages.com/search/2/image?family=creative&phrase=ngo%20dinh%20diem>

สิ่งที่ปัญหาใหญ่จนก่อให้เกิดการต่อต้านจากประชาชนจำนวนมากนั้นคือ รัฐบาลเวียดนามใต้ไม่ให้ความยุติธรรมแก่ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธในประเทศเวียดนามใต้เท่ากับผู้ที่นับถือศาสนาอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่เท่ากับผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ทั้งนี้ก็เพราะเหตุว่าประธานาธิบดีโงดinhเดียมเป็นผู้ที่นับถือ

ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก และยังมีพี่ชายซึ่งเป็นนักบวชใน และดำรงสมณศักดิ์ชั้นสูงอยู่ เพราะเหตุนี้
ก็เกิดมีข้อกล่าวหาขึ้นว่า รัฐบาลของประธานาธิบดีโงดิงห์เดียมไม่ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งถ้า
จะพูดไปแล้วผู้ที่นับถือศาสนาพุทธในประเทศเวียดนามนั้นมีจำนวนมากมาย ชนส่วนใหญ่ยังนับถือศาสนาพุทธอยู่
ศาสนาอื่นที่เข้าไปเผยแพร่นั้นก็มีผู้นับถือเป็นเพียงส่วนน้อย แต่เมื่อประมุขของรัฐบาลเป็นผู้ที่นับถือศาสนาอื่นซึ่ง
ไม่ใช่ศาสนาพุทธ ก็เกิดข้อครหาว่ามีการแบ่งแยกและมีความไม่เป็นธรรมต่างๆเกิดขึ้น (คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2511
หน้า3)

ปรากฏว่าเมื่อพุทธศาสนิกชนได้มีชุมนุมประท้วงอดอาหารที่มหาลัยและที่วัดในเมืองเว้เพื่อเป็นการ
ประท้วงรัฐบาล และหลังจากนั้นก็ยังมีชาวพุทธเป็นจำนวนมากเดินขบวนประท้วงรัฐบาลที่เมืองเว้ ทาง
ฝ่ายรัฐบาลเมื่อเห็นเหตุการณ์รุนแรงก็ได้ส่งทหารไปปราบ และในการกระทบกระทั่งระหว่าง ทหาร ของรัฐบาล
เวียดนาม ได้กับชาวพุทธนั้น ปรากฏว่าคนตายไปอย่างน้อย 8 คน ซึ่งคนเหล่านี้เป็นชาวพุทธที่กำลังเดินขบวนอยู่
(คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2511 หน้า4)

เมื่อชาวพุทธถูกกดขี่หนักขึ้นได้รวมตัวกันลุกฮือทั่วเวียดนามใต้ในวันที่ 8 พฤษภาคม ค.ศ 1963 รัฐบาล
เวียดนามใต้ใช้วิธีการปราบปรามประชาชนอย่างรุนแรงแต่ไม่สามารถยุติการลุกฮือของประชาชนได้ เหตุการณ์กลับ
เลวร้ายมากขึ้นเมื่อพระกวางดึก (Quang Duc) ใช้น้ำมันรถและจุดไฟเผาตัวเองจนเสียชีวิตเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน
ค.ศ 1963 นอกจากนี้ยังได้จับกุมนักเรียน นักศึกษาที่เข้าร่วมประท้วงด้วย ซึ่งการกระทำของรัฐบาลดังกล่าวได้สร้าง
ความไม่พอใจให้กับประชาชน นายทหารและข้าราชการทั่วไปจำนวนมาก (นิษฐานถ นิลดี, 2555 หน้า116)



ภาพที่ 2 พระกวางดึกขณะกำลังจุดไฟเผาตัวเองเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมให้พระพุทศาสนาในเวียดนามใต้

ที่มา https://www.silpa-mag.com/history/article_6384

จากการเสียสละชีวิตทำให้การเคลื่อนไหวของชาวพุทธ เริ่มกลายเป็นพลังสำคัญอีกกลุ่มหนึ่งในสังคมขึ้นมา และประกาศจุดยืนอย่างเด่นชัดในการแสวงหาทางออกให้แก่สังคมเวียดนามใต้ โดยเรียกร้องให้เปิดเจรจากรหยุดยิงขึ้น และสร้างสรรค์สังคมเวียดนามขึ้นมาใหม่ โดยยึดหลักความเป็นกลาง (ประชา ปสนนธมโม, 2523 หน้า27-28)

จากเหตุการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อสถานภาพความมั่นคงของรัฐบาลโงดinhห์เดียมจนเดียมต้องตั้งคณะกรรมการเพื่อเจรจากับชาวพุทธแต่ยังไม่สามารถยุติปัญหาที่เกิดขึ้นได้โงดinhห์นุกกลายเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการปราบปรามชาวพุทธแทนเดียม อนุมัติคำสั่งควบคุมและปราบปรามผู้ประท้วงด้วยวิธีรุนแรงอย่างต่อเนื่อง จากเหตุการณ์ประท้วงครั้งนี้ทำให้หลังจากเดือนกรกฎาคม ค.ศ 1963 นายทหารระดับสูงของเวียดนามใต้ เช่น นายพล เจิ่น วัน โดน (Tran Van Don) นายทหารที่จบการศึกษาจากฝรั่งเศสและเคยเข้าร่วมกับกองทัพฝรั่งเศสพยายามทำรัฐประหารเพื่อโค่นล้มโงดinhห์เดียมด้วยการขอความสนับสนุนจากนายเฮนรี แคบบอต ลอดจ์ (Henry Cabbot Lodge) ทูตสหรัฐอเมริกาที่ประจำเวียดนามใต้แต่ความพยายามทำรัฐประหารยังไม่ประสบผลสำเร็จเพราะการดำเนินการดังกล่าวต้องได้รับความเห็นชอบจากเจ้าหน้าที่ระดับสูงของสหรัฐก่อน (นิชฐนาถ นิลดี, 2555 หน้า116)

ความพยายามที่จะทำรัฐประหารโค่นเดียมได้เกิดขึ้นอีกครั้งเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ 1963 นายพลทหารระดับสูงของเวียดนามใต้นำโดยนายพลเจิ่น วัน โดน ร่วมกับสหรัฐอเมริกาวางแผนก่อรัฐประหารในวันที่ 1 พฤศจิกายน ค.ศ 1963 แต่โงดinhห์เดียมและโงดinhห์นุกสามารถหลบหนีไปจากธรรมเนียมประเพณีอาริบัติได้ เดียมได้พยายามติดต่อกับนายพล เจิ่น วัน โดน เพื่อขอยอมแพ้และขออนุญาตออกนอกประเทศ ในวันที่ 2 พฤศจิกายน ฝ่ายก่อรัฐประหารได้ไปจับตัวเดียมและนุกจากที่ซ่อนเพื่อนำกลับมาที่เมื่อไซ่ง่อนแต่ระหว่างการเดินทางเดียมและนุกได้ถูกฆาตกรรม เวียดนามใต้จึงได้จัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่ที่อยู่ภายใต้การนำของนายพลเดื่อง วัน มินห์และได้รับการรับรองจากสหรัฐอเมริกาเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน ค.ศ 1963 ให้เป็นประธานาธิบดีเวียดนามใต้คนต่อมาซึ่งหลังจากทำรัฐประหารเดียมไม่นานวันที่ 22 พฤศจิกายน ค.ศ 1963 (นิชฐนาถ นิลดี, 2555 หน้า117)

การที่สหรัฐอเมริกาหนุนหลังการปฏิวัติล้มล้างโงดinhห์เดียม และการก้าวขึ้นมาเป็นประธานาธิบดีของนายพล เดื่อง วัน มินห์ (Duong Van Minh) ในวันที่ 1 พฤศจิกายน ค.ศ 1963 จนกระทั่งถึง นายพล เหงียน คานห์ (Nguyen Khanh) ในวันที่ 16 สิงหาคม ค.ศ 1964 ไม่ได้ทำให้สถานการณ์ในเวียดนามใต้ดีขึ้นแม้แต่น้อย นายพล เหงียน คานห์ปฏิเสธที่จะเจรจาสันติภาพกับฝ่ายเวียดกงและสหรัฐอเมริกาก็ได้เพิ่มกำลังทหารของตนเข้ามาตั้งกองกำลังในเวียดนามใต้ถึง 21,000 คน ในค.ศ 1964 และเพิ่มเป็น 125,000 คนในค.ศ 1966 เพื่อทำการโจมตีทั้งทางบก ทางอากาศ และทางเรือ ในพื้นที่เวียดนามเหนือ ซึ่งกองกำลังสหรัฐอเมริกาและหน่วยคอมมานโดของเวียดนามใต้ได้เข้าไปโจมตีเวียดนามเหนือเป็นครั้งแรกในเดือนกรกฎาคม ค.ศ 1964 เวียดนามเหนือตอบโต้การโจมตีของ

สหรัฐอเมริกาด้วยการยิงเรือ แม็ดด็อกซ์ (The U.S Destroyer Maddox) ของสหรัฐอเมริกา ในคืนวันที่ 2 สิงหาคม ค.ศ 1964 ซึ่งรัฐบาลสหรัฐได้ออกแถลงการณ์ที่จะตอบโต้เวียดนามและเวียดนามเหนืออย่างรุนแรงโดยอ้างเหตุการณ์ดังกล่าวมาเป็นสาเหตุในการขยายขอบเขตของสงคราม ดังนั้นสหรัฐอเมริกาได้เริ่มโจมตีทางอากาศอย่างหนักในเขตพื้นที่เวียดนามเหนือตั้งเดือน กุมภาพันธ์ ค.ศ 1964 เป็นต้นมา ซึ่งอาจกล่าวได้ว่านับแต่นั้นเป็นต้นมา สงครามระหว่างเวียดนามเหนือและเวียดนามกับสหรัฐอเมริกาก็ได้เปิดฉากขึ้นหลังจากการสู้รบไปได้ระยะหนึ่ง คณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามก็ได้ตัดสินใจที่จะรุกครั้งใหญ่ในช่วงเทศกาลปีใหม่หรือวันตรุษเวียดนาม (The Tet Offensive) ในวันที่ 30 มกราคม ค.ศ 1968 ซึ่งตามปกติแล้ววันปีใหม่เวียดนามจะเป็นช่วงหยุดพักของกองทัพเวียดนาม สหรัฐอเมริกาไม่ได้เตรียมพร้อมตั้งรับการโจมตีใหญ่จึงทำให้เกิดความเสียหายอย่างมากต่อกองทัพของสหรัฐอเมริกา เวียดนามเหนือต้องการให้การโจมตีใหญ่วันปีใหม่เวียดนามเป็นการหยุดยั้งความก้าวหน้าของกองทัพสหรัฐอเมริกาและกองทัพพันธมิตรในเวียดนามใต้ (สุนันทา สิงห์เทพ, 2547หน้า58-59)

เพื่อให้การโจมตีใหญ่ในวันปีใหม่เวียดนามประสบความสำเร็จ เวียดนามได้เพิ่มจำนวนทหารจากสิบเป็นพันเข้ามาโจมตีที่เวียดนามใต้ในวันที่ 31 มกราคม ค.ศ 1968 กองกำลังฝ่ายคอมมิวนิสต์เข้าโจมตีเมืองใหญ่ ๆ ในเวียดนามใต้ รวมทั้งสิ้น 36 จังหวัดจากทั้งหมด 44 จังหวัด ประชาชนจำนวนมากรวมกันเคลื่อนไหวพร้อมกับกองกำลังของเวียดนามเพื่อทำลายสถานที่สำคัญต่าง ๆ ในเมืองไซ่ง่อนและเมื่อสำคัญทางใต้ เช่นได้ร่วมบุกเข้าไปทำลายสถานทูตสหรัฐอเมริกาประจำกรุงไซ่ง่อน ทำเนียบประธานาธิบดีที่เคยเป็นกองบัญชาการหลักของสหรัฐอเมริกาและรัฐบาลเวียดนามใต้ (นิษฐนาถ นิลดี, 2555 หน้า135)

นอกจากนี้ เวียดนามยังได้ตัดทางคมนาคมขนส่งและการสื่อสารหลักที่จำเป็นเพื่อให้เวียดนามใต้และสหรัฐอเมริกาไม่สามารถติดต่อกันเพื่อผลประโยชน์ในทางสงครามได้ กล่าวคือเวียดนามได้โจมตีสถานีวิทยุ กองทัพเรือ กองพลร่มและกองตำรวจ อีกทั้งยังได้โจมตีคลังน้ำมันที่เมืองไซ่ง่อนทำให้ตลอดวันที่ 31 มกราคม ค.ศ 1968 กองกำลังเวียดนามสามารถเข้าแทรกแซงในเมืองไซ่ง่อนได้ เวียดนามได้นำธงไปปักไว้เหนือป้อมบริเวณพระราชวังและได้ทำการปลดปล่อยนักโทษการเมืองจำนวนถึงสองพันคน จำนวนเวียดนามที่เข้าร่วมเคลื่อนไหวต่อสู้ในการรุกใหญ่วันตรุษปี 1968 แบ่งเป็นชาวเวียดนามใต้ 125,000 คนและเป็นชาวเวียดนามเหนือประมาณ 85,000 คน จำนวนสมาชิกเวียดนามที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้ปฏิบัติการโจมตีได้ผลดีขึ้นเพราะในแต่ละเมืองเวียดนามสามารถแทรกซึมเข้าไปได้ทั้งหมดซึ่งทำให้ง่ายต่อการยึดครองเมืองต่าง ๆ การโจมตีของเวียดนามได้สร้างความเสียหายอย่างมากต่อสหรัฐอเมริกาแต่ในขณะเดียวกันก็ได้สร้างความเสียหายให้กับฝ่ายคอมมิวนิสต์ด้วยเช่นกัน

เมื่อสหรัฐอเมริกาสามารถตั้งรับสถานการณ์การโจมตีจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้ สหรัฐอเมริกาเริ่มเปิดฉากตอบโต้คอมมิวนิสต์เพื่อยึดพื้นที่คืน สหรัฐอเมริกาได้ตอบโต้เวียดนามอย่างรุนแรงจนฝ่ายคอมมิวนิสต์เสียหายอย่าง

นักต้องสูญเสียกำลังพลไปทั้งสิ้นประมาณ 5,000 คนและสูญเสียกำลังทหาร 3,200 คนขณะที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายสหรัฐอเมริกาและเวียดนามใต้เสียชีวิตไปประมาณ 500 คนทหารอเมริกันเสียชีวิตจากเหตุการณ์ครั้งนี้ 1,536 คน การโจมตีใหญ่วันปีใหม่เวียดนามใต้สิ้นสุดลงช่วงต้นเดือนกุมภาพันธ์ (นิชฐนาถ นิลดี, 2555 หน้า136)

เหตุการณ์ในครั้งนี้ทำให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้รับความอับอายเป็นอย่างมากและสหรัฐยังต้องทุ่มเทกำลังอย่างมหาศาลในการขับไล่เวียดกงออกไปจากเมืองต่าง ๆ ในเวียดนามใต้ นอกจากนั้นแล้วความเสียหายที่เกิดขึ้นยังส่งผลให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาดูตระหนักว่าการเพิ่มทหารเข้าไปประจำการในเวียดนาม นอกจากจะเป็นการแก้ไขปัญหาที่อาจจะไม่ถูกจุดแล้ว ยังได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจภายในสหรัฐอเมริกาอยู่ไม่น้อย ชาวอเมริกันเป็นจำนวนมากได้รวมตัวกันเดินขบวนคัดค้านต่อต้านรัฐบาลในการเข้าไปทำสงครามเวียดนาม ด้วยเหตุนี้ปัญหาทางการเมืองและเศรษฐกิจที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาประสบอยู่ในขณะนั้นประกอบกับปัจจัยหลักที่กองทัพอเมริกาถูกกองกำลังเวียดกงตีแตกพ่ายไปในช่วงตรุษเวียดนามจึงส่งผลกระทบต่ออนาคตของสงครามเวียดนามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

หลังจากสงครามตรุษเวียดนามสิ้นสุดลง แม้ว่าจะจะเป็นเพียงชัยชนะที่ไม่สมบูรณ์และเด็ดขาดจนกระทั่งขับไล่สหรัฐอเมริกาออกจากเวียดนามใต้ แต่ผลสำเร็จในครั้งนั้นได้ทำให้เวียดกงและพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามสามารถตั้ง สภาปลดปล่อยประชาชน (People's Liberation Councils) เพื่อเป็นฐานสนับสนุนการสู้รบของเวียดกง นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งกองกำลังพันธมิตรเพื่อสันติและประชาธิปไตยแห่งชาติ (The Alliance of National Democratic and Peace Councils) โดยสมาชิกพรรคมีฐานบัญชาการอยู่ในอุโมงค์กูจี้ (The Tunnel Complex of Cu Chi) ขณะที่เมืองอื่น ๆ เช่นเว้และดานัง ก็กลายเป็นฐานปฏิบัติการของเวียดกงที่จะเน้นความสำคัญของการเคลื่อนไหวทางการเมืองทุกรูปแบบในเขตตัวเมืองมากกว่าเขตชนบท (สุนันทา สิงห์เทพ, 2547 หน้า59)

แม้ว่าจะมีการพยายามเจรจาทางการทูตอยู่หลายรูปแบบ แต่สงครามในเวียดนามก็ได้ดำเนินมาจนถึง ค.ศ 1972 ซึ่งเป็นปีที่พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามและเวียดกงได้วางแผนยุทธศาสตร์การรบครั้งใหญ่เพื่อชัยชนะอย่างเด็ดขาดเหนือสหรัฐอเมริกา พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามได้ส่งทหารมากกว่า 40,000 คนพร้อมทั้งรถถังและปืนต่อสู้อากาศยานมาชุมนุมพลตามแนวเส้นทางที่ 17 ตั้งแต่ปลายเดือนมีนาคม ค.ศ 1972 เพื่อเล็ดลอดเข้าไปโจมตีเวียดนามใต้ ซึ่งปฏิบัติการดังกล่าวได้สร้างความสูญเสียอย่างมหาศาลให้แก่หน่วยทหารและฐานทัพต่าง ๆ ของเวียดนามใต้และถึงแม้สหรัฐอเมริกาจะตอบโต้ด้วยการโจมตีทางอากาศและปิดล้อมเขตยุทธศาสตร์และเขตอุตสาหกรรมในพื้นที่เวียดนามเหนืออย่างหนัก แต่พรรคคอมมิวนิสต์และเวียดกงก็สามารถบุกรุกและยึดครองพื้นที่ในเวียดนามใต้ได้เพิ่มขึ้นอยู่ตลอดเวลา

เมื่อเวียดนามใต้เสียหายอย่างหนักและกองกำลังทหารของสหรัฐอเมริกาเองก็มีท่าว่าไม่สามารถต่อสู้กับทหารเวียดกงได้เช่นนี้ รัฐบาลสหรัฐได้พยายามติดต่อกับสหภาพโซเวียตและจีนให้เจรจากับเวียดนามเหนือเพื่อหาทางออกในสงครามครั้งนี้ ซึ่งในที่สุดแล้วก็เกิดการเจรจาทางการทูตของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศสในเดือนพฤษภาคม ค.ศ 1972 จนในที่สุดทั้งฝ่ายสหรัฐอเมริกาและเวียดนามเหนือก็ได้ลงนามในสัญญาสงบศึกที่มีผลปฏิบัติตั้งแต่วันที่ 27 มกราคม ค.ศ 1973 (สุนันทา สิงห์เทพ, 2547 หน้า60)

ข้อตกลงปารีส(The Paris Agreement) มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

- 1) สหรัฐอเมริกาจะถอนกำลังทหารและฐานทัพต่าง ๆ ของตนออกจากเวียดนามใต้ภายในเวลา 60 วันนับจากวันลงนามสัญญา
- 2) ทั้งสองฝ่ายจะมีการแลกเปลี่ยนเชลยศึก
- 3) สหรัฐอเมริกาจะไม่เข้าไปแทรกแซงกิจการภายในและการทหารของเวียดนามใต้อีกต่อไป
- 4) เปิดให้มีการเลือกตั้งโดยอิสระในเวียดนามใต้โดยปราศจากการแทรกแซงของต่างชาติ

เพื่อให้สนธิสัญญานี้บรรลุวัตถุประสงค์ ผู้เข้าร่วมเจรจาได้ตกลงให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมทางทหารขึ้นมาจากผู้แทนทั้ง 4 ฝ่ายคือ เวียดกง เวียดนามเหนือ เวียดนามใต้ และสหรัฐอเมริกา เพื่อทำหน้าที่ป้องกันไม่ให้เกิดสงครามในเวียดนามใต้ขึ้นอีกต่อไป และได้มีการตั้งคณะกรรมการระหว่างประเทศเพื่อทำหน้าที่ควบคุมและอำนวยความสะดวกให้มีการหยุดยิงถาวรคณะกรรมการชุดนี้ประกอบไปด้วยผู้แทนของแคนาดา ฮังการี โปแลนด์และอินโดนีเซีย นอกจากนี้สหรัฐอเมริกายังมีพันธกรณีตกลงตามสนธิสัญญานับนี้ที่จะต้องช่วยเหลือในการฟื้นฟูเวียดนามเหนือหลังสงครามอีกด้วย (สุนันทา สิงห์เทพ, 2547 หน้า61)

อย่างไรก็ตามความล้มเหลวจากสนธิสัญญาเจนีวาและสงครามที่ดำเนินมายาวนานทำให้พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามและเวียดกงไม่อาจวางใจได้ว่าการรวมประเทศจะเกิดขึ้นได้เพียงจากการเจรจา พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามและเวียดกงจึงตัดสินใจที่จะมีชัยชนะเหนือสหรัฐอเมริกาอย่างเด็ดขาดด้วยการเริ่มโจมตีและยึดจังหวัดต่าง ๆ ของเวียดนามใต้ ในวันที่ 13 ธันวาคม ค.ศ 1974 เป็นต้นมา เริ่มจากจังหวัดฟุคลอง (Phuoc Long) ซึ่งอยู่ในไซง่อนประมาณ 100 กิโลเมตร ต่อด้วยจังหวัดเตยนิन्ह (Tay Ninh) และเข้ายึดบ้านเมทวด (Ban Me Thuoy) ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของเวียดนามใต้ ในเดือนมีนาคม ค.ศ 1975 การที่เวียดกงยึดพื้นที่ยุทธศาสตร์ของเวียดนามใต้ได้เช่นนี้ทำให้การยึดเมืองต่าง ๆ เช่น คอนตูม (Kontum) เป็ญกู (Plei Ku) ตลอดจนเว้และดานัง ทำได้ง่ายดายเป็นอย่างยิ่ง

กองทัพเวียดนามใต้ในช่วงเวลานั้นอ่อนแอเป็นอย่างมากด้วยปัจจัยหลาย ๆ ประการเช่น ทหารจำนวนมากหนีออกจากกองทัพ การบัญชาการรบเองก็ขาดประสิทธิภาพ ผู้นำแย่งชิงผลประโยชน์กันอย่างหนัก เป็นต้น โครงสร้างทางการเมืองในตอนนั้นวิกฤตเป็นอย่างมาก ดังนั้นเมื่อกองทัพเวียดกงเข้าโจมตีไซ่ง่อนในเดือนเมษายน ค.ศ 1975 เวียดกงจึงสามารถเข้าครอบครองไซ่ง่อนและประกาศอิสรภาพให้แก่เวียดนามใต้ได้อย่างง่ายดาย

วันที่ 30 เมษายน ค.ศ 1975 เป็นวันที่เวียดนามสามารถขับไล่อิทธิพลของสหรัฐอเมริกาไปจากแผ่นดินของตนได้สำเร็จ สงครามที่ดำเนินยาวนานตั้งแต่ ค.ศ 1964 ปิดฉากลงด้วยชัยชนะของเวียดนาม และการรวประเทศก็ได้เกิดขึ้นเป็นผลสำเร็จ (สุนันทา สิงห์เทพ, 2547 หน้า 62)



ภาพที่ 3 กองทัพเวียดนามเหนือบุกยึดกรุงไซ่ง่อนได้สำเร็จ

ที่มา <https://saihistory.blogspot.com/2018/09/blog-post.html>

3.บริบทการเมืองเวียดนามหลังการรวมชาติหลังปีค.ศ 1975

ภายหลังจากการรวมชาติได้สำเร็จ การเมือง เศรษฐกิจของประเทศเวียดนามก็อยู่ในระยะกำลังฟื้นตัว สิ่งแรกที่รัฐบาลต้องการเร่งที่จะทำคือนโยบายการรวมชาติให้มีความเป็นปึกแผ่น เพื่อที่จะได้เกิดการพัฒนาไปอย่างมั่นคงและยั่งยืน พร้อมทั้งยังเป็นการเสริมความแข็งแกร่งต่อการถูกบุกรุกจากชาติอื่นอีกด้วย (Dang Cong san VN,2020)

เพื่อเป็นการรวมประเทศที่สมบูรณ์ ตั้งแต่วันที่ 15-21 พฤศจิกายน ค.ศ 1975 ระหว่างผู้แทนจากส่วนเหนือและส่วนใต้ฝ่ายละ 25 คน (หัวหน้าคณะผู้แทนจากส่วนเหนือคือ เจื่องจิง (Truong Chinh) ส่วนหัวหน้าคณะผู้แทนเวียดนามใต้คือฟัม หุง (Pham Hung) ที่เมืองไซ่ง่อน โดยได้ข้อตกลงให้มีการจัดการเลือกตั้งทั่วไปเพื่อเลือก “สมาชิกสมัชชาแห่งชาติสำหรับทั้งประเทศ” ในฐานะที่เป็นก้าวแรกสำหรับการสร้างความเป็นอันหนึ่งอัน

เดียวกันภายในชาติ จากนั้นได้มีการประชุมกำหนดให้วันที่ 15 เมษายนของทุกปี เป็นวันที่ชาวเวียดนามทั้งเหนือและใต้จะเลือกสมาชิกสมัชชาแห่งชาติใหม่จำนวนทั้งสิ้น 492 คน (Tu Lieu Quoc Hoi,2015)

การจัดให้มีกิจกรรมทางการเมืองด้านหนึ่งก็เพื่อเป็นการเลือกตั้งที่แสดงถึงการเริ่มต้นชีวิตใหม่ทางการเมืองภายใต้ระบอบการปกครองเดียวกันอย่างแท้จริงเป็นครั้งแรกนับตั้งแต่ช่วงสมัยอาณานิคม ดังคำกล่าวของ เล ชวน ในรายงานด้านการเมืองต่อสมัชชาแห่งชาติของเวียดนาม ที่ประชุมกันระหว่างวันที่ 24 มิถุนายน ค.ศ 1976 ว่า “การปฏิวัติเวียดนาม ได้ก้าวเข้าสู่ขั้นตอนใหม่ อันเป็นขั้นตอนการปฏิวัติสังคมนิยมทั่วทั้งประเทศ” (Tu Lieu Quoc Hoi,2015)

แม้ว่าโดยพฤตินัยตั้งแต่เดือนเมษายนก่อนหน้านั้นเวียดนามจะถูกปกครองโดยพรรคการเมืองเดียว คือ พรรคแรงงานเวียดนาม และภายใต้การคุ้มครองของกองทัพเดียว คือกองทัพประชาชนเวียดนาม แต่การเลือกตั้งมีผลเท่ากับเป็นสัญลักษณ์แห่งการสนับสนุนของประชาชนของประชาชนที่มีต่อการรวมเวียดนามภายใต้ระบอบสังคมนิยม ดังคำกล่าวของฝีม ฟู่งที่ว่า “การแสดงพลังครั้งยิ่งใหญ่โดยประชาชนผู้รักประเทศชาติ รักสังคมนิยม และต่อต้านแผนการทั้งหมดของพวกจักรวรรดินิยม” (ธีระ นุชเปียม, 2537 หน้า88)

ถ้ามองดั่งนี้ก็ไม่น่าเป็นที่ประหลาดใจที่ภารกิจประการแรกของของสมัชชาแห่งชาติชุดใหม่คือ การลงมติเกี่ยวกับสัญลักษณ์ต่าง ๆ ของชาติ อันได้แก่ การเปลี่ยนชื่อประเทศเวียดนามที่รวมกันแล้วเป็น “สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม” กำหนดเพลงชาติ กำหนดตราสัญลักษณ์ของชาติ กำหนดธงชาติ และเมืองหลวงของประเทศนั้นก็คือเมือง ฮานอย จากนั้นสมัชชาก็ประกาศการรวมเวียดนามอย่างเป็นทางการ ในเวลา 08.30 นาฬิกา ของวันที่ 2 กรกฎาคม ค.ศ 1976

อย่างไรก็ดี ที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าการกำหนดสัญลักษณ์ต่าง ๆ ของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในระดับรัฐก็คือ การจัดโครงสร้างทางสถาบันเสียใหม่ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันด้วย ความจริงไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะและรูปแบบพื้นฐานมากนัก ท่าทีที่เห็นได้ชัดประการหนึ่งก็คือฝ่ายฮานอย จะมีบทบาทนำเวียดนามในเวียดนามใหม่ เลขาธิการพรรค เล ชวน ได้ชี้ชัดอย่างปราศจากข้อสงสัยใด ๆ ว่า “เรา(ชาวเวียดนามภาคเหนือ) ยังคงทำหน้าที่นำเวียดนามส่วนนี้ (เวียดนามใต้) ไปบนวิถีที่จะดำเนินไปสู่ระบบสังคมนิยม” ส่วนหนึ่งก็คงจะเป็นเพราะการขาดแคลนบุคลากรผู้ปฏิบัติงานพรรคในเวียดนามใต้ ทำให้จำเป็นต้องนำบุคลากรลงมาจากทางตอนเหนือเป็นจำนวนมาก และที่สำคัญคือเป็นที่ทราบดีว่าฮานอยมีบทบาทอย่างสำคัญในการควบคุมดำเนินการปฏิวัติมาตั้งแต่ตอนต้น รัฐบาลใหม่ของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามที่เลือกขึ้นมาโดยสมัชชาแห่งชาติ แทบจะไม่

แตกต่างจากรัฐบาลเวียดนามเหนือเดิม โดยมีบุคลากรหน้าใหม่เพียง 6 คนที่มาจากเวียดนามใต้ (ธีระ นุชเปี่ยม, 2537 หน้า89)

แม้พอจะกล่าวได้ว่าเป็นความพยายามที่จะให้มีความสมดุลระหว่างเหนือและใต้ในคณะรัฐบาล แต่ผู้นำสำคัญจากเวียดนามใต้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผั่ม หุ่ง สมาชิกกรมการเมืองลำดับที่ 4 ซึ่งได้รับการแต่งตั้งรองนายกรัฐมนตรีอันดับที่ 1 น่าจะถือเป็นบุคลากรของพรรคที่ส่งมาควบคุมการดำเนินสงครามปฏิวัติในเวียดนามใต้ตั้งแต่ปี ค.ศ 1975 และได้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการสำนักงานกลางแห่งเวียดนามใต้ (COSVN) ในปีค.ศ 1967 ผู้นำสำคัญจากเวียดนามใต้ชื่อ 2 คนคือ ฮหวีญ เติน ฟัท (Huynh Tan Phat) อดีตประธานรัฐบาลปฏิวัติชั่วคราว (PRG) และเหงียน หิว เถาะ (Nguyen Huu Tho) อดีตประธานแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติ (NLF) ได้รับตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และรองประธานาธิบดี ตามลำดับ ซึ่งไม่ถือว่าเป็นตำแหน่งที่สำคัญมากนัก

อำนาจที่แท้จริงจึงยังอยู่ในมือของแกนนำทั้ง 4 คือ เลขาธิการพรรคเลชนวน ประธานสมัชชาแห่งชาติ เจืองจัญ นายกรัฐมนตรีฟามวันดง และรัฐมนตรีกลาโหมโวเหงียนซำป บุคคลทั้ง 4 ต่อมาพร้อมกับ ผั่ม หุ่ง ซึ่งมีบทบาทที่เปิดเผยมากขึ้น จนประกอบกันเป็น คณะผู้นำทั้ง 5 ที่จะมียอำนาจสืบต่อมาอีกหลายปี (ธีระ นุชเปี่ยม, 2537 หน้า90)

ในด้านการปรับโครงสร้างการจัดการเลือกตั้งทั้งทางการเมืองการปกครอง สมัชชาแห่งชาติได้ลงมติจัดตั้งกระทรวงใหม่ขึ้น 5 กระทรวง และปรับคณะรัฐมนตรีโดยเฉพะด้วยนำเอาผู้นำจากทางใต้เข้าไปร่วมด้วย แต่ผู้นำระดับสูงไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญดังกล่าวมาแล้ว นอกจากนั้นก็มีการแบ่งเขตการปกครองเสียใหม่ประกอบด้วย 35 จังหวัด (เดิมมี 61 จังหวัด) และเปลี่ยนชื่อจังหวัดทางใต้ใหม่แทบทั้งหมด การปรับโครงสร้างการจัดตั้งพรรคและกองทัพแทบจะไม่มี ความจำเป็น เพราะเกือบจะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมาโดยตลอดอยู่แล้ว ดังที่ผู้สื่อข่าวคนหนึ่งรายงานเมื่อภายหลังชัยชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์ว่า “เวียดนามขณะนั้นมี 1 พรรค 1 กองทัพ และ 2 รัฐบาล” (ธีระ นุชเปี่ยม, 2537 หน้า91)

การรวมชาติในระดับรัฐ อาจจะสามารถกล่าวได้ว่า เป็นภารกิจที่ง่ายที่สุดของการรวมเวียดนาม เพราะมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในแง่ของโครงสร้างการจัดตั้งทางสถาบันอยู่ระดับหนึ่งแล้ว อย่างไรก็ตาม การผสมผสานดินแดนทางใต้ที่มีความแตกต่างอย่างมากจากเวียดนามเหนือ ให้เข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันซึ่งรวมไปถึงการสร้างความเป็นปึกแผ่นทางการเมือง การฟื้นฟูความแตกแยกกระส่ำระสายทางสังคม และการฟื้นฟูบูรณะระบบเศรษฐกิจที่เสื่อมทรุดโทรมเสียหายและไร้สมดุลเป็นปัญหาที่ทำทายนมากกว่าหลายเท่า ในส่วนที่เกี่ยวกับการสร้างความมั่นคงเป็น

ปีกแผนทางการเมืองนั้น ปัญหาการปรับตัวด้านสภาวะผู้นำนับเป็นภารกิจพื้นฐานสำคัญประการหนึ่ง (ธีระ นุชเปี่ยม, 2537 หน้า93)

2.บริบทการเมืองกัมพูชา (ค.ศ 1975-1979)

การเมืองในระบบรัฐสภาของราชอาณาจักรกัมพูชา มีวิวัฒนาการทางการเมืองในระบบรัฐสภาเป็นไปอย่างไม่ราบรื่นหลังจากการได้รับเอกราชจากฝรั่งเศส การเปลี่ยนแปลงระบบและโครงสร้างของระบบการเมืองรัฐสภาหลายครั้งทำให้เกิดความเปาะบางทางการเมืองเกิดขึ้นในหลายช่วงเวลา สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วงเวลาได้ดังนี้

1.การเมืองกัมพูชาในช่วงเจ้าโนโรดม สีหนุ (1954-1970)

หลังจากที่ได้รับเอกราชโดยสมบูรณ์จากฝรั่งเศสตามสนธิสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1954 ในปี ค.ศ. 1955 เจ้าโนโรดม สีหนุ ได้สละราชสมบัติเพื่อต้องการที่จะเล่นการเมืองเต็มตัว โดยยกราชสมบัติให้แก่พระบาทสมเด็จพระนโรดม สุรามฤต (Norodom Suramarit) ผู้ซึ่งเป็นพระราชบิดาของพระองค์ และจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นตามอารยะประเทศที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย โดยได้แข่งขันกับพรรคการเมืองอื่น ๆ ในนามของ “พรรคสังคมนิยม” ปรากฏว่าพรรคของเจ้าโนโรดม สีหนุ ได้รับชัยชนะเหนือพรรคคู่แข่ง เจ้าโนโรดม สีหนุ จึงได้เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาในปี ค.ศ. 1960 พระบิดาของเจ้าโนโรดม สีหนุ สิ้นพระชนม์ทำให้เจ้าโนโรดม สีหนุ กลับมารับตำแหน่งเป็นประมุขอีกครั้งหนึ่ง และกุมอำนาจเบ็ดเสร็จในทางการเมือง (นิรันดร์ คิดบรรจง, 2020 หน้า 257) พระองค์เป็นทั้งผู้ที่มีบทบาทในฐานะประมุขแห่งรัฐ และนายกรัฐมนตรีซึ่งมีอำนาจเป็นอย่างมากทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การต่างประเทศ การทหาร การศึกษา และมีสิทธิ์เด็ดขาดในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ด้วยพระองค์เอง โดยที่มีค้อยฟังเสียงทัดทานจากที่ปรึกษาหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ฉะนั้นการตัดสินใจที่เด็ดขาดเช่นนี้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายประการในประเทศกัมพูชาทั้งภายในและภายนอกประเทศ สิ่งหนึ่งที่หล่อหลอมให้พระองค์ทรงมีอุปนิสัยเช่นนี้ก็อาจเนื่องมาจากพระองค์ทรงได้รับการศึกษาสมัยใหม่จากประเทศอาณานิคมนั่นคือ ฝรั่งเศส ในยุคนั้น จึงทำให้ได้รับอิทธิพลจากองค์ความรู้ด้านอุดมการณ์ทางการเมือง เช่น การเรียกร้องเอกราช การช่วยเหลือเวียดนามอย่างลับ ๆ การตัดความสัมพันธ์และงดการช่วยเหลือจากประเทศสหรัฐอเมริกาและโดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายความเป็นกลางซึ่งถือเป็นนโยบายที่เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของเจ้าโนโรดม สีหนุ (เพ็ญญา จันทร์แดง, 2562 หน้า 55)

บทบาททางการเมืองของเจ้าโนโรดม สีหนุ

1) บิดาแห่งเอกราชของชาติ

เริ่มแรกนั้นเจ้าโนโรดม สีหนุประสบความสำเร็จในการเรียกร้องเอกราชจากการปลักตันของญี่ปุ่นในฐานะที่พระองค์ทรงเป็นกษัตริย์กัมพูชาในขณะนั้น เนื่องจากญี่ปุ่นยึดอำนาจในภูมิภาคอินโดจีนได้ทั้งหมดจากฝรั่งเศสในวันที่ 9 มีนาคม 1945 ญี่ปุ่นก็สนับสนุนให้มีการจัดตั้งรัฐบาลที่นิยมตนเองขึ้นมาทั้งในกัมพูชา ลาว และเวียดนาม โดยเฉพาะการสนับสนุนให้ทั้งสามประเทศประกาศเอกราชเป็นอิสระจากฝรั่งเศส เจ้าโนโรดม สีหนุได้ประกาศเอกราชและยกเลิกข้อตกลงต่าง ๆ ที่เคยทำไว้กับฝรั่งเศสทั้งหมดในวันที่ 12 มีนาคม 1945 หลังประกาศเอกราชได้ 6 วัน เจ้าโนโรดม สีหนุก็ประกาศจัดตั้งรัฐบาลชุดแรก โดยพระองค์ทรงเป็นนายกรัฐมนตรีซึ่งมีลักษณะเด่นชัดในการดำเนินนโยบายทางการเมืองนั้นคือ ความต้องการที่จะประนีประนอมกับฝรั่งเศสมากกว่าที่จะเผชิญหน้าโดยตรง

แนวคิดการเรียกร้องเอกราชจากฝรั่งเศสของพวกเขาถือว่าค่อยเป็นค่อยไป ไม่ใช่เด็ดขาดและรุนแรงอย่างนักการเมืองหัวก้าวหน้าของกัมพูชา แต่อย่างไรก็ตามเจ้าโนโรดม สีหนุดำรงตำแหน่งกษัตริย์และนายกรัฐมนตรีในขณะเดียวกันได้เพียง 5 เดือน พระองค์ก็ถูกบีบบังคับให้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเพื่อหลีกเลี่ยงให้ซัน ทันห์ (Son Ngoc Thanh) ซึ่งเป็นผู้ที่ญี่ปุ่นหนุนหลัง และเป็นที่คาดเดากันว่าญี่ปุ่นให้เจ้าโนโรดม สีหนุดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเพื่อรอคอยทันห์ซึ่งยังไม่กลับจากลี้ภัยที่ญี่ปุ่น ซึ่งทันห์ได้รับการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีในวันที่ 14 สิงหาคม 1945 และในวันที่ 9 พฤศจิกายน 1953 การเรียกร้องเอกราชของเจ้าโนโรดม สีหนุก็ประสบความสำเร็จเมื่อฝรั่งเศสยอมมอบเอกราชให้กัมพูชาอย่างเป็นทางการ ผลที่เกิดขึ้นอย่างเด่นชัดจากการที่กัมพูชาได้รับเอกราชคือ เจ้าโนโรดม สีหนุได้มีชื่อเสียงเป็นอันมาก ชาวกัมพูชาโดยทั่วไปรับรู้ว่า พระองค์อยู่ในฐานะ “บิดาแห่งเอกราชของชาติ” และทรงได้รับความนิยมจากประชาชนในระดับสูง ขณะที่พรรคประชาธิปไตยและพันธมิตรซึ่งรณรงค์เรื่องนี้ด้วยเช่นกันแต่กลับเสื่อมความนิยมลงไปและต้องสลายตัวเองลงในปี 1955 (เพ็ญญา จันทรแดง, 2562 หน้า 55)

2) การกำจัดคู่ต่อสู้ฝ่ายตรงข้าม

เจ้าโนโรดม สีหนุต้องการที่จะแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการเรียกร้องเอกราชจากฝรั่งเศสว่า พระองค์ได้ใช้กลยุทธ์ที่หลากหลายทำให้เป็นที่นิยมในหมู่ชาวกัมพูชาส่วนใหญ่ และต่อมาพระองค์ก็อาศัยความนิยมที่ได้รับนี้เข้าไปจัดการนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามให้สูญเสียโอกาสและฐานะที่จะมาต่อกรกับพระองค์ ความสำเร็จของเจ้าโนโรดม สีหนุในการเรียกร้องเอกราชในปี 1953 นั้นช่วยทำให้พระองค์เป็นผู้ควบคุมอำนาจทางการเมืองมาไว้กับพระองค์แต่เพียงผู้เดียว (เพ็ญญา จันทรแดง, 2562 หน้า 56)

3) การเป็นผู้นำประเทศยาวนาน

ตั้งแต่สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สองเรื่อยมา บทบาทของเจ้านโรดม สีหนุ นั้นแทบไม่ได้หลุดหายไปจากวงการการเมืองของกัมพูชาเลย กล่าวคือ ไม่ว่าพระองค์จะอยู่บนบัลลังก์กษัตริย์หรือไม่ก็ตาม แต่พระองค์ยังคงเป็นผู้ที่มีบารมีเป็นอย่างมากต่อการเมืองของกัมพูชามาอย่างต่อเนื่อง (เพ็ญญา จันทรแดง, 2562 หน้า 57)

4) การดำเนินนโยบายกับนานาประเทศ

การดำเนินนโยบายความเป็นกลางของพระองค์ เนื่องมาจากกัมพูชาเป็นประเทศเล็กที่ตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่มีความขัดแย้งสูง เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เจ้านโรดม สีหนุต้องเลือกดำเนินนโยบายให้กัมพูชาเป็นกลาง เพราะพระองค์ต้องการที่จะรักษาอธิปไตยของประเทศนี้ให้รอดพ้นจากการถูกคุกคามโดยต่างชาติ ทั้งที่เป็นประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เวียดนามเหนือ เวียดนามใต้ และชาติมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตาม การที่สงครามเวียดนามขยายตัวมากขึ้น ตั้งแต่ปี 1966 ได้ส่งผลกระทบต่อนโยบายของเจ้านโรดม สีหนุไปด้วย เพราะนโยบายนี้ถูกต่อต้านโดยสหรัฐอเมริกาอย่างหนัก ดังนั้นการรัฐประหารยึดอำนาจโดยคณะบุคคลที่มีนโยบายเป็นมิตรกับสหรัฐอเมริกาในปี 1970 จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ (เพ็ญญา จันทรแดง, 2562 หน้า 58)



ภาพที่ 4 เจ้านโรดม สีหนุ

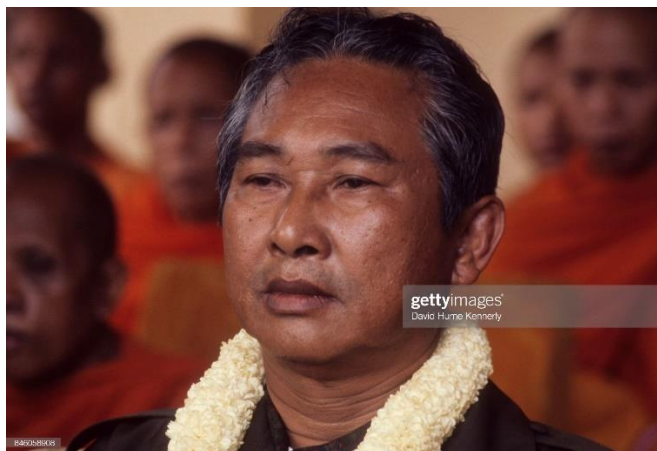
ที่มา <https://www.gettyimages.com/photos/norodom-sihanouk?family=editorial&assettype=image&phrase=norodom%20sihanouk&sort=mostpopular>

2.การเมืองกัมพูชาในช่วงนายพลลอน นอล (ค.ศ 1970-1975)

ในปี ค.ศ. 1970 นายพลลอน นอลและเจ้าสิริมตะ(Sirik Matak)ได้ฉวยโอกาสขณะที่สมเด็จพระนโรดม สีหนุเสด็จเยือนบรรดาประเทศในแถบยุโรปทำรัฐประหารยึดอำนาจการปกครอง และเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองประเทศเป็นแบบสาธารณรัฐ เมื่อวันที่ 18 มีนาคม ค.ศ 1970 เปลี่ยนชื่อประเทศจากเดิมเป็นพระราชอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งสะท้อนอิทธิพลของระบอบราชาธิปไตยที่มีมายาวนานตั้งแต่บรรพกาลมาเป็น สาธารณรัฐกัมพูชา ที่ประชุมสภามติปลดสมเด็จพระนโรดม สีหนุออกจากประมุขรัฐ เนื่องจากพระองค์ดำเนินนโยบายในการบริหารประเทศผิดพลาดและได้แต่งตั้งให้นายพลลอน นอล ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ขณะเดียวกันสมเด็จพระนโรดม สีหนุได้ขอลี้ภัยทางการเมืองไปพำนักอยู่ ณ กรุงปักกิ่ง และจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม ค.ศ1970 โดยมีสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ประกาศรับรองรัฐบาลพลัดถิ่นนี้เป็นประเทศแรก พร้อมทั้งตัดความสัมพันธ์กับรัฐบาลนายพลลอน นอลในทันที หลังจากนั้นได้มีประเทศในกลุ่มคอมมิวนิสต์ ๆ ประกาศรับรองรัฐบาลพลัดถิ่นของสมเด็จพระนโรดม สีหนุตามมาอีก 28 ประเทศ (ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม, 2553 หน้า37)

รัฐบาลของนายพลลอน นอลประสบปัญหาในการบริหารประเทศทั้งจากภายในและภายนอก ปัญหาภายในคือรัฐบาลขาดเสถียรภาพ ดังเห็นได้จากการเปลี่ยนคณะรัฐบาลถึง 9 ชุดแต่ไม่อาจแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจเนื่องมาจากภาวะเงินเฟ้อ การขาดแคลนสินค้าเครื่องอุปโภค บริโภค และราคาที่สูงขึ้นด้านการทหารเกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้นำฝ่ายทหารและฝ่ายการเมือง เกิดการฉ้อราษฎร์บังหลวงในวงการทหาร และทหารขาดขวัญกำลังใจ ส่วนปัญหาภายนอกคือสหรัฐอเมริกาลดความช่วยเหลือที่เคยให้แก่สาธารณรัฐกัมพูชาลง วันที่ 10 พฤษภาคมค.ศ 1973 รัฐสภาสหรัฐอเมริกาลงมติไม่อนุมัติงบช่วยเหลือทางทหารแก่รัฐบาลสาธารณรัฐกัมพูชาเป็นครั้งแรก ต่อมาวันที่ 15 สิงหาคมปีเดียวกัน สหรัฐอเมริกาได้ยุติปฏิบัติการทางอากาศเพื่อสกัดกั้นกลุ่มคอมมิวนิสต์ไม่ให้รุกล้ำจากฐานที่มั่นบริเวณชายแดนเข้ามายังกรุงพนมเปญ และในที่สุดสหรัฐอเมริกาตัดสินใจอพยพเจ้าหน้าที่ทั้งหมดออกจากกรุงพนมเปญเมื่อวันที่ 12 เมษายน ค.ศ 1975 ถือเป็นการสิ้นสุดอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในสาธารณรัฐกัมพูชาอย่างสิ้นเชิง เมื่อมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาซึ่งเคยสนับสนุนนายพลลอน นอลให้ก้าวขึ้นมาใช้อำนาจตั้งแต่ต้นลัทธิเล็ก ทำให้สถานการณ์ที่เลวร้ายอยู่แล้วยิ่งซ้ำร้ายลงไปอีก (ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม, 2553 หน้า 38)

ช่วงท้ายของรัฐบาล นายพลลอน นอล กองกำลังเขมรแดง ฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้เข้าตีและยึดหัวเมืองต่าง ๆ รอบกรุงพนมเปญได้เบ็ดเสร็จ และตามมาด้วยการปิดล้อมกรุงพนมเปญ ตั้งแต่เดือนมีนาคม ค.ศ. 1975 และสามารถยึดกรุงพนมเปญได้สำเร็จสมบูรณ์ในวันที่ 17 เมษายน ค.ศ. 1975 ทำให้ระบอบลอน นอล และสาธารณรัฐเขมรสิ้นสุดลง (นิรันดร์ คิตบรรจง, 2020 หน้า258)



ภาพที่ 5 นายพลลอน นอล

ที่มา <https://www.gettyimages.com/photos/lon-nol?phrase=Lon%20Nol&family=editorial&assettype=image&sort=mostpopular>

3. การเมืองกัมพูชาในช่วงพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา(เขมรแดง) (ค.ศ1975-1979)

3.1) ความเป็นมาของกลุ่มเขมรแดงปัญญาชนปารีส

เขมรแดงกลุ่มปารีสเป็นนักศึกษาชาวกัมพูชาส่วนหนึ่งจากจำนวน 100 กว่าคนที่ได้รับทุนการศึกษาจากรัฐบาลของกษัตริย์นโตนม สีหนุ เป็นกลุ่มที่มีทัศนคติเชิงลบต่อระบบการปกครองที่เป็นอยู่ และปรารถนาเปลี่ยนแปลงอำนาจของผู้ปกครองเพื่อแสวงหาความยุติธรรม โดยหันไปนิยมและอาศัยความรู้หลายแขนงจากสำนักคิด ลัทธิ ทฤษฎีทางด้านสังคมศาสตร์ เช่นลัทธิอาณานิคมใหม่ ลัทธิต่อต้านจักรวรรดินิยม ลัทธิชาตินิยม ลัทธิสังคมนิยม ลัทธิคอมมิวนิสต์ เป็นต้นเพื่อสามารถสร้างองค์กรที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตามทัศนคติทางการเมืองของตนจึงได้เริ่มสะสมประสบการณ์ทางการเมืองด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมกับพรรคคอมมิวนิสต์ฝรั่งเศสพร้อมทั้งเคยเป็นตัวแทนสมาคมนักศึกษาเขมรในกรุงปารีส เข้าร่วมเยาวชนนานาชาติที่กรุงเบอร์ลินตะวันออกซึ่งจัดโดยสหภาพโซเวียต นอกจากนั้นได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมสร้างชาติในประเทศยูโกสลาเวียที่ต้องดำเนินนโยบายพึ่งตนเองหลังจากนายพลไต๋ผู้นำยูโกสลาเวียตัดความสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียตได้สร้างความประทับใจให้กับซาลอดซาร์ (Saloth Sar) (ชื่อเดิมของ พอลพต) นอกจากนั้นเขมรแดงกลุ่มปารีสยังได้เรียนรู้การต่อสู้ของขบวนการคอมมิวนิสต์ซึ่งมีเขมรเวียดมินห์เป็นแกนนำสำคัญที่นำไปสู่การก่อตั้งพรรคปฏิวัติประชาชนเขมรในค.ศ 1951 และเมื่อปัญญาชนเหล่านี้ได้เข้าไปมีอิทธิพลในพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาช่วงทศวรรษ 1960 ยังได้นำแนวคิดสร้างชาติจากการได้เขียนจีนและเวียดนามเหนือมาใช้อีกด้วย (สุวัฒน์ ทาสุคนธ์, 2558หน้า106)

ประสบการณ์ที่ปัญญาชนคอมมิวนิสต์เขมรปารีสได้รับนำไปสู่การจัดตั้งขบวนการคอมมิวนิสต์ ลัทธิมาร์กซิสต์-เลนินนิสต์ของตนเองขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1950 และพยายามขยายอุดมการณ์สร้างอิทธิพลต่อพวกปัญญาชนสายอนุรักษนิยมในสมาคมนักศึกษาเขมร เพื่อปรับให้เป็นองค์กรสำหรับนักศึกษาตินิยมและนักสังคมนิยมแทน พร้อมทั้งแสดงปฏิกริยาต่อผู้ปกครองเขมรที่ให้การศึกษากับพวกเขา เมื่อกษัตริย์สีหนุเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงกับการเมืองในกัมพูชาเนื่องด้วยเกิดความไม่ไว้วางพระทัยต่อการปล่อยให้ชะตากรรมของประเทศตกไปอยู่ในอำนาจของฝ่ายที่มีแนวคิดตรงข้ามกับพระองค์ ซึ่งเท่ากับการปล่อยให้พระราชอำนาจถูกสั่นคลอนไปด้วย ดังนั้นพระองค์จึงทำการรัฐประหาร ประกาศยุบสมัชชาแห่งชาติ ประกาศกฏอัยการศึก แต่งตั้งตนเองเป็นนายกรัฐมนตรี ในค.ศ 1952 เพื่อจำกัดคู่แข่งทางการเมืองอันได้แก่กลุ่มประชาธิปไตยซึ่งมีนักศึกษากลุ่มปารีสสนับสนุนอยู่ นักศึกษาจึงแสดงความไม่พอใจด้วยการออกแถลงการณ์วันที่ 6 กรกฎาคม 1952 ประณามการกระทำของพระองค์และเรียกร้องให้พระองค์สละราชสมบัติ พร้อมกันนั้น ซาลอทซาร์ ยังได้เขียนบทความชื่อ ราชาธิปไตยหรือประชาธิปไตย (Monarchy or Democracy) ลงในนิตยสารสำหรับนักศึกษาชาวกัมพูชาฉบับพิเศษ เพื่อวิพากษ์การกระทำของกษัตริย์สีหนุและเรียกเจ้าสีหนุว่า คนทรยศต่อชาติ ส่งผลให้พวกเขาโดนระงับทุนการศึกษาปละทางการฝรั่งเศสออกคำสั่งปิดสมาคมนักศึกษาเขมรในปีต่อมา ปัญญาชนคนสำคัญที่กลายเป็นแกนนำของกัมพูชาประชาธิปไตย ได้แก่ ซาลอทซาร์ (Saloth Sar), เอียง สารี (Ieng Sary), เขียว สัมพัน (Khieu Samphan), ซอนเซน (Son Sen), ฮุนิม (Hu Nim), ฮูยวน (Hou Yuon), เขียว ธิริธ (Khieu Thirith) และเขียว พอนนารี (Khieu Ponnary) (สุวัฒน์ ทาสุคนธ์, 2558หน้า107)

3.2)การเข้าร่วมกับขบวนการคอมมิวนิสต์กัมพูชาของปัญญาชนกลุ่มปารีส

หลังจากที่ซาลอทซาร์ เดินทางกลับกัมพูชาในค.ศ 1953 โดยไม่ได้จบการศึกษาใด ๆ เนื่องด้วยถูกตัดทุนการศึกษาและไม่ผ่านการทดสอบความรู้หลายปีต่อกัน ได้เข้าร่วมกับพวกเขมรอิสระฝ่ายนิคมคอมมิวนิสต์ซึ่งมีผู้นำเช่น ซอน จ็อก มินท์และโต สมุท ที่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ซึ่งสนับสนุนให้ชาวเขมรมีพรรคคอมมิวนิสต์ของตนเองเมื่อ ค.ศ 1951 ในนาม พรรคปฏิวัติประชาชนเขมร (สุวัฒน์ ทาสุคนธ์, 2558 หน้า108)

เมื่อฝรั่งเศสยอมมอบเอกราชให้กัมพูชาใน ค.ศ 1953 ขณะที่การประชุมสหประชาชาติเพื่อแก้ไขปัญหาอินโดจีน ณ กรุงเจนีวาใน ค.ศ 1954 ได้มีมติรับรองเอกราชและความเป็นเอกราชของกัมพูชา พร้อมสั่งให้กองกำลังฝรั่งเศสและเวียดมินท์ต้องถอนออกจากเขมรภายใน 3 เดือน พร้อมยุบเลิกกองกำลังเขมรอิสระ และดำเนินการเลือกตั้งแห่งชาติในกัมพูชา การยุบเลิกกองกำลังเขมรอิสระทำให้กลุ่มต่าง ๆ ที่เคยร่วมกันต่อสู้กระจายตัวออก เช่น กลุ่มฝ่ายซ้ายที่วางอาวุธพร้อมดำเนินการทางการเมืองผ่านการเลือกตั้ง ได้จัดพรรคประชาชนมี โนน ชวน (Non

Suon) แก้ว เมียะส์ (Keo Meas) เป็นผู้นำ กลุ่มฮานอย เป็นเขมรอิสระที่หลบซ่อนอยู่ในเวียดนาม เพื่อเป็นกำลังสนับสนุนทั้งเข้าร่วมสงครามอินโดจีนและต่อสู้กับเขมรแดง และกลุ่มต่อต้านเจ้าสีหนุซึ่งเป็นเขมรอิสระซึ่งเป็นเขมรฝ่ายขวา นำโดยซอน จ็อก ทันท์⁵ ซึ่งเรียกกลุ่มตนเองว่า เขมรเสรี ที่ได้รับการสนับสนุนจากไทย เวียดนามใต้ และสหรัฐอเมริกา

การเลือกตั้งครั้งแรกหลังได้รับเอกราชเมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ 1955 ทำให้พรรคสังคมนิยมของเจ้าสีหนุได้คะแนนสูงสุด สามารถจัดตั้งรัฐบาลเพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับการเมืองของกัมพูชา (แต่ทำยู่สุดกับเป็นแหล่งสร้างความแตกแยกภายในของกัมพูชา) ขณะที่พรรคประชาชน และพรรคประชาธิปไตยซึ่งเป็นกลุ่มการเมืองที่มีนโยบายต่อต้านอำนาจของเจ้าสีหนุได้รับความพ่ายแพ้ ทำให้แนวร่วมคอมมิวนิสต์ต้องกำหนดทิศทางทางการเมืองใหม่โดยตระหนักว่า การต่อสู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคมต้องใช้แนวทางการปฏิวัติเท่านั้นเพราะไม่สามารถใช้แนวทางผ่านพรรคการเมืองที่ถูกต้องตามกฎหมายได้ จนเป็นพลังสำคัญในการทำสงครามปฏิวัติในช่วงเวลาต่อมา (สุวัฒน์ ทาสุนธ์, 2558 หน้า109)

เจ้าสีหนุได้ใช้มาตรการกดดันนักการเมืองฝ่ายซ้ายที่เคยแสดงความเป็นปฏิปักษ์ต่อพระองค์เน้นจัดการกับแนวร่วมอาวุธทำให้ต้องหลบหนีภัยในช่วง ค.ศ 1959 ส่งผลให้พรรคปฏิวัติประชาชนเขมรต้องปรับตัวในเดือนกันยายน 1960 ด้วยมติเปลี่ยนชื่อพรรคเป็น พรรคแรงงานกัมพูชา (ค.ศ 1966 เปลี่ยนชื่ออีกครั้งเป็นพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา) โดยมี โต สมุท (Tou Samut) เป็นเลขาธิการพรรค นวนเจีย (Nuon Chea) เป็นรองเลขาธิการ และซาลอทซาร์เป็นผู้นำลำดับ 3 ผู้นำฝ่ายซ้ายที่เป็นอดีตนักศึกษาจากปารีสมักจะผันตัวเองเป็นครูและอาชีพอื่น ๆ เพื่อให้มีโอกาสสร้างแนวร่วมอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ทั้งในเมืองและชนบท จึงไม่ได้รับผลกระทบจากการปราบปรามของรัฐบาลเจ้าสีหนุมากนักจนกระทั่งสถานการณ์สงครามในอินโดจีนเริ่มมีความรุนแรงนับตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1960 เจ้าสีหนุและพวกฝ่ายขวาในรัฐบาล เช่น นายพลลอน นอล และเจ้าสิริ มาตัก เริ่มตระหนักว่าพวกนิยมฝ่ายซ้ายชาตินิยมหัวรุนแรงรุ่นใหม่กำลังสั่นคลอนอำนาจทางการเมือง จึงได้ใช้นโยบายปราบปรามอย่างรุนแรงทำให้แกนนำเช่น ซาลอทซาร์, เอียง สารี, เขียว ซีริตและเขียว พอนนารี ต้องหลบหนีเข้าป่าในช่วง ค.ศ 1962-1967 เช่นเดียวกับโนน ซวน เลขาธิการพรรคประชาชนและสมาชิกพรรค ถูกจับตัวและได้รับโทษจำคุกตลอดชีวิตใน ค.ศ 1962 แต่สมาชิกพรรคได้รับอภัยโทษจากเจ้าสีหนุในค.ศ 1963 ขณะที่ โนน ซวน ได้รับอิสรภาพในค.ศ

⁵ ซอน จ็อก ทัน เป็นชาวเขมรคอม มินนโยบายต่อต้านฝรั่งเศสจนได้รับการยอมรับว่าเป็นวีรบุรุษชาตินิยม ขณะที่เป็นคู่แข่งทางการเมืองของเจ้านโรดม สีหนุ สนับสนุนแนวทางสาธารณรัฐ เข้าร่วมกับกลุ่มเขมรเสรีสู้กับเจ้านโรดม สีหนุ เคยเป็นนายกรัฐมนตรีช่วงญี่ปุ่นมีอิทธิพลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

1970 ขณะเดียวกันนั้นเจ้าสีหนุได้ใช้นโยบายทางการเมืองแบบถ่วงดุลเมื่อเห็นว่านักศึกษาฝ่ายขวากำลังเข้มแข็งขึ้น ด้วยการเชิญเขี้ยว สัมพันธ์, ฮู ยวนและฮู นิม แกนนำปัญญาชนฝ่ายซ้ายสายกลางกลุ่มปารีสเข้าร่วมรัฐบาลในค.ศ 1962 เป็นรัฐมาตริ์ด้านเศรษฐกิจ เพื่อร่วมวางแผนนโยบายใหม่ทางเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม เช่น การโอนกิจการธนาคารและการค้าต่างประเทศมาเป็นของรัฐ และยังเมื่อเจ้าสีหนุตัดความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในค.ศ 1963 และทางการทูตใน ค.ศ 1965 กับสหรัฐอเมริกา ทำให้ปัญญาชนฝ่ายซ้ายกลุ่มนี้มีอิทธิพลต่อนโยบายความเป็นกลางของเจ้าสีหนุที่เอียงข้างเข้าหาจีน (สุวัฒน์ ทาสุคนธ์, 2558 หน้า110)

ในส่วนของการใช้นโยบายปราบปรามฝ่ายซ้ายหัวรุนแรงของรัฐบาลนั้นในระยะยาวกลับเป็นผลดีต่ออนาคตทางการเมืองของชาลิตซาร์ตัวแทนของเขมรแดงปัญญาชนกลุ่มปารีสซึ่งได้ก้าวขึ้นเป็นเลขาธิการพรรคแรงงานกัมพูชาในปี 1963 หลังจากที่ โต สมุท เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์หายตัวไปอย่างลึกลับในเดือนกรกฎาคม 1962 ส่งผลให้อิทธิพลของเขมรสายเวียดมินห์ในพรรค ถูกลดความสำคัญลง เพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้กับพรรค ชาลิตซาร์เดินทางไปขอรับการสนับสนุนความช่วยเหลือจากเวียดนามเหนือและจีนในค.ศ 1965 แต่ก็ผิดหวังเมื่อทางเวียดนามเหนือปฏิเสธความช่วยเหลือ โดยมีความเห็นว่าขณะนี้ไม่ใช่เวลาเหมาะสมต่อการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธในกัมพูชา และไม่เป็นที่พอใจกับชาวกัมพูชาในความเป็นจริงการที่เวียดนามเหนือปฏิเสธไม่ให้ความช่วยเหลือต่อชาลิตซาร์ ก็อาจเป็นเพราะขนาดนั้นเจ้าสีหนุได้ให้เวียดนามเหนือใช้พื้นที่ของกัมพูชาทำสงครามกับเวียดนามใต้และสหรัฐอเมริกา ขณะที่จีนก็ยอมให้การสนับสนุนแบบไม่เปิดเผยเพราะยังต้องรักษาความสัมพันธ์ทางการทูตที่ดีกับเจ้าสีหนุ อย่างไรก็ตามประธานเหมา เจ๋อตงได้ให้กำลังใจกับชาลิตซาร์ว่าเขาจะเป็นพลังแห่งการต่อสู้ในอนาคตของกัมพูชา ต่อมาในค.ศ 1967 เมื่อชาลิตซาร์ได้ตัดสินใจดำเนินการต่อสู้อย่างจริงจังกับรัฐบาลประจวบเหมาะกับการกบฏขบวนการชาลิตซาร์ ค.ศ 1967 ที่ฝ่ายรัฐบาลกล่าวหาว่าฝ่ายซ้ายให้การสนับสนุนส่งผลให้ เขี้ยว สัมพันธ์, ฮู ยวนและฮู นิม ซึ่งเป็นฝ่ายซ้ายกลางก้าวหน้าที่ร่วมรัฐบาลต้องหลบหนีเข้าป่าและทำการต่อสู้ใต้ดินร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา ซึ่งหลังจากที่ชาลิตซาร์ได้ประกาศตั้งกองทัพปฏิวัติกัมพูชาในเดือนมกราคม ค.ศ 1968 ทำให้การต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธของพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชามีความเข้มข้นขึ้นและแข็งแกร่งมากขึ้น (สุวัฒน์ ทาสุคนธ์, 2558 หน้า111)

กบฏที่ชาลิตซาร์ ค.ศ 1967 ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างฝ่ายซ้ายและขวาเกิดขึ้นจากความตกต่ำของเศรษฐกิจโลก ความอ่อนแอทางเศรษฐกิจ และการเมือง ทำให้กัมพูชาพบกับปัญหาสูญเสียรายได้จากราคาข้าวตกต่ำในตลาดโลก เนื่องมาจากนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาล เกี่ยวกับการขยายพื้นที่เพาะปลูกยางพาราที่จังหวัดรัตนคีรี การจัดตั้งกองบัญชาการกองทัพในเขตพื้นที่ชนบท เพื่อให้ประชาชนขาย

ข้าวให้แก่รัฐบาล เป็นสิ่งที่สร้างความไม่พอใจในหมู่ชาวเขมร อันนำไปสู่การลุกฮือของประชาชนและชาวนาที่ข้าลือต ในเขตตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดพระตะบองและจังหวัดโพลิน (กัญจนวลัย นาชัยสิทธิ์, 2547 หน้า45)

สาเหตุสำคัญของการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจดังกล่าวคือ รัฐบาลประสบปัญหาการลักลอบค้าข้าวของชาวนาในตลาดมืด แก่กองทัพเวียดมินห์ ในช่วงปี ค.ศ 1966 กัมพูชาส่งออกข้าวถึง 300,000 ตัน ในจำนวนนี้เพียงแค่ 170,000 ตันเท่านั้นที่ขายอย่างถูกกฎหมายด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงตั้งด่านซื้อและเก็บผลผลิตจากชาวนาให้ได้เป็นจำนวนมากที่สุด ประกอบกับในเดือนมกราคม ค.ศ 1967 พื้นที่บริเวณแม่น้ำโขงการเก็บเกี่ยวไม่ค่อยได้ผลดีจึงทำให้รายได้จากสินค้าส่งออกที่สำคัญของประเทศลดลง

นโยบายทางเศรษฐกิจที่เข้มงวดดังกล่าวเป็นการซ้ำเติมสภาพพื้นที่ที่มีปัญหาภายในเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว คือพื้นที่จังหวัดพระตะบอง เป็นพื้นที่ที่มีการวางแผนที่จะเพาะปลูกพืชเพื่อขยายการส่งออก เช่นน ฝ้าย และมีการขยายตัวทางการเพาะปลูกผลไม้ด้วย ทว่าปัญหาคือการที่แรงงานได้รับค่าจ้างในอัตราที่ต่ำ

จากการดำเนินการของรัฐบาลได้สร้างความไม่พอใจให้กับชาวนา ทำให้ชาวนาในเขตพระตะบองก่อกบฏขึ้นในเดือนเมษายน ค.ศ 1967 ขณะเดียวกันฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้สนับสนุนอย่างลับ ๆ ช่วยเร่งความวุ่นวายให้กระจายไปตามเมืองต่าง ๆ ในภาคตะวันตก ประชาชนก็สนับสนุนการเคลื่อนไหวของชาวนา เจ้าสีหนุส่งนายพลลอน นอล ส่งทหารไปปราบปรามขณะที่เจ้าสีหนุกำลังเยือนฝรั่งเศสทำให้ทั้งชาวนา ชาวบ้าน และนักศึกษาต่างหลบหนีเข้าป่า (กัญจนวลัย นาชัยสิทธิ์, 2547 หน้า46)

ความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ และการเมืองของเจ้าสีหนุ ผนวกกับการปล่อยให้พวกอนุรักษนิยมฝ่ายขวามีอิทธิพลมากขึ้นในรัฐบาล ทำให้นายพลลอนนอลซึ่งก่อนหน้านี้เคยดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น รัฐมนตรีกระทรวงกลาโหม มีโอกาสกลับเข้ามามีอำนาจการเมือง ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีใน ค.ศ 1969 นำไปสู่การรัฐประหารเจ้าสีหนุในวันที่ 18 มีนาคม 1970 โดยได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา ใช้ประเด็นชาตินิยมต่อต้านเจ้าสีหนุที่มีนโยบายสนับสนุนคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือจากการทำข้อตกลงร่วมกันใน ค.ศ 1967 ให้ใช้พื้นที่ของกัมพูชาเป็นจุดขนถ่ายอาวุธที่เมืองสีหนุวิลล์ เป็นข้ออ้างปลุกกระดมมวลชนทำรัฐประหาร (ทั้ง ๆ ที่เจ้าสีหนุไม่เคยยกเลิกนโยบายความเป็นกลาง) ซึ่งเกิดขึ้นขณะที่เจ้าสีหนุกำลังเยือนฝรั่งเศส สหภาพโซเวียตและจีนถือเป็นการเริ่มต้นของสถานการณ์ที่นำเจ้าสีหนุและเขมรแดงที่เคยเป็นปฏิปักษ์กันต้องทำงานร่วมกันภายใต้การอุปถัมภ์ของจีนเพื่อทำสงครามขับไล่ นายพลลอน นอล ในฐานะผู้นำของสาธารณรัฐเขมรจนสำเร็จในเดือนเมษายน ค.ศ 1975

การขึ้นสู่อำนาจของนายพลลอน นอลในค.ศ 1970 ทำให้ขบวนการคอมมิวนิสต์ของเขมรแดงแข็งแกร่งมากขึ้นเนื่องด้วยเงินได้เป็นตัวกลางเชื่อมโยงกองกำลังคอมมิวนิสต์กัมพูชากับฝ่ายเจ้าสีหนุที่จีนสนับสนุนให้ตั้งแนวร่วมแห่งชาติกัมพูชา (The Khmer United Front FUNK) กองทัพปลดปล่อยแห่งชาติกัมพูชา (The Khmer People's Nation Liberation Armed Forces PFLANK) รัฐบาลราชสามัคคีแห่งชาติกัมพูชา (Royal Government of Nation Union of Kampuchea GRUNK) ในค.ศ 1970 มีผู้นำคอมมิวนิสต์เข้าร่วม เช่น เขียว สัมพันธ์, ฮู ยอน และฮู นิม โดยกลุ่มคอมมิวนิสต์เขมรที่เข้าร่วมต่อสู้ประกอบด้วย 3 กลุ่มคือ กลุ่มเขมรแดงกลุ่มปารีสที่ได้รับการสนับสนุนจากจีน เขมรเวียดมินท์ที่เวียดนามสนับสนุนและคอมมิวนิสต์เขมรอิสระทำให้สงครามกลางเมืองระหว่างรัฐบาลที่พนมเปญกับรัฐบาลพลัดถิ่นได้ประทุขึ้นในทันทีในวันที่ 1 เมษายน ค.ศ 1970 ในระยะเริ่มต้น กองกำลังคอมมิวนิสต์เขมรมีกองกำลังประจำการไม่เกินสี่พันคน แต่จากการประเมินของหน่วยข่าวกรองของรัฐบาลลอน นอล ได้ให้ข้อมูลว่ากองกำลังคอมมิวนิสต์เขมรมีจำนวนเพิ่มขึ้นอยู่ที่ประมาณ 35,000 ถึง 40,000 คนในเดือนพฤษภาคม ค.ศ 1972 (สุวัฒน์ ทาสุคนธ์, 2558 หน้า112)

เหตุการณ์ในกัมพูชาทำให้สหรัฐอเมริกาเกิดความกังวลต่อเสถียรภาพทางการเมืองของเวียดนามใต้หากคอมมิวนิสต์สามารถยึดครองกัมพูชาได้เพราะจะเป็นการเปิดโอกาสให้คอมมิวนิสต์จากเวียดนามเหนือและพวกเวียดกงเข้าโจมตีช่วงชิงอำนาจจากรัฐบาลเวียดนามใต้ที่ตนสนับสนุนได้ง่ายขึ้น ประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน และเฮนรี คิสซิงเจอร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศได้ดำเนินนโยบายปราบปรามคอมมิวนิสต์กัมพูชาลาวและเวียดนาม นอกจากเปิดฉากรบด้วยกองกำลังผสมภาคพื้นดินระหว่างกองทหารสหรัฐอเมริกาและเวียดนามใต้แล้วยังมีการส่งเครื่องบินทิ้งระเบิดของสหรัฐอเมริกาส่งผลให้ทำลายชีวิตและทรัพย์สิน ทำให้เกิดความอดอยากเพราะตลาดแคลนอาหารทั่วประเทศ มีการอพยพหนีภัยสงครามเข้าสู่เมืองหลวง ประชาชนเกิดความโกรธแค้นสหรัฐและรัฐบาลนายพลลอน นอล ที่ขยายอาณาเขตสงครามเวียดนามเข้ากัมพูชา จึงเข้าร่วมการต่อสู้กับเจ้าสีหนุและขบวนการคอมมิวนิสต์กัมพูชาเป็นจำนวนมาก พวกเขมรแดงสามารถยึดครองพื้นที่ได้มากกว่าครึ่งหนึ่งของประเทศในกลางปี ค.ศ 1972

ในที่สุด เมื่อวันที่ 17 เมษายน ค.ศ 1975 กองกำลังเขมรแดงสามารถบุกยึดกรุงพนมเปญ และจัดตั้งระบบการปกครองด้วยความคาดหวังว่าจะสามารถใช้อุดมการณ์ทางการเมืองของตนสร้างสังคมใหม่ที่ปราศจากการกดขี่ขูดรีดและความไม่เท่าเทียมกันเพราะแกนนำเขมรแดงกลุ่มปัญญาชนปารีส และแนวร่วมที่ส่วนใหญ่เป็นชาวนาและผู้ยากไร้ต่างมีประสบการณ์ในการเผชิญกับการใช้อำนาจแบบมือคัตติของผู้ปกครองในอดีต ที่มองผู้ที่อ่อนแอกว่าต้องถูกควบคุม และถูกขี้นำ ขณะที่ผู้มีความคิดเห็นต่างต้องเป็นศัตรู และจำเป็นต้องกวาดล้าง แทนที่จะใช้เหตุผลในความพยายามอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลกัน ทำงานร่วมกันแต่เมื่อพวกเขมรแดงได้เป็นผู้ปกครองประเทศ กลับใช้

อำนาจภายใต้การบริหารงานของรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย (1975-1979) ไม่แตกต่างจากทัศนคติและการกระทำของรัฐบาลและผู้นำที่ผ่านมา (สุวัฒน์ ทาสุคนธ์, 2558 หน้า113)



ภาพที่ 6 ซาลอตซาร์ (Saloth Sar) หรือ พอล พต (Pol Pot)

ที่มา <https://www.gettyimages.com/photos/pol-pot?assettype=image&family=editorial&phrase=pol%20pot&sort=mostpopular>

3.3) รัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย

หลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญใหม่ ในวันที่ 5 มกราคม 1976 ประเทศถูกปกครองแบบเผด็จการคอมมิวนิสต์อย่างเป็นทางการในชื่อกัมพูชาประชาธิปไตย ภายใต้การนำของ อังการ์ปะเดะวัต (องค์กรปฏิวัติ) หรือ อองการ์ เลอ (Angkar Ler หรือ Higher Angkar) โดยมีซาลอตซาร์หรือพอลพตผู้นำเขมรแดงกลุ่มปารีสเป็นเลขาธิการของพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา ชื่อพอลพตถูกเปิดเผยครั้งแรกในนามผู้สมัครรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาประชาชนในวันที่ 20 มีนาคม ค.ศ 1976 เพื่อปกปิดอดีตของตนในนาม ซาลอตซาร์ ซึ่งผลการเลือกตั้งทำให้เขียวสัมพันธ์ เป็นประธานสภาสูงสุดแห่งชาติ พอลพตเป็นนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่ 14 เมษายน ค.ศ 1976

เขมรแดงกลุ่มปารีสที่เป็นแกนนำรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยได้เปลี่ยนบทบาทจากผู้ขู่ชีวิตเป็นผู้ทำลายล้างประชาชนตั้งแต่ ค.ศ 1975 ถึง ค.ศ 1979 จากนโยบายปฏิวัติสังคมนิยม เศรษฐกิจ การเมืองกัมพูชาอย่างถอนรากถอนโคนภายใต้ทัศนคติแบบ “พวกเรา พวกเขา” แยกประชาชนออกเป็นพวกเก่าและใหม่ ได้สร้างความไม่ไว้วางใจและความขัดแย้งระหว่างเขมรแดงกลุ่มปารีส เขมรแดงกลุ่มเวียดมินห์ และเขมรแดงกลุ่มอิสระที่ไม่ขึ้นกับทัศนคติของฝ่ายใด ทำให้เกิดความแตกแยก มีความพยายามก่อกบฏต่อรัฐบาลหลายครั้งทำให้พอลพตและพวกต้องใช้วิธีการปราบปรามที่รุนแรงในช่วงตั้งแต่ ค.ศ 1977 กำจัดเขมรแดงและประชาชนที่มีแนวทางต่างจาก

ตน เช่นกวาดล้างสมาชิกพรรคในภูมิภาคตะวันตกเฉียงเหนือซึ่งเชื่อว่าเป็นพวกอิสระ และกวาดล้างในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งเชื่อว่าเป็นพวก “ตัวเป็นเขมรแต่ใจเป็นญวน” เพราะเชื่อว่าเป็นอุปสรรคสำคัญที่จะทำให้นโยบายฟื้นฟูและสร้างความมั่นคงให้กับกัมพูชาประชาธิปไตยแบบเหมา เจ๋อตงในยุคการก้าวกระโดดทางเศรษฐกิจและยุคการปฏิวัติวัฒนธรรมที่ผู้นำเขมรแดงกำลังจะนำมาใช้ไม่ประสบความสำเร็จ (สุวัฒน์ ทาสุนทร, 2558 หน้า115)

เขมรแดงกลุ่มปารีสโดยเฉพาะพลพตได้มีความตั้งใจดำเนินนโยบายสร้างชาติให้ยิ่งใหญ่ รุ่งเรือง ยิ่งกว่าอาณาจักรเมืองพระนครนับพันเท่า ดังนั้นเพื่อบรรลุความสำเร็จพลพตกล่าวว่ามีภารกิจสำคัญที่ต้องเสียสละชีวิตบ้าง (ซึ่งถือว่าขัดกับคำสอนของพุทธศาสนาที่ไม่ส่งเสริมการกระทำที่ทำร้ายตนเอง คนอื่นและสิ่งอื่น) ขณะที่อาศัยประโยชน์จากความศรัทธาต่อศาสนาพุทธของประชาชนที่ให้ความสำคัญกับผู้นำว่าเป็นผู้อำนาจวาสนา เพราะได้ทำความดีแต่ชาติปางก่อน ตามหลักการที่เรียกว่ากฎแห่งกรรมสร้างแนวร่วมเพื่อการสร้างชาติ ผู้นำเขมรแดงกลุ่มปารีสหมกมุ่นกังวลอยู่กับปัญหาเรื่องความอยู่รอด การฟื้นฟูฟื้นฟูความรุ่งโรจน์ ทำให้แนวคิดหลักในการปกครองวางอยู่บนการใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่น่าคิดว่า แม้ว่าจะมีเจตนาดีแต่ถ้าใช้วิธีการที่ไม่เหมาะสม ก็ทำให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ ด้วยเหตุนี้ภาพเหตุการณ์ที่ชาวเมืองพนมเปญมีความยินดีต้อนรับและร่วมฉลองชัยชนะกับเขมรแดงที่มีชัยชนะต่อรัฐบาลลอนนอลในค.ศ 1975 ได้กลายเป็นช่วงเวลาที่ประชาชนมีความทุกข์ ความหวาดกลัวและความเกลียดชังต่อวิธีการปกครองของเขมรแดง ทั้งที่การต่อสู้จนได้รับชัยชนะของเขมรแดงเปรียบได้กับการต่อสู้ของผู้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในสังคมจากการใช้อำนาจของผู้ปกครอง แต่ด้วยการยึดมั่นในอคติ ความเกลียดชังต่อฝ่ายตรงข้าม และความหลงในความรู้ทำให้ผู้นำเขมรแดงกลุ่มปารีสต้องถูกกล่าวหาเช่นกันจากประชาชนและประชาคมโลกว่าเป็นผู้คิดร้ายกับประชาชนที่พวกเขาปกครอง ด้วยข้อหารุนแรงที่ผู้ปกครองรุ่นก่อน ๆ ของเขมรไม่ได้รับ นั่นคือการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (สุวัฒน์ ทาสุนทร, 2558 หน้า116)

3.4) การใช้อำนาจของเขมรแดงในการเปลี่ยนแปลงประเทศและจัดระเบียบสังคม

ความพยายามของเขมรแดงในการจัดระเบียบสังคม เป็นความพยายามใช้อำนาจจัดความสัมพันธ์ของมนุษย์ ตามเส้นทางเดินของอำนาจที่ 1.มนุษย์พยายามแสวงหาการครอบครองอำนาจ 2.มนุษย์ใช้อำนาจแสวงหาผลประโยชน์ 3.มนุษย์พยายามรักษาอำนาจเพื่อรักษาและแสวงหาประโยชน์ต่อไป

การอยู่ร่วมกันในสังคม ต้องมีการระงับเรื่องการใช้อำนาจ เพราะอาจทำให้เกิดความขัดแย้ง ความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินจากการแย่งชิงอำนาจและการนำอำนาจมาใช้อย่างไม่เป็นธรรมระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครองขณะที่มีความพยายามแบ่งชิงอำนาจกันด้วยทุกวิถีทางเพื่อขึ้นเป็นผู้ปกครองสะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์

เป็นผู้ที่นิยมในความเป็นผู้มีอำนาจ ซึ่งความเสียหายของเรื่องอำนาจที่มนุษย์ใช้กระทำต่อกันนั้นไม่ได้อยู่ที่ตัวอำนาจ แต่อยู่ที่กระบวนการได้มาซึ่งอำนาจและกระบวนการของการใช้อำนาจ ดังนั้นหลักแห่งการมีและการใช้อำนาจนั้น ต้องถูกควบคุมด้วยหลักแห่งคุณธรรมและจริยธรรมที่ไม่ทำให้เกิดการแย่งชิงอำนาจที่นำไปสู่ความวุ่นวายและล่มสลายของสังคมได้ แต่เป็นที่ประจักษ์ว่า ผู้มีอำนาจไม่สำนึกถึงวิธีการได้มาและใช้อำนาจด้วยความชอบธรรม เพราะมุ่งแต่ผลประโยชน์ของตนเองและพวกพ้องเป็นเรื่องสำคัญกว่าผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ เขมรแดงเผชิญกับการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมของรัฐบาลก่อนหน้านี้นี้มาแล้ว แต่ไม่ได้นำมาบทเรียนมาใช้ กลับใช้อำนาจที่มีอยู่ในมือสร้างนโยบายกวาดล้างเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิดความอยุติธรรมในแบบเดียวกัน ซึ่งพิจารณาได้จากนโยบายของผู้ปกครองกัมพูชาประชาธิปไตย ได้ดังนี้ (สุวัฒน์ ทาสุคนธ์, 2558 หน้า117)

3.4.1) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคม

3.4.1.1) การอพยพประชาชนออกจากพนมเปญสู่ชนบท

หลังจากเขมรแดงเข้ายึดอำนาจในเดือนเมษายน 1975 ได้ดำเนินนโยบายตามที่ได้ตกลงกันไว้ในที่ประชุมสมัชชาแนวร่วมแห่งกัมพูชา (The Khmer United Front-FUNK) เมื่อวันที่ 24-25 กุมภาพันธ์ 1975 คือ ให้อพยพชาวเขมรออกจากกรุงพนมเปญและตัวเมืองในเขตจังหวัดต่าง ๆ พร้อมยกเลิกระบบเงินตราทั้งหมด ใช้ระบบเงินแบบใหม่ที่ออกแบบและมีการพิมพ์ธนบัตรออกมาแต่ไม่ได้นำมาใช้แลกเปลี่ยนจริง แม้ได้รับการคัดค้านอย่างหนักทั้งจากแนวร่วมทางการเมือง การอพยพเป็นการจุดประเด็นความรุนแรงที่นำไปสู่การล่มสลายของกัมพูชาประชาธิปไตยใน ค.ศ 1979 (ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม, 2553 หน้า43)

การอพยพประชาชนออกจากพนมเปญภายใน 3 วัน โดยรัฐบาลเขมรแดงให้เหตุผลว่า สหรัฐอเมริกาจะมาถึงระเบิดอย่างหนักเมื่อสถานการณ์คือสู้สภาวะปกติแล้วรัฐบาลจึงจะอนุญาตให้ ประชาชนอพยพเข้ามาอาศัยในกรุงพนมเปญได้ตามเดิม แนวคิดเรื่องเหตุผลในการอพยพประชาชนออกจากกรุงพนมเปญมี 3 ประเด็นคือ ประเด็นที่ 1 อาจมาจากการคัดสรรประชาชนที่อาศัยอยู่ในเมือง โดยยึดแนวคิดหรืออุดมการณ์ทางการเมืองที่พวกปฏิวัติถือปฏิบัติอยู่ หรืออาจมาจากความต้องการเปลี่ยนสังคมให้กลับไปเป็นสังคมเกษตรแบบดั้งเดิม เป็นการกำจัดอิทธิพลสมัยใหม่ของสังคมเมืองออกไป ประเด็นที่ 2 คือการขาดแคลนอาหาร เนื่องจากมีคนจากชนบทอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในกรุงพนมเปญเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดการขาดแคลนอาหาร รวมทั้งเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัญหาสืบเนื่องมาตั้งแต่สมัยสาธารณรัฐกัมพูชาแล้ว การผลักดันประชาชนกลับไปสู่ชนบท จึงช่วยลดปัญหานี้ได้ เพราะคนกลุ่มนี้จะกลายเป็นแรงงานสำคัญในภาคเกษตรที่จะช่วยเพิ่มผลผลิตอาหารให้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ส่วนประเด็นที่ 3 คือในกรุงพนมเปญก่อนที่เขมรแดงจะเข้ามามีอำนาจไม่มากนักได้

เกิดโรคคอหอยอักเสบ และโรคไข้วากสาธาธาธา แพทย์ชาวฝรั่งเศสซึ่งประจำการอยู่ที่โรงพยาบาลกัลแมต ได้ประเมินสถานการณ์ดังกล่าวว่าอยู่บนสภาพที่น่าเป็นห่วง (ชาญชัย คงเพียรธรรม, 2553 หน้า44)

3.4.1.2) การยกเลิกสถาบัน กิจกรรมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

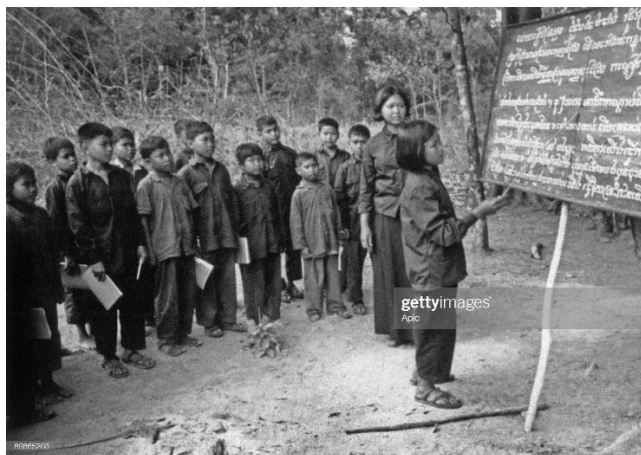
ขณะที่การเริ่มต้นสร้างประเทศจากศูนย์โดยตัดขาดจากความช่วยเหลือจากโลกภายนอก อาศัยความประทับใจกับลัทธิเหมาและการสร้างชาติด้วยการเกษตรของยูโกสลาเวียที่ซาลอตซาร์เคยประทับใจสมัยที่เรียนที่ฝรั่งเศส ด้วยการตั้งคอมมูนประชาชนสร้างสังคมอุดมคติแบบชนบทเป็นสังคมใหม่ ขณะที่ยุบทำลายสังคมเดิม แม้จะสวนทางกับกระแสโลกตามจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันก็ตาม อย่างไรก็ตามพอลพตได้เคยให้สัมภาษณ์ในช่วงท้ายของชีวิตว่า เขาได้รับแรงบันดาลใจจากความคิด จากหลายแนวทาง เช่นมาร์กซ์เลนิน, มหาตมะคานธี และเหมา เจ๋อ ตง เพื่อสร้างความเป็นนักชาตินิยมและปกป้อง ต่อสู้เพื่อความยุติธรรมในสังคมเพื่อการจัดระเบียบสังคม เขมรแดงเน้นการสร้างชาติเพื่อเอกราช มีอธิปไตยและสามารถพึ่งตนเองอย่างสมบูรณ์ ภายใต้การรักษาและปกป้องระบบเผด็จการด้วยชนชั้นชาวนาและกรรมมาชีพใช้การปฏิวัติเศรษฐกิจอย่างเบ็ดเสร็จ ฉับพลัน เปลี่ยนค่านิยมทางสังคมอย่างสิ้นเชิง โดยยกเลิก 3 ค่านิยมหลัก ได้แก่ ที่ดิน ครอบครัว และศาสนาพุทธ (สุวัฒน์ ทาสุนทร, 2558 หน้า120)

เขมรแดงสร้างเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง ยกเลิกระบบเงินตราและการค้าขายใช้ระบบแลกเปลี่ยนแทน โดยมีความและพืชผลเกษตรอื่น ๆ เป็นสื่อกลางสำหรับการแลกเปลี่ยนที่สำคัญ การค้าขายกับต่างประเทศถูกระงับโดยสมบูรณ์ จากประสบการณ์ที่พวกเขาแดงได้รับ ทำให้มีทัศนคติว่า การศึกษา การศาสนา การสาธารณสุขสมัยใหม่และครอบครัวไม่ได้ทำให้สังคมดีขึ้นเพราะที่ผ่านมามีสิ่งเหล่านี้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างชนชั้นผู้ค้ำคนยากไร้ในเมือง และผู้ด้อยโอกาสในชนบท ขาดการคำนึงถึงคุณธรรม จริยธรรม สังคมแห่งการเอื้ออาทรต่อกันไปหมด เพราะถูกแทนที่ด้วยสังคมทุนนิยมที่เน้นผลกำไรจากการทำงานมากกว่าการเห็นความสุขของผู้อื่น ครอบครัวไม่ใช่ที่บ่มเพาะคุณงามความดีของสังคมอีกต่อไป รัฐจึงต้องทำหน้าที่เลี้ยงดูเด็กตั้งแต่อายุ 7-8 ขวบเพื่อบ่มเพาะทัศนคติทางการเมืองแบบสังคมนิยม ลดความสิ้นเปลือง ด้วยการแต่งกายแบบชุดชาวนาสีดำเหมือนกันทุกคน พอลพตได้กล่าวถึงการปรับโครงสร้างสังคมผ่านระบบครอบครัว ด้วยการแยกเด็กจากพ่อแม่ก็เพื่อเหตุผลทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม (สุวัฒน์ ทาสุนทร, 2558 หน้า121)

ในทางศาสนารัฐบาลรัฐบาลกลับมีนโยบายมุ่งขจัดวัตรปฏิบัติทางศาสนาของประชาชน และคำสอนเรื่องกฎแห่งกรรมทางพุทธศาสนาซึ่งสอนว่ากรรมคือการกระทำ อันเป็นเครื่องกำหนดความเป็นไปของมนุษย์ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต หากมนุษย์ใดมีความเจริญเรื่องในปัจจุบันแสดงว่าในอดีตเขาได้สร้างกรรมดีไว้ จาก

แนวคิดดังกล่าว พรรคคอมมิวนิสต์มองว่าเป็นหลักคำสอนที่มุ่งการสร้างความไม่เท่าเทียมกันให้เกิดขึ้นภายในสังคม และยังเป็นภาระเน้นสถานะของคนชนชั้นสูงให้โดดเด่นยิ่งขึ้นไปอีก ดังนั้นพรรคคอมมิวนิสต์จึงได้ดำเนินการศึกษาพระสงฆ์ใน พุทธศาสนาเพื่อยุติการเผยแพร่คำสอน และผลักดันให้พระสงฆ์เหล่านี้เข้าร่วมเป็นแรงงานในภาคเกษตรกรรม ร่วมกับประชาชนธรรมดา รวมถึงแปรสภาพวัดวาอารามให้เป็นที่พักผ่อนของพรรคแทน (กัญจนวิไลยนาชัยสิทธิ์, 2547 หน้า87)

เขมรแดงเห็นว่าการปรับโครงสร้างสังคมต้องเริ่มที่ศาสนา ความเชื่อ และครอบครัว ขณะที่ตัดสินใจทางการเมืองในฐานะพลเมืองจากระบบเดิม เช่นเดียวกับการยกเลิกระบบการศึกษาแบบเก่าตั้งแต่มกราคม ค.ศ 1977 โดยเน้นการศึกษาขั้นพื้นฐานและจัดอบรมความรู้เรื่องการเมืองเพื่อสร้างความเข้าใจปรัชญา ค่านิยม และสาระของการปฏิวัติ เพื่อสร้างแนวร่วมสร้างชาติที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองแบบเดียวกัน ด้วยเหตุผลดังกล่าว เด็กที่มีอายุมากกว่า 8 ขวบถูกจับแยกจากครอบครัวเข้าสู่การอบรมของรัฐเพื่อสร้างจิตสำนึกว่า รัฐคือผู้ให้กำเนิดอย่างแท้จริง การเริ่มต้นสร้างชาติเพื่ออนาคตต้องเริ่มต้นที่เด็กเพราะมีความพร้อมต่อการรับรู้ความรู้ใหม่ ระบบใหม่ แนวทางใหม่ เป็นพลังสำคัญของชาติที่พร้อมจะต่อสู้กับศัตรูของรัฐมีประเด็นน่าสนใจคือ การให้เด็กเชื่อฟังองค์การ ท้ายสุด เด็กถูกกล่อมล้างสมองเป็นสายลับให้กับองค์การกล่าวหาพ่อแม่ของตนเองว่ามีแนวคิดเป็นปฏิปักษ์ ครั้งหนึ่งเจ้าสีหนุเล่าว่า ได้พบชาวบ้านเขมรแดงกำลังทำลายพระพุทธรูปพร้อม ๆ กับการระบายความแค้นและการเก็บกดจากการถูกครอบงำด้วยคำสอนทางศาสนาที่บงการชีวิตของพวกเขาจนขาดอิสระโดยพวกเขาพร่ำแต่บอกว่า องค์การปฏิวัติ คือผู้ปลดปล่อย ทำให้ประชาชนเป็นนายตนเองสามารถกำหนดชะตาชีวิตของตนได้ จากเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดคำถามว่า การเรียนการสอน การเผยแพร่หลักธรรมของพระพุทธเจ้า น่าจะเป็นปัญหาต่อการทำความเข้าใจ เพราะแทนที่จะเป็นประโยชน์สามารถนำไปใช้ดำเนินชีวิต กลับกลายเป็นอุปสรรคต่อชีวิต ด้วยเหตุนี้ เขมรแดงจึงจับภิกษุสึก เพื่อใช้แรงงานฟื้นฟูและพัฒนาประเทศซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์มากกว่า เขาชนถูกสอนว่าการไม่เชื่อมั่นต่อค่านิยมเขมรถือว่าเป็นผู้สร้างความเสียหายให้กับรัฐ การยอมรับและใส่ใจในความยากไร้ของชาวนาเป็นสิ่งจำเป็น เพราะชาวนาและเกษตรกรเป็นพลังผลักดันให้สังคมขับเคลื่อนสู่ความเจริญก้าวหน้า ด้วยเหตุนี้เขมรแดงได้ยกเลิกอาชีพอื่น ๆ ที่พวกเขาถือว่าเป็นตัวการบ่อนทำลายสังคมและรัฐ เช่น แพทย์ปัจจุบัน นักกฎหมาย ครู วิศวกร ประกาศปิดโรงงาน โรงพยาบาล โรงเรียนและมหาวิทยาลัยที่เป็นตัวแทนของเทคโนโลยีตะวันตก ขณะที่ศาสนา การสื่อสาร วิทยุ เพลง ละครงับ การใช้ชีวิตรูปแบบต่าง ๆ ถูกควบคุม (สุวัฒน์ ทาสุคนธ์, 2558 หน้า121)



ภาพที่ 7 เด็กที่มีอายุ 8 ขวบขึ้นไปกำลังเรียนเกี่ยวกับลัทธิคอมมิวนิสต์

ที่มา <https://www.gettyimages.com/photos/khmer-rouge?assettype=image&family=editorial&phrase=khmer%20rouge&sort=mostpopular>

3.4.1.3) การจัดระเบียบกลุ่มประชาชน

แม้ในรัฐธรรมนูญ ค.ศ 1976 ในมาตรา 13 กล่าวว่าชาวกัมพูชาทั้งหมดมีความความเทียมกัน อีกทั้งความเสมอภาคของชายและหญิงต้องได้รับการเคารพภายใต้สังคมที่มีความสุขแบบประชาธิปไตยด้วยความรักใคร่ปรองดองกันของคนในชาติเพื่อร่วมกันป้องกันและสร้างประเทศให้มีความมั่นคง แต่ในสถานการณ์จริงเขมรแดงกลับจัดระเบียบกลุ่มประชาชน โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องสิทธิมนุษยชนเพราะมีการแบ่งประชาชนออกเป็นกลุ่ม มีนโยบายกีดกันทางเชื้อชาติพันธุ์ เช่น ชาวจีน เวียดนาม ไทย หรือแม้แต่ชาวกัมพูชาที่มีเชื้อสายมาจากชาติพันธุ์ข้างต้น ยังมีการกีดกัน ยกเลิกกิจกรรมทางศาสนาไม่ว่าจะเป็นชาวจามที่นับถือศาสนาอิสลาม ชาวคริสต์ ขณะที่ความหวาดระแวงประเทศเพื่อนบ้านนำไปสู่การสังหารคนในเขตตะวันตกเฉียงเหนือและตะวันออกซึ่งเป็นพื้นที่ติดกับไทยและเวียดนาม ทั้ง ๆ ที่ประสบการณ์ในอดีตของพวกเขาเขมรแดงได้เคยตกเป็นเหยื่อของความสัมพันธ์แบบกดขี่ ขูดรีดระหว่างคนในชาติเดียวกันที่ควรรักใคร่ปรองดองกัน ซึ่งเมื่อเขมรแดงขึ้นเป็นผู้นำปกครองก็ไม่ได้นำประสบการณ์ของพวกเขาตน มาเป็นบทเรียนสำคัญเพื่อไม่ให้กลับไปสร้างพฤติกรรมซ้ำซ้อนเช่นที่เกิดขึ้นในอดีต ด้วยการรู้จักให้อภัยมีเมตตาต่อกันเพื่อการอยู่ร่วมกันได้ ไม่สร้างความแตกแยกแม้มีความแตกต่างกันทั้งเรื่องชาติกำเนิด ฐานะรายได้ ระดับความรู้แต่เพราะมีความหลงผิดอยู่กับการกระชับอำนาจทางการเมืองโดยอาศัยการจัดระเบียบสังคมแบบทหารเพื่อความมั่นคงและความเป็นปึกแผ่นของประชาชนและรัฐ ปัญหาจากการใช้อำนาจเช่นนี้จึงกลับมาส่งผลร้ายให้กับเขมรแดงในภายหลัง (สุวัฒน์ ทาสุนทร, 2558 หน้า122)

เขมรแดงใช้นโยบาย มหาก้าวกระโดด มหาอัศจรรย์ เข้าแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม ดังนั้นแทนที่ประชาชนจะมีความสุขหลังสงคราม กลับทำให้ประชาชนมีความทุกข์ทันทึที่สงครามกลางเมืองยุติโดย เริ่มต้นจากการทำลายระบบการถือครองกรรมสิทธิ์ ในสังหาและอสังหาริมทรัพย์ที่เขมรแดงเห็นว่าเป็นต้นเหตุของการเหลื่อมล้ำ สร้างความขัดแย้งในสังคม การทำลายอำนาจของผู้มีอิทธิพลและเครือข่ายจากระบบการปกครอง แบบนายทุนศักดินาในโครงสร้างสังคมเดิมแบบถอนรากถอนโคนนี้เขมรแดงเรียกว่า เป็นการเริ่มต้น นับหนึ่งใหม่ หรือ Year Zero เพื่อฟื้นฟูและพัฒนาประเทศ (ชาญชัย คงเพียงธรรม, 2553 หน้า42)

เขมรแดงได้จัดระบบชนชั้นของประชาชนออกเป็น 2 แบบ คือแบบที่ 1 ซึ่งแยกออกเป็นสอง ประเภท คือ ประชาชนเก่า เป็นประชาชนในชนบท คือสหായร่วมการปฏิวัติก่อนปี 1975 และประชาชนใหม่ คือ ประชาชนในพนมเปญและในเมืองของจังหวัดต่าง ๆ หลังการปฏิวัติ 1975 ส่วนแบบที่ 2 ซึ่งแยกออกเป็นสาม ประเภทด้วยกันคือประเภทที่ 1 คือผู้มีสิทธิ์เต็ม เป็นคนยากจนที่สุด มีการศึกษาน้อยที่สุด ประเภทที่ 2 คือผู้เตรียม เลื่อนชั้น คือประชาชนในชนบท และคนยากจนในเมือง และประเภทสุดท้ายคือผู้ไร้สิทธิ์ คือ ข้าราชการ พ่อค้า ทหาร เจ้าของที่ดิน เชื้อพระวงศ์ พวกจีน เวียดนาม แรงงานมีฝีมือที่เคยทำงานให้รัฐบาลลอน นอล ผู้มีการศึกษา จากตะวันตก ชาวอิสลาม และพระสงฆ์ (กัญจรัลย์ นาชัยสิทธิ์, 2547 หน้า82)

3.4.2) การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ

ความไม่รู้หรือการหลงผิดได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่น่าพาให้กัมพูชาประชาธิปไตยแม้ ยึดมั่นต่อหลักการของเอกราช อธิปไตย และการพึ่งตนเอง ต้องพบกับความล้มเหลว เป็นเพราะความไม่รู้ในปัจจัย สำคัญที่สามารถส่งเสริมให้นโยบายการฟื้นฟูและเปลี่ยนแปลงประเทศด้วยการเกษตรประสบความสำเร็จ พอหล พนอกจากมีคามเชื่อว่าตนสามารถใช้เกษตรกรรมเปลี่ยนแปลงประเทศจากประเทศเกษตรล้าหลังเป็นเกษตร ทันสมัยได้อย่างรวดเร็ว แล้วยังเชื่อด้วยว่ากัมพูชาเป็นประเทศอุตสาหกรรมได้ในไม่ช้าทำให้เขมรแดงนอกจากนำ วิธีการฟื้นฟูประเทศของนายพลตีโต้แห่งยูโกสลาเวียที่ไม่ประสบความสำเร็จมาใช้ ก็ยังไม่ฟังเสียงของโจวเอน ไทล อติตนากรัฐมนตรีนของจีน ที่เคยเตือน เขียว สัมพันธ์ และเขียว ธิริตไว้ในปี.ศ 1976 แล้วว่าอย่าเดินรอยตาม นโยบายการก้าวกระโดด การปฏิวัติทางวัฒนธรรมของจีน ที่ล้มเหลวแต่เพราะเขมรแดงหลงเชื่อมั่นในตนเองสูงว่า จะสามารถทำได้ดีกว่าจีน เพราะสามารถป้องกันและแก้ไขข้อผิดพลาดที่เคยเกิดขึ้นได้และด้วยชัยชนะของเขมรแดง จากการทำสงครามปฏิวัติประชาชนกับจักรวรรดินิยมอเมริกา ก่อนที่คอมมิวนิสต์เวียดนามจะทำได้สำเร็จ ยิ่งทำให้ เขมรแดงมีความมั่นใจในความสามารถของตน จึงกล้าประกาศนโยบายโดดเดี่ยวจากโลกภายนอกไม่ว่าจะเป็น ประเทศทุนนิยมหรือสังคมนิยม (สุวัฒน์ ทาสุนธ์, 2558 หน้า123)

เขมรแดงปรับวิถีชีวิตชาวกัมพูชาใหม่ ด้วยการสร้างระบบเศรษฐกิจแบบป้องกันทุนนิยมเพื่อการพัฒนาประเทศ เพราะเห็นว่า การใช้แนวทางทุนนิยมเสรีในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยทำให้เขมรสูญเสียความเป็นตัวของตัวเองจากที่เดิมมีความรู้สึกเอื้ออาทรต่อกันในสังคมหมู่บ้าน ด้วยระบบเศรษฐกิจชุมชนที่ก่อร่างสร้างตัวได้ จนเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสได้ร่วมมือกับชนชั้นปกครองชั้นสูงและผู้ปกครองท้องถิ่นแสวงผลประโยชน์จากพื้นที่และประชาชนได้ ใช้ระบบทุนนิยมเพื่อการผลิตจำนวนมากเพื่อการส่งออก ระบบทุนนิยม นำระบบการเมืองแบบแย่งชิงอำนาจ เพื่อชิงดีชิงเด่น ไม่ได้สร้างโอกาสให้กับประชาชนจนสามารถแสวงหารายได้อย่างทั่วถึง ทำให้คนยากจนยังคงมีอยู่เป็นจำนวนมาก อีกทั้งความเจริญที่กระจุกอยู่ในเมืองได้ปล้นเอาแรงงานในชนบทเข้าไปเป็นเหยื่อแรงงานขูดรีดเพื่อความมั่งคั่งของนายทุนทั้งที่เขมร จีน หรือเวียดนาม แทนนำเขมรแดงมีความเห็นว่าการที่กัมพูชาเข้าร่วมกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมโลกทำให้กัมพูชาล้าหลัง เพราะเป็นอุปสรรคกับการพัฒนาประเทศ เขมรแดงเชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจเข้ากับชาตินิยม เชื่อว่าเมื่อคนเขมรในอดีตสร้างนครวัดที่ยิ่งใหญ่ด้วยมือเปล่าได้ คนเขมรในสมัยกัมพูชาประชาธิปไตยก็สามารถสร้างชาติที่ยิ่งใหญ่ได้ด้วยเช่นกัน (สุวัฒน์ ทาสุคนธ์, 2558 หน้า124)

เขมรแดงเห็นว่าการเกษตรเป็นกิจกรรมพื้นฐานของครอบครัวชาวกัมพูชา ชนบทคือแหล่งผลิตสินค้าในภาคการเกษตร การเพาะปลูกเป็นการสร้างอำนาจทางเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเอง เพื่อช่วยฟื้นฟูประเทศหลังจากถูกทำลายจากสงคราม ด้วยการดำเนินนโยบายต่อเนื่องจากการที่เคยดำเนินการในเขตปลดปล่อย ก่อนสงครามยุติ เช่นจังหวัดกัมปอตกอนดาล และกัมปงมด้วย การเริ่มจำกัดการค้าและกิจกรรมของประชาชนเป็นอันดับแรก จากนั้นในค.ศ 1973 ได้ล้มเลิกระบบการค้าและการถือกรรมสิทธิ์ที่ดินโดยใช้ระบบเศรษฐกิจแบบแลกเปลี่ยนในระบบสหกรณ์และนารวม (สุวัฒน์ ทาสุคนธ์, 2558 หน้า124)

จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญของกัมพูชาประชาธิปไตยเมื่อมกราคม ค.ศ 1976 ได้กล่าวไว้ในมาตรา 1 ว่ารัฐกัมพูชาเป็นรัฐของประชาชนผู้ใช้แรงงาน ชาวนาและกรรมกรขณะที่เขมรแดงกล่าวว่า ถ้าเรามีข้าวเราจะมีทุกอย่างได้ เพราะข้าวคือความหวังและเป็นทุกสิ่งของประเทศ พร้อมทั้งมีนโยบายสร้างความมั่งคั่งของรัฐ ตามมาตราที่ 3 ของรัฐธรรมนูญเขมรแดงพยายามฟื้นฟูรูปแบบสังคมแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างกลุ่มทำงานแบบพึ่งพาตนเอง ยึดที่ดินทั้งหมดเป็นของรัฐ เน้นการเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ดำเนินการรวมผลผลิตและแบ่งปันทรัพย์สินที่เป็นส่วนตัวให้เป็นของรัฐ การปฏิวัติโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ล้มเลิกระบบทุนนิยม ใช้ระบบสังคมนิยม โดยในค.ศ 1976 ประกาศแผนพัฒนา 4 ปี เป็นแบบการพัฒนาประเทศสู่สังคมนิยมแบบก้าวกระโดดที่ยิ่งใหญ่ แม้มาตรา 12 ได้ให้ชาวกัมพูชาแต่ละคนมีสิทธิที่จะพัฒนาเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิต วัฒนธรรมการดำรง

ชีพ ความเป็นอยู่ทั้งทางด้านวัตถุ ร่างกาย และจิตใจในแบบของตน อีกทั้งการดำเนินชีวิตของประชาชนจะได้รับ การคุ้มครองโดยรัฐ พร้อม ๆ กับจะไม่มีคนว่างงานในกัมพูชาประชาธิปไตย (สุวัฒน์ ทาสุคนธ์, 2558 หน้า125)

จุดมุ่งหมายของการพัฒนาการเกษตรคือเพิ่มปริมาณผลผลิตข้าวตามคำขวัญที่มุ่งผลิตข้าวให้ ได้สามตันต่อหนึ่งเฮกตาร์ในระบบสหกรณ์ผลิตเพื่อการบริโภคภายในประเทศและเพื่อการส่งออกนารายได้กลับมา พัฒนาประเทศ โดยเริ่มการยึดที่ดินทั้งหมดให้เป็นของรัฐพร้อมจัดตั้งสหกรณ์รวมมวลชนทั้งประชาชนเก่าและ ประชาชนใหม่เพื่อเร่งเพิ่มผลผลิต ขยายพื้นที่เพาะปลูก สร้างระบบชลประทานขนาดใหญ่ซึ่งความสำเร็จเป็นเรื่อง ยาก เพราะกัมพูชาขณะนั้นขาดนักวิชาการเกษตรเครื่องจักร เมล็ดพันธุ์พืช ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ขณะที่ระบบชล ประธานล้มเหลว อีกทั้งพื้นที่การเกษตรได้ถูกทำลายเพราะสงคราม จากเครื่องบินทิ้งระเบิดและกัระเบิดที่ถูกฝัง ไว้จำนวนมากทั่วประเทศส่วนแรงงานจากประชาชนใหม่ จากเมืองก็ไม่มีควมคุ้นเคยกับการใช้ชีวิตในชนบทและไม่ มีความชำนาญในการทำการเกษตร ซึ่งการเกณฑ์แรงงานสู่ชนบทเป็นหนึ่งในเหตุผลที่ทำให้ประชาชนเสียชีวิตจำนวน มาก เช่นการสร้างเขื่อนด้วยมือเปล่า การส่งคนไปบุกเบิกพื้นที่ทุรกันดารที่ชุกชุมด้วยไข้มาเลเรีย เช่นในจังหวัด โปธิสัตว์ผนวกกับระบบสาธารณสุขไม่มีคุณภาพ ความล้มเหลวในการจัดการการเกษตร ถูกรัฐบาลเขมรแดงอ้างว่า เป็นเพราะศัตรูภายในของพรรคคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะจากกลุ่มเขมรแดงที่นิยมเรียคนามว่าเป็นผู้ขัดขวาง จึงต้อง นำนโยบายการกวาดล้างไล่ล่าศัตรูทางการเมืองในช่วงปี 1977-1978 นำไปสู่ข้อกล่าวหาในความผิดของการฆ่าล้าง เผ่าพันธุ์ชาวเขมรด้วยกัน(สุวัฒน์ ทาสุคนธ์, 2558 หน้า126)



ภาพที่ 8 ภาพการทำงานรวมของประชาชนชาวกัมพูชา

ที่มา <https://www.brighttv.co.th/lifestyle/2>

3.5) เขมรแดงกับการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวกัมพูชา

การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในประเทศกัมพูชา ถือเป็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ขนาดใหญ่ต่อมนุษยชาติที่มุ่งกระทำต่อกลุ่มคน 4กลุ่มใหญ่ ได้แก่ 1) ชนกลุ่มน้อยคือชาวจาม ซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม ชาวเวียดนาม จีน ไทย ลาว และคนพื้นเมืองจายโรย กุยและพะนง 2) พระสงฆ์ 3) กลุ่มเขมรกรอมหรือเขมรด่า เป็นชาวเขมรที่อยู่ใกล้ชายแดนเวียดนาม และ 4) กลุ่มผู้มีการศึกษาและคนชั้นกลางในเมือง ส่งผลให้มีจำนวนผู้เสียชีวิตไม่ต่ำกว่า 2 ล้านคน หรือจำนวน 1 ใน 4 ของประชากรทั้งประเทศ ผู้คนมากกว่า 1 ล้านคนเสียชีวิตจากความรุนแรงทางตรงคือการฆ่า การทรมานและการประหารชีวิตที่เหี้ยมโหดจากความอดอยาก การขาดซึ่งระบบทางการแพทย์ที่ดีและความอดโรยจากการถูกบังคับใช้แรงงานเยี่ยงทาส ในจำนวนนี้มีพระสงฆ์ประมาณ 60,000 รูปเสียชีวิต มีการฆ่าขนาดใหญ่กว่า 20,000 ครั้งและมีทุ่งสังหารมากกว่า 81 แห่ง โดยคุกที่เป็นเสมือนประจักษ์พยานที่ยังคงประจานความชั่วร้ายของเขมรแดงเช่น ที่ S-21 หรือที่รู้จักกันดีในนามคุกโตนเลสาบ สถานที่สอบสวน กระทำทารุณกรรม และสังเวชีวีตประชาชน รวมถึงนักโทษการเมืองมากกว่า 20,000 คน และเชิงเอก ซึ่งเป็นหนึ่งในทุ่งสังหารที่ปรากฏทั่วไปทั่วประเทศ สถานที่แห่งนี้ตั้งอยู่ห่างจากกรุงพนมเปญไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ราว 15 กิโลเมตร เขมรแดงนำนักโทษจากคุกโตนเลสาบใส่รถบรรทุกไปสังหารหมู่ที่เชิงเอก คราว ๆ หนึ่งอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 10 คน อย่างมากที่สุดมีจำนวนถึง 300 คน หลังจากที่นักโทษถูกตรวจสอบรายชื่อแล้วจะถูกมัดมือไปพล่หลัง และนั่งคุกเข่าเหนือปากหลุมที่ขุดเตรียมไว้ ทหารเขมรแดงจะใช้จอบทุบลงไปบนท้ายทอย 1 ครั้ง หรือมากกว่านั้น เมื่อเหยื่อเสียชีวิตแล้ว ศพจะถูกลากลงไปทิ้งในหลุมท่ามกลางเสียงร้องระงมเพื่อขอชีวิตจากนักโทษรายอื่น ๆ ที่จะกลายเป็นศพรายต่อไป (ชาญชัย คงเพียรธรรม, 2553 หน้า45) การสังหารโหดครั้งนี้ไม่ปรากฏเป็นข่าวในช่วงกัมพูชาปิดประเทศอย่างไรก็ดี ภายหลังที่กองทัพเวียดนามบุกยึดกัมพูชาสำเร็จในค.ศ. 1979 ภาพสยองขวัญต่างๆ นานา โคร่งกระดุกกะโหลก ศีรษะจำนวนมหาศาลที่บวมเรียงรายไปตามทุ่งสังหารจุดต่างๆ ทั่วประเทศ ได้พิสูจน์ให้เห็นความโหดเหี้ยมของพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา และสะท้อนถึงชะตากรรมอันเลวร้ายของคนที่ถูกฆ่า ญาติพี่น้องของเหยื่อ และผู้รอดชีวิต (ศิวัช ศรีโกคางกุล, 2017 หน้า539)



ภาพที่ 9 คุกโตลสเลง หรือ S-21

ที่มา <https://www.bagindesign.com/tuol-sleng-security-office-21-ep1/>

3. ความขัดแย้งเวียดนาม-กัมพูชา (ค.ศ 1975- ค.ศ 1979)

1. ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามและกัมพูชา

เนื่องจากสงครามเวียดนามและกัมพูชานั้นเป็นผลมาจากประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ของประเทศทั้งสองที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งอย่างต่อเนื่องและยาวนานหลายร้อยปีทั้งนี้หากเรามองในภาพรวมจะเห็นได้ว่าแทบไม่มีช่วงเวลาใดเลยที่ทั้งสองประเทศกระทำตนเป็นเพื่อนบ้านที่ดีต่อกัน แม้ว่าในบางช่วงความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามและกัมพูชามีแนวโน้มว่าจะดีขึ้น ดังจะเห็นได้จากความร่วมมือของทั้งสองประเทศผ่านกลไกของพรรคคอมมิวนิสต์ ในช่วงที่อินโดจีนตกอยู่ภายใต้อาณานิคมฝรั่งเศส การที่ระดับความสัมพันธ์ของทั้งสองแตกต่างกันไปในแต่ละช่วง จึงทำให้ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามและกัมพูชาต้องแบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ช่วงด้วยกันได้แก่ ช่วงอดีตกาล, ช่วงที่ตกเป็นอาณานิคม, ช่วงภายหลังจากที่ได้รับเอกราช และช่วงก่อนเกิดสงครามเวียดนามรุกรานกัมพูชา

ในช่วงอดีตกาล คือช่วงประมาณระหว่างศตวรรษที่ 15 ถึงกลางศตวรรษที่ 19 ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามและกัมพูชาเป็นความสัมพันธ์ที่ต่างฝ่ายต่างมองกันและกันในฐานะที่เป็นศัตรู โดยกล่าวได้ว่าการทำสงครามปะทะกันครั้งแล้วครั้งเล่าของเวียดนามและกัมพูชาในช่วงนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นปฏิปักษ์ที่ทั้งสองมีให้กันเป็นอย่างดี โดยกล่าวได้ว่าส่วนใหญ่แล้วเวียดนามมักจะได้รับชัยชนะและสามารถยึดเอาดินแดนบางส่วนของกัมพูชาเป็นของตนเอง พฤติกรรมของเวียดนามนั้นแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าต้องการที่จะขยายอำนาจโดยหวังจะผนวกดินแดนและกระทำการกลืนชาติเขมรให้กลายเป็นเวียดนาม ทำให้กัมพูชาเกิดความรู้สึกคับแค้นใจและยังมองเวียดนามด้วยสายตาที่เต็มไปด้วยความเป็นอริศัตรูขณะที่กัมพูชามีทัศนคติเป็นปฏิปักษ์ต่อเวียดนามใน

ฐานะศัตรูผู้รุกราน ซึ่งในความรู้สึกของชาวกัมพูชานั้นมีใจเกลียดชังชนชาติเวียดนามเป็นลำดับแรกและยังคงเห็นพวกเวียดนามเป็นศัตรูที่ถาวรมาโดยตลอด ในขณะที่เวียดนามเองก็มองกัมพูชาในฐานะศัตรูที่ด้อยกว่าและดำเนินความสัมพันธ์กับกัมพูชาด้วยความคิดบนพื้นฐานเช่นนี้ตลอดมาส่งผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามและกัมพูชาในช่วงนี้เต็มไปด้วยความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์และชิงชังต่อกันจนฝังรากลึกอยู่ในจิตใจของทั้งสองฝ่าย (ศิริพิมพ์ ศรีบัลลังก์, 2561 หน้า224)

ความเป็นปฏิปักษ์ระหว่างเวียดนามและกัมพูชาที่มีมาตั้งแต่อดีตเริ่มเจือจางเมื่อดินแดนในแถบอินโดจีนตกเป็นอาณานิคมของจักรวรรดิฝรั่งเศสในราวกลางศตวรรษที่ 19 การมีศัตรูร่วมกันของเวียดนามและกัมพูชาจึงนำมาซึ่งความสัมพันธ์ของทั้งสองผ่านการประสานงานของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ซึ่งในเวลาต่อมาได้แยกตัวออกเป็นพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม พรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาและพรรคคอมมิวนิสต์ลาว อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ของทั้งสองกลับไม่คืบหน้าเท่าที่ควร เนื่องจากความพยายามแสดงบทบาทการเป็นผู้นำในการปลดแอกของเวียดนามได้ทำให้อกัมพูชาเกิดความรู้สึกไม่พอใจและทำให้ออคติแห่งความเป็นศัตรูทางเชื้อชาติของทั้งสองกลับคุกรุ่นขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ส่งผลให้การเติบโตของขบวนการคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนต้องหยุดชะงักและกลายเป็นจุดเริ่มต้นของความขัดแย้งระหว่างเวียดนามและกัมพูชาในห้วงเวลาต่อมา

นอกจากการได้รับเอกราชของกลุ่มประเทศอินโดจีนจะไม่ได้พัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามและกัมพูชาแล้ว ภายหลังจากที่ได้รับเอกราชความบาดหมางระหว่างทั้งสองยังมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นด้วย อันเป็นผลมาจากความพ่ายแพ้ของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามจากการประชุมที่เจนีวาใน ค.ศ.1954 และพัฒนาการของพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาในช่วง ค.ศ.1960-1970 โดยกล่าวได้ว่าการที่คณะผู้แทนของเวียดนามไม่สามารถคัดค้านการเข้าร่วมประชุมของเจ้าโรตม สีหนุในฐานะผู้แทนประเทศกัมพูชา รวมถึงการไม่สามารถทำให้นานาชาติมีมติยอมรับพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาได้หรือแม้กระทั่งยอมรับรัฐถึงดินแดนที่เป็นเขตรวมกำลังของฝ่ายต่อต้านในกัมพูชาได้นำมาซึ่งจุดจบของขบวนการคอมมิวนิสต์ในดินโดจีน ส่งผลให้สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาต้องถูกกวาดล้างจากรัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าโรตม สีหนุ นอกจากนี้การเติบโตของพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาโดยกลุ่มคนชาตินิยมที่มีใจต่อต้านเวียดนามในเวลาต่อมาก็ได้ทำให้การดำเนินการของพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาที่มีความเป็นอิสระและแข็งแกร่งมากขึ้นนำมาซึ่งความสัมพันธ์ที่ห่างเหินและเต็มไปด้วยความบาดหมางระหว่างเวียดนามและกัมพูชามากขึ้นเรื่อย ๆ

อาจกล่าวได้ว่า ความสงสัยและไม่ไว้วางใจของกัมพูชาต่อเวียดนามมีมาตั้งแต่อดีตและยังคงฝังรากลึกอยู่ในจิตใจของประชาชนรวมถึงผู้นำของกัมพูชาด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์รุ่นหลังซึ่งไม่ได้มีความสัมพันธ์อันดีต่อเวียดนามอย่างพอลพตและเอียงซารี ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามและกัมพูชา

นับตั้งแต่พอลพตได้ก้าวขึ้นสู่อำนาจได้สะท้อนให้เห็นถึงความหวาดระแวงที่ทั้งสองฝ่ายมีต่อกัน และส่งผลให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองเสื่อมถอยลงเรื่อย ๆ นับตั้งแต่เวียดนามได้รับชัยชนะในสงครามอินโดจีนครั้งที่ 2 ด้วยเหตุนี้การจะทำความเข้าใจในพฤติกรรมต่างๆของเวียดนามที่ทำให้กัมพูชารู้สึกหวาดระแวงจึงควรพึงระลึกอยู่เสมอว่าทั้งสองชนชาตินั้นต่างบ่มเพาะเมล็ดแห่งความเป็นปฏิปักษ์กันมาตั้งแต่อดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อกัมพูชาตกอยู่ภายใต้การปกครองของชนชั้นนำ ที่มีใจต่อต้านเวียดนามอย่างรัฐบาลพอลพต การกระทำหลายๆอย่างของเวียดนามก็ยิ่งทำให้กัมพูชาไม่พอใจและหวาดระแวงเวียดนามมากยิ่งขึ้นด้วย

อย่างไรก็ดี เมื่อกองกำลังท้องถิ่นของกัมพูชาได้โจมตีเกาะที่เวียดนามยึดไว้หลายแห่งในอ่าวไทยด้วยเป้าหมายที่จะได้ดินแดนที่กัมพูชาคิดว่าเคยเป็นของตนเองกลับคืนในช่วงเวลาอันเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่สับสนของสงครามเวียดนามนั้น เห็นได้ว่าฝ่ายกัมพูชาเองต่างหากที่เป็นฝ่ายกระทำการโจมตีก่อนและยังผลให้เวียดนามต้องตรึงกำลังทหารตลอดแนวชายแดนที่มีปัญหาในขณะที่กัมพูชาก็ได้เรียกร้องให้เวียดนามถอนกองกำลังออกจากพื้นที่ดังกล่าว หากแต่เวียดนามปฏิเสธและยังตอบโต้ด้วยการจู่โจมเข้ามาในเขตจังหวัดรัตนคีรี(Ratanakiri) และจังหวัดมณฑุคีรี(Mondul Kiri) การไม่ยอมถอนกองกำลังออกจากบริเวณที่มีปัญหาตลอดจนปฏิบัติการของเวียดนามในการยิงตอบโต้กลับกัมพูชาในครั้งนี้ประกอบกับบทบาทของเวียดนามในการปลดแอกอินโดจีนออกจากการเป็นอาณานิคมของจักรวรรดิฝรั่งเศสยิ่งสนับสนุนความคิดของชนชั้นนำกัมพูชาที่ว่าเวียดนามต้องการผนวกดินแดนของกัมพูชาเพื่อก่อตั้งสหพันธรัฐอินโดจีนและได้ทำให้กัมพูชาเริ่มรู้สึกหวาดระแวงในพฤติกรรมของเวียดนามมากยิ่งขึ้น (ศิริพิมพ์ ศรีบลลังก์, 2561 หน้า225)

แม้ว่าจะได้มีความพยายามที่จะทำความตกลงในเรื่องเส้นเขตแดนกันในด้าน ค.ศ.1976 แต่ความพยายามดังกล่าวของทั้งสองประเทศก็ต้องหยุดชะงักลง เมื่อกัมพูชาพบหลักฐานที่บ่งชี้ถึงความต้องการที่จะลอบสังหารผู้นำรัฐบาลเขมรแดงของเวียดนามในเดือนพฤษภาคม โดยกลุ่มเขมรแดงได้จับกุมชาเคเรย์ (Cha Krey) หัวหน้าหน่วยกองกำลังทหารในเขตทางใต้ของจังหวัดเปรเวง (Prey Veng) พร้อมกับพรรคพวกของเขา ซึ่งการจับกุมในครั้งนี้ได้ทำให้กัมพูชาสืบสวนจนรู้ว่าชาเคเรย์และพวกของเขาได้ร่วมมือกับกลุ่มเขมรเวียดมินห์และคอมมิวนิสต์เวียดนามเพื่อพยายามจะทำการฆาตกรรมผู้นำ เขมรแดง การพบหลักฐานดังกล่าวของกัมพูชาจึงได้ส่งผลให้กัมพูชาปฏิเสธที่จะเข้าร่วมการประชุมที่กำลังจะจัดขึ้นในเดือนมิถุนายนและยิ่งทำให้ทัศนคติของกัมพูชาที่มีต่อเวียดนามในขณะนั้นเต็มไปด้วยกลิ่นอายแห่งความหวาดระแวง

กล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามและกัมพูชามีแนวโน้มถดถอยลงเรื่อยมานับตั้งแต่ได้รับเอกราช โดยความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศเริ่มตกต่ำอย่างสุดขีดเมื่อพอลพต ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชารุ่นใหม่ซึ่งต่อต้านเวียดนามได้เข้าสู่การเป็นผู้ครองกัมพูชานับตั้งแต่เดือนเมษายนค.ศ.1975 ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสอง

ประเทศในช่วงนี้จึงเต็มไปด้วยความขัดแย้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีพิพาทเกี่ยวกับเส้นเขตแดนที่กลายเป็นจุดเริ่มต้นการแตกหักของความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามและกัมพูชา นำมาซึ่งการปะทะกันทางทหารที่ในที่สุดได้ขยายตัวลุกลามกลายเป็นสงครามเวียดนาม-กัมพูชาใน ค.ศ.1978 (ศิริพิมพ์ ศรีบัลลังก์, 2561 หน้า226)

2. ปัจจัยที่นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างกัมพูชาและเวียดนาม

เวียดนามและกัมพูชาต่างก็ดำเนินความสัมพันธ์ต่อกันบนความรู้สึกหวาดระแวงอันมีรากฐานมาจากความสงสัยและความไม่ไว้วางใจมาโดยตลอดนับตั้งแต่สมัยอดีตกาล โดยนับได้ว่าพฤติกรรมของกัมพูชาในช่วง ค.ศ. 1975-1978 ได้ทำให้ความหวาดระแวงที่เวียดนามมีต่อกัมพูชาทวีความรุนแรงมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมในการรุกร้าเข้าไปในเขตแดนของเวียดนามก่อนใน ค.ศ.1975 การเพิกเฉยของกัมพูชาต่อข้อเสนอของเวียดนามให้มีการเจรจาทันทีทางการทูตภายหลังจากที่ได้มีการปะทะกันในเดือนเมษายน การรุกร้าของกัมพูชาในเขตเวียดนามภายหลังจากที่ได้มีการเจรจาทันทีแล้ว การกวาดล้างกองกำลังเวียดมินห์ในกัมพูชาในช่วง ค.ศ.1976 รวมไปถึงการยกเลิกการเข้าร่วมประชุมเพื่อทำความตกลงเกี่ยวกับเขตแดนของกัมพูชาที่จะมีขึ้นในเดือนมิถุนายน ค.ศ.1976 และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการขอความช่วยเหลือทางทหารจากจีนของกัมพูชา ทั้งนี้ปัจจัยที่นำไปสู่ความหวาดระแวงนั้น ได้แก่ เหตุการณ์ในปัจจุบัน ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม แนวความคิดเรื่องสหพันธรัฐอินโดจีน และความวิตกกังวลของผู้นำประเทศ (ศิริพิมพ์ ศรีบัลลังก์, 2561 หน้า226)

2.1) ปัจจัยจากเหตุการณ์ในปัจจุบัน

คำว่า “เหตุการณ์ในปัจจุบัน” ตามกรอบของแนวคิดที่ว่าด้วยปัจจัยที่ทำให้เกิดความหวาดระแวงในสงครามเวียดนาม-กัมพูชาในที่นี้หมายถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามและกัมพูชาซึ่งผลักดันให้ทั้งสองฝ่ายมีความรู้สึกหวาดระแวงซึ่งกันและกัน ทั้งนี้กล่าวได้ว่าเหตุการณ์ที่สำคัญที่สุดที่มีบทบาททำให้เวียดนามและกัมพูชาหวาดระแวงซึ่งกันและกันอย่างมากในช่วงค.ศ.1975-1978 ได้แก่ เหตุการณ์ความขัดแย้งในเรื่องเส้นเขตแดนซึ่งในที่สุดแล้วได้กลายเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองในศตวรรษที่ 20 บริเวณที่มีปัญหามีสองพื้นที่หลักคือ บริเวณปากนกกแก้วและเกาะต่าง ๆ ในเขตไหล่ทวีปในอ่าวไทย (ศิริพิมพ์ ศรีบัลลังก์, 2561 หน้า227)

2.1.1) บริเวณปากนกกแก้ว (Parrot's Beak)

ปากนกกแก้วเป็นดินแดนของกัมพูชาตั้งอยู่ในจังหวัดสวายเรียง(Svay Reing) มีลักษณะเป็นแผ่นดินยื่นลึกเข้าไปถึงในบริเวณตอนกลางของเวียดนามใต้ ตั้งอยู่บริเวณตอนเหนือของสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงอยู่ตรงกลางระหว่างแม่น้ำโขงกับเมืองไซ่ง่อน (เมืองโฮจิมินห์ในปัจจุบัน) พื้นที่บริเวณปากนกกแก้วส่วนใหญ่เป็นที่

ราบลุ่มและป่าทึบ มีแม่น้ำอยู่สามสายคือ แม่น้ำโขงอ่อน (Saigon river) แม่น้ำวามก่อดง(Vam Co Dong river) และแม่น้ำวามก่อดย (Vam Co Tay river) (เมธา พร้อมเทพ, 2523 หน้า143)

แต่เดิมมีชาวกัมพูชาตั้งชุมชนอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำ แต่เมื่อเวียดนามขยายอำนาจเข้าไปในบริเวณนี้ มีชาวเวียดนามจำนวนมากอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณริมแม่น้ำ พร้อมทั้งยังขับไล่ชาวกัมพูชาให้เข้าไปในดินแดนที่อยู่ลึกเข้าไป แต่ก็ยังคงมีชุมชนชาวเวียดนามและกัมพูชาปะปนกันอยู่มาก ทำให้ฝรั่งเศสถือว่าดินแดนบริเวณนี้เป็นเขตอ่อนไหวต่อภัยทางเมืองได้ง่าย เพราะเจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสและกัมพูชาประสบปัญหาอย่างมากจากการที่ประชาชนมักอ้างว่าเป็นพลเมืองได้ทั้งเวียดนามและกัมพูชา ขึ้นอยู่กับว่าจะได้ประโยชน์จากฝ่ายไหนมากกว่า และยังทำให้เกิดปัญหาขัดแย้งเรื่องอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนนี้อีกด้วย ฝรั่งเศสจึงจำเป็นต้องรีบจัดทำเส้นเขตแดนให้มีความแน่นอน

เส้นเขตแดนที่ฝรั่งเศสกำหนดขึ้นนี้ไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานหลักการใด ๆ นอกจากความพอใจความตั้งใจของฝรั่งเศสก็คือพยายามแยกชุมชนชาวเวียดนามและชาวกัมพูชาออกจากกันเพื่อมอบดินแดนส่วนที่มีชาวกัมพูชาอยู่เยอะนี้ให้กับกัมพูชา ทำให้บริเวณปากนกกแก้วนี้มีชาวเวียดนามอาศัยอยู่น้อยเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ แถบชายแดนที่ติดต่อกับเวียดนาม มีชาวเวียดนามอาศัยอยู่ที่นี้ประมาณ 9,000 คน หรือเพียง 4.13% ของประชากรทั้งหมดในจังหวัดสวายเรียง ส่วนทางด้านเวียดนามก็ยังคงมีชาวกัมพูชาอาศัยอยู่บ้างเหมือนกัน การติดต่อของคนชาติเดียวกันที่อยู่คนละด้านของเส้นเขตแดน จึงเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นเรื่องปกติ ดังนั้น ความรู้สึกว่ามีเส้นเขตแดนมาก็นิ่งมีน้อย การข้ามพรมแดนไปมาระหว่างประชาชนยังคงเป็นไปตามปกติเหมือนเมื่อครั้งยังไม่มีเส้นเขตแดน ปัญหาสำคัญก็คือไม่สามารถควบคุมประชาชน ที่เดินทางข้ามพรมแดนไปมา การแทรกซึมจึงทำได้ง่าย (เมธา พร้อมเทพ, 2523 หน้า144)

ด้วยความที่บริเวณปากนกกแก้วนี้มีบริเวณยื่นลึกเข้าไปในดินแดนของเวียดนาม จึงกลายเป็นบริเวณที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในทางยุทธศาสตร์ นับตั้งแต่ในสมัยสงครามเวียดนาม เวียดนามเหนือและเวียดกงใช้ความเป็นป่าทึบของบริเวณนี้เป็นแหล่งหลบซ่อนและสะสมกำลัง สำหรับจะข้ามพรมแดนไปปฏิบัติการในบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงและบริเวณรอบ ๆ โขงอ่อนของเวียดนามใต้ ยิ่งไปกว่านั้น เส้นทางนี้เป็นเส้นทางที่สั้นที่สุดที่เชื่อมต่อระหว่างโขงอ่อนกับพนมเปญ ในสมัยสงครามเวียดนาม กัมพูชาเคยใช้บริเวณปากนกกแก้วเป็นเส้นทางสำหรับส่งเสบียงอาหาร อาวุธ เข้าไปให้แก่กองกำลังคอมมิวนิสต์ในบริเวณภาคกลางและสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงของเวียดนามใต้ ทั้งยังเป็นจุดสำคัญที่เวียดนามเหนือและเวียดกงจะใช้เพื่อการรุกเข้าไปยังศูนย์กลางของเวียดนามใต้อีกด้วย เมื่อสงครามเวียดนามสิ้นสุดลง กองกำลังคอมมิวนิสต์ของเวียดนามในบริเวณนี้ไม่ยอมถอนตัวกลับไป แต่ต้องการควบคุมไว้เป็นแนวหน้าสำหรับการป้องกันประเทศ และใช้เป็นที่ซุ่มสังเกตรุกเคลื่อนไหวของกัมพูชา

ในขณะที่เดียวกันก็ใช้ป้องกันไม่ให้กัมพูชาใช้บริเวณนี้เพื่อแทรกซึมเข้าไปติดต่อกับชาวกัมพูชาในเวียดนามใต้ เนื่องจากเวียดนามเหนือกำลังสร้างเขตเศรษฐกิจใหม่ขึ้นในแถบสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงและบริเวณใกล้เคียง เพื่อจัดระบบชุมชนแบบสังคมนิยมพร้อมทั้งให้การศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชนทางเวียดนามใต้ ถ้ากัมพูชาแทรกซึมเข้าไปติดต่อกับชาวกัมพูชาได้ ก็อาจจะสร้างปัญหาให้แก่การสร้างระบบสังคมนิยมขึ้นได้ (เมธา พร้อมเทพ, 2523 หน้า145)



รูปที่ 10 แผนที่บริเวณปากนกแก้ว (Parrot's Beak)

ที่มา <https://wherethewarswere-vietnamlaoscambodia.blogspot.com/2015/02/>

2.1.2) เกาะต่าง ๆ และเขตไหล่ทวีปในอ่าวไทย

เกาะที่มีความขัดแย้งกันมาแต่เดิมเป็นเกาะใกล้ชายฝั่ง เกาะสำคัญและใหญ่ที่สุดคือเกาะฟูโก๊วก (Phu Quoc) นอกนั้นเป็นเกาะเล็ก ๆ บริเวณใกล้เคียง เช่น หมู่เกาะปันจัง (Panjang), เกาะหวาย (Wai) และหมู่เกาะพุดู (Phu du) เกาะเหล่านี้ตั้งอยู่ระหว่างเมืองกัมโป็ต (Campos) ของกัมพูชาและจังหวัดเคียนเกียง (Kien Giang) ของเวียดนาม ที่เกิดความขัดแย้งกันบริเวณเกาะฟูโก๊วก (Phu Quoc) และเกาะบริเวณข้างเคียง เนื่องจากจากเกาะฟูโก๊วก เป็นเกาะที่มีขนาดใหญ่ ภายในเกาะมีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ทั้งทางบกและทางทะเล (เมธา พร้อมเทพ, 2523 หน้า151)

เกาะเหล่านี้ไม่เคยมีการแบ่งเขตอธิปไตยไว้แน่นอน แต่ฝรั่งเศสเคยแบ่งเขตการปกครองเอาไว้ตั้งปี ค.ศ 1939 ซึ่งก็ได้ระบุไว้ชัดเจนว่าไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องอำนาจอธิปไตย หลังจากนั้นก็ไม่มีการพิจารณากันอีก

เลย เมื่อฝรั่งเศสมอบโคชินจีนคืนให้แก่เวียดนามแล้วนั้น เจ้าหน้าที่เวียดนามเข้ามาปกครองเกาะต่าง ๆ ที่เคยอยู่ภายใต้อำนาจการปกครองของเจ้าหน้าที่ฝรั่งเศส และยึดถือเส้นแบ่งเขตการปกครองของฝรั่งเศสเป็นเส้นเขตแดนกับกัมพูชา โดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลกัมพูชาแต่อย่างใด ความสำคัญของเกาะฟูโก๊วก และเกาะเล็ก ๆ ใกล้เคียงมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น เมื่อกัมพูชาปรับปรุงเมืองท่าสีหนุวิลล์ขึ้นเป็นท่าเรือน้ำลึก เพื่อสามารถติดต่อกับต่างประเทศได้ด้วยเมืองท่าของตนเอง เกาะเหล่านั้นตั้งอยู่ใกล้กับเส้นทางเดินเรือที่จะเข้าออกยังเมืองท่าสีหนุวิลล์นี้ กัมพูชาเกรงว่าเวียดนามจะใช้เกาะเหล่านี้ เพื่อคุกคามต่อการใช้ท่าเรือนี้อย่างอิสระ (เมธา พร้อมเทพ, 2523 หน้า 152)

นอกจากนั้นเกาะในอ่าวไทยยังมีความสำคัญเชื่อมโยงต่อไปยังปัญหาการอ้างสิทธิในไหล่ทวีปอีกด้วย ทั้งนี้เนื่องมาจากได้มีการสำรวจไปแล้วพบว่าน่าจะมีแหล่งน้ำมันปิโตรเลียมในบริเวณกลางอ่าวไทย ทำให้ประเทศต่าง ๆ ริมอ่าวไทยเคลื่อนไหว ที่จะขยายน่านน้ำและอ้างกรรมสิทธิ์เหนือไหล่ทวีปในอ่าวไทยให้กว้างมากขึ้น จึงเกิดปัญหาการอ้างที่ซ้อนกันขึ้นในหลายบริเวณ ประเทศไทยได้อ้างสิทธิในไหล่ทวีปครั้งแรกในปี ค.ศ 1968 โดยประกาศเกี่ยวกับพื้นที่สัมปทานขุดค้นหาแหล่งน้ำมันปิโตรเลียมในอ่าวไทย และประกาศพระราชบัญญัติกำหนดเขตไหล่ทวีปของราชอาณาจักรไทย ด้านอ่าวไทย ในปี ค.ศ 1973 ต่อมากัมพูชาก็ประกาศเขตให้สัมปทานขุดค้นหาแหล่งน้ำมันปิโตรเลียมแก่บริษัทรัฐวิสาหกิจแห่งประเทศฝรั่งเศสเมื่อปี ค.ศ 1970 และประกาศกฎีกากำหนดเขตไหล่ทวีปเมื่อปี ค.ศ 1972 ส่วนเวียดนามได้ประกาศเขตสัมปทานขุดค้นหาทรัพยากรในทะเล และกำหนดเขตไหล่ทวีปเมื่อปี ค.ศ 1971 ต่อมาในปี ค.ศ 1977 รัฐบาลเวียดนามได้ประกาศอาณาเขตทะเล ต่อด้วยเขตน่านน้ำเศรษฐกิจ และเขตไหล่ทวีปของเวียดนามใหม่ (เมธา พร้อมเทพ, 2523 หน้า 153)

การกำหนดเขตไหล่ทวีปของเวียดนามได้เมื่อปี ค.ศ 1971 เวียดนามได้ได้อ้างสิทธิเหนือเกาะฟูโก๊วก หมู่เกาะพุดู และหมู่เกาะอื่น ๆ ทั้งหมดที่อยู่ทางตะวันออกของอ่าวไทย รวมไปถึงเกาะหวายด้วย ในขณะที่กัมพูชากำหนดเขตไหล่ทวีปในปี ค.ศ 1972 ก็ได้อ้างสิทธิเหนือเกาะฟูโก๊วก และเกาะใกล้เคียงทั้งหมดที่อยู่ทางตะวันออกของอ่าวไทยด้วยเช่นกัน ทำให้กัมพูชากับเวียดนามมีพื้นที่ที่อ้างซ้อนกันมากที่สุดในบรรดาพื้นที่ที่ขัดแย้งทั้งหมดระหว่างประเทศริมอ่าวไทย คือประมาณ 14,580 ตารางไมล์(ทะเล) โดยรวมเนื้อที่หมู่เกาะต่าง ๆ

จากความขัดแย้งในเรื่องเส้นเขตแดนได้นำมาซึ่งการปะทะกันตามแนวชายแดนของทั้งสองประเทศตลอดระยะเวลากว่า 4 ปีซึ่งแม้ว่าจะได้มีความพยายามในการเจรจาเพื่อหาทางแก้ไขปัญหากับเส้นเขตแดน แต่กลับไม่มีความคืบหน้าเท่าที่ควรและนำมาซึ่งการยุติความสัมพันธ์ทางการทูตของทั้งสองใน ค.ศ.1976 โดยภายหลังจากที่ได้มีการตัดความสัมพันธ์ทางการทูตการปะทะกันของทั้งสองก็ได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น(เมธา พร้อมเทพ, 2523 หน้า 154)

2.2) ปัจจัยจากความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม

ระยะเวลาส่วนใหญ่ในความสัมพันธ์ของกัมพูชาและเวียดนามเป็นเรื่องของการใช้กำลังอำนาจออกไปครอบงำประเทศใกล้เคียง แต่ลักษณะพิเศษสำหรับกรณีกัมพูชากับเวียดนามดูเหมือนว่าจะเป็นความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชนชาติทั้งสอง กัมพูชาได้รับอิทธิพลทางอารยธรรมมาจากอินเดีย ในขณะที่เวียดนามได้รับอิทธิพลทางอารยธรรมมาจากจีน โดยเป็นการพยายามขยายอิทธิพลของวัฒนธรรมเวียดนามเข้าไปสลับกับวัฒนธรรมกัมพูชา ซึ่งสังคมที่มีรากฐานทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็งอย่างสังคมกัมพูชาไม่อาจยอมรับวัฒนธรรมอื่นได้ง่าย ๆ แม้ว่าจะได้สัมผัสกับวัฒนธรรมนั้นเป็นเวลานานก็ตาม ปัญหาสำหรับกัมพูชากับเวียดนามไม่ได้อยู่ที่ความแตกต่างทางวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียว แต่เวียดนามได้ใช้กำลังอำนาจที่เหนือกว่าบีบบังคับชาวกัมพูชาให้ยอมรับวัฒนธรรมเวียดนามอีกด้วย แทนที่จะค่อย ๆ เปลี่ยนไปตามธรรมชาติ ชาวกัมพูชาจึงรู้สึกหวาดกลัวชาวเวียดนามตลอดและถือว่าเป็น ศัตรูของชาวกัมพูชาตลอดมา (เมธา พร้อมเทพ, 2523 หน้า158)

การที่ฝรั่งเศสได้เข้าไปทำลายความสัมพันธ์แบบดั้งเดิมของกัมพูชาและเวียดนามโดยการเข้าไปครอบครองทั้งสองฝ่าย ชาวเวียดนามจึงไม่อาจขยายอำนาจในกัมพูชาได้อีก แต่ฝรั่งเศสได้ดำเนินนโยบายการปกครองอินโดจีนในทางที่เพิ่มพูนความเกลียดชังชาวเวียดนามในหมู่ชาวกัมพูชาให้มากขึ้นไปอีก โดยการที่ฝรั่งเศสจ้างชาวเวียดนามจำนวนมากเข้าไปทำงานในองค์กรรัฐบาลของกัมพูชาแทบทุกระดับ เนื่องจากฝรั่งเศสมีเจ้าหน้าที่และข้าราชการของตนเองไม่เพียงพอที่จะเข้าทำการปกครองได้ทั้งหมดทุกระดับ ฝรั่งเศสยังไม่ต้องการที่จะให้การศึกษหรือฝึกอบรมชาวกัมพูชาในการทำงานเหล่านี้ด้วย ฝรั่งเศสมีทัศนคติที่ต่อชาวเวียดนามมากกว่าชาติอื่น ๆ ในอินโดจีนจึงได้มอบความไว้วางใจให้แก่ชาวเวียดนามและได้ทำให้ชาวเวียดนามกลายเป็นตัวแทนอำนาจของฝรั่งเศสในการปกครองกัมพูชา ในปีค.ศ. 1937 มีชาวฝรั่งเศสที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐบาลเพียง 4,000 คน กับทหารเพียง 11,000 คน เท่านั้นที่ประจำการอยู่ในอินโดจีนทั้งหมด เจ้าหน้าที่ชาวเวียดนามเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นผู้ติดต่อกับชาวกัมพูชาโดยตรงแทนฝรั่งเศส ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการดำเนินนโยบายของฝรั่งเศสจึงดูเหมือนว่าเกิดมาจากเวียดนาม โดยเฉพาะในการปราบปรามกัมพูชาระหว่างปี ค.ศ. 1885-1886 ที่ฝรั่งเศสให้ทหารเวียดนามเป็นกำลังสำคัญ สร้างความแค้นเคืองให้กับชาวกัมพูชามาก เพราะเห็นว่าต่างก็ถูกฝรั่งเศสกดขี่ แต่ชาวเวียดนามกลับช่วยฝรั่งเศสปราบปรามชาวกัมพูชาที่ต้องการต่อต้านฝรั่งเศส (เมธา พร้อมเทพ, 2523 หน้า159)

ปัญหาอีกประการหนึ่งที่เกิดจากการกระทำของฝรั่งเศสคือเรื่องจำนวนชาวเวียดนามในกัมพูชา จากการที่ฝรั่งเศสจ้างชาวเวียดนามเป็นเจ้าหน้าที่ในองค์กรรัฐบาลกัมพูชาจึงมีชาวเวียดนามจำนวนมากอพยพเข้าไปอยู่ตามเมืองต่าง ๆ เกือบทั่วประเทศกัมพูชา โดยเฉพาะเมืองสำคัญ ๆ ก็จะมีจำนวนมาก นอกจากนั้นฝรั่งเศสยังอพยพชาวเวียดนามเข้าไปประกอบอาชีพอื่น ๆ อีกด้วยเพราะฝรั่งเศสขึ้นชอบในความกระตือรือร้นในการทำงาน

ของชาวเวียดนาม กิจการสวนยางของฝรั่งเศสบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของกัมพูชานิยมจ้างชาวเวียดนาม เข้าทำงานมากกว่าชาวกัมพูชาที่ฝรั่งเศสเห็นว่าซึ่เกียจ เมื่อฝรั่งเศสถอนตัวออกไปจากกัมพูชา ชาวเวียดนามจึง ตกค้างอยู่ในกัมพูชา ด้วยความขยันขันแข็งมากกว่าชาวกัมพูชา ชาวเวียดนามพวกนี้จึงสามารถควบคุมเศรษฐกิจ ของกัมพูชาไว้ได้มากเป็นอันดับสองรองจากชาวจีนเท่านั้น ชาวกัมพูชาไม่พอใจที่ชาวเวียดนามแย่งอาชีพชาว กัมพูชาไปจนหมด เมื่อใดที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจหรือการเมืองภายในกัมพูชา ชาวเวียดนามก็จะตกเป็นเป้าหมาย ของการโจมตีของชาวกัมพูชาตลอดมา ความหวาดระแวง ความเกลียดชัง และความเกรงกลัวชาวเวียดนามในหมู่ ชาวกัมพูชาทั่วไปจึงมีเพิ่มมากขึ้น (เมธา พร้อมเทพ, 2523 หน้า161)

ฝ่ายเวียดนามซึ่งได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมจีน ก็เห็นเพื่อนบ้านเป็นประเทศที่ป่าเถื่อนไร้ อารยธรรมไปหมด เวียดนามพยายามเลียนแบบจีนในแทบทุกด้าน และสิ่งหนึ่งที่เวียดนามพยายามแสดงออกอย่าง มากคือ การขยายอำนาจไปยังดินแดนใกล้เคียง แล้วถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่ประชาชนในดินแดนเหล่านั้น แต่ เวียดนามได้ใช้กำลังอำนาจบีบบังคับให้เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมไปเป็นแบบของเวียดนาม สำหรับประเทศกัมพูชา นั้น หลังจากที่เวียดนามเคยเข้าไปครอบครองอยู่ระยะหนึ่งแล้ว ก็ถือว่าเป็นสมบัติของเวียดนามที่เวียดนามจะทำ อะไรก็ได้ ชาวเวียดนามจึงเห็นว่าชาวกัมพูชาที่นั่นต่ำต้อย มีค่าเพียงสำหรับจะรับใช้ชาวเวียดนามเท่านั้น (เมธา พร้อมเทพ, 2523 หน้า163)

เมื่อผู้นำใหม่ของกัมพูชาซึ่งมีแนวคิดชาตินิยมอย่างรุนแรงอย่างพล พต ได้เห็นถึงศักยภาพที่ จะขยายอำนาจของเวียดนาม ทำให้เกิดความหวาดระแวงขึ้นมาเกี่ยวกับความต้องการของเวียดนามที่จะรวมอินโด จีนเข้าไว้ภายใต้อำนาจของเวียดนาม ประกอบกับชาวเวียดนามในกัมพูชามีปฏิกริยาต่อต้านนโยบายการสร้างสังคม นิยมของรัฐบาลเขมรแดง ผู้นำของกัมพูชาจึงเข้าใจว่าเป็นการแทรกแซงของเวียดนามที่จะทำลาย กระบวนการพัฒนาประเทศเพื่อที่จะสามารถขยายอิทธิพลเข้าไปครอบงำกัมพูชาในเวลาต่อไป และในที่สุดกัมพูชา ก็จะถูกกลืนชาติโดยชาวเวียดนาม (เมธา พร้อมเทพ, 2523 หน้า164)

2.3) ปัจจัยจากแนวคิดเรื่องสหพันธอินโดจีน

สหพันธอินโดจีนเป็นโครงการของฝรั่งเศสในสมัยอาณานิคมที่จะรวมประเทศต่าง ๆ ในอินโด จีนประกอบด้วย เวียดนาม, กัมพูชา และลาว ให้กลายเป็นประเทศเดียวกัน เห็นได้จากการพยายามจัดระบบการ ปกครองแบบสหพันธรัฐในทุกประเทศ โดยขึ้นตรงต่อฝรั่งเศส ใช้ระบบการทหารร่วมกันมีการจัดตั้งธนาคารแห่งอิน โดจีนและใช้ระบบเงินตราเดียวกัน รวมทั้งการพยายามจัดให้เป็นสหภาพศุลกากรด้วย เป็นต้น แต่ในขณะเดียวกัน นั้นฝรั่งเศสก็ใช้นโยบายแบ่งแยกแล้วปกครอง ฝรั่งเศสได้จัดระบบการปกครองของแต่ละประเทศในลักษณะที่

แตกต่างกัน และฝรั่งเศสยังเข้าไปควบคุมการบริหารต่าง ๆ โดยตรง ทำให้ประชาชนแต่ละประเทศขาดประสบการณ์ในด้านการปกครองตามแบบสมัยใหม่ที่ฝรั่งเศสนำเข้าไปใช้ นอกจากนั้นยังพยายามสร้างความแตกแยกในหมู่ประชาชนเชื้อชาติต่าง ๆ ในอินโดจีนอีกด้วย ที่สำคัญคือการใช้คนชาติหนึ่งเป็นเครื่องมือในการต่อสู้กับคนอีกชาติหนึ่งเพื่อประโยชน์ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในประเทศต่าง ๆ ทำให้ฝรั่งเศสไม่สามารถจัดตั้งสหพันธ์อินโดจีนได้สำเร็จถ้าหากฝรั่งเศสไม่เข้ามาเป็นแกนกลางในการปกครอง ปัญหาสำคัญคือการจัดตั้งรัฐบาลกลางของสหพันธ์ (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2525 หน้า8)

เมื่อมีการก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนขึ้น ในปีค.ศ. 1930 ภายใต้ความขัดแย้งระหว่างรูปแบบสหพันธ์อินโดจีนที่ฝรั่งเศสต้องการกับนโยบายที่ฝรั่งเศสใช้ในการปกครองประเทศต่าง ๆ ดังที่กล่าวข้างต้น พรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนพิจารณาเห็นว่าการต่อสู้เพื่อเอกราชจะต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนทุกเชื้อชาติที่อยู่ในอินโดจีนฝรั่งเศส จึงตั้งเป้าหมายที่จะผนึกกำลังประชาชนในเวียดนาม ลาว และกัมพูชาเพื่อต่อสู้กับจักรวรรดินิยมฝรั่งเศส โดยพรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนได้โฆษณาด้วยคำขวัญว่า ช่วยกันต่อสู้เพื่อเอกราชอันสมบูรณ์ของอินโดจีนและก้าวหน้าไปสู่สหพันธ์อินโดจีน พร้อมทั้งมีมติว่าจะมีการจัดตั้งสหพันธ์รัฐขึ้นภายหลังการปลดแอกประเทศในอินโดจีนจากการเป็นอาณานิคมแล้ว

แต่เวียดนามพยายามอ้างหลักฐานจากมติพรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนเช่นกันเกี่ยวกับนโยบายในเรื่องเอกราชของชาติต่าง ๆ ในอินโดจีนว่า เมื่อเดือนมีนาคมค.ศ. 1935 พรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนกำหนดนโยบายไว้ว่าหลังจากที่สามารถขับไล่จักรวรรดินิยมฝรั่งเศสออกจากอินโดจีนได้สำเร็จแล้ว ทุก ๆ ชาติจะมีสิทธิในการกำหนดเลือกว่าจะเข้าร่วมในสหพันธ์อินโดจีนหรือสถาปนารัฐใหม่ขึ้นโดยเอกเทศก็ได้ จะมีอิสระที่จะเข้าร่วมหรือออกจากสหพันธ์ และจะใช้ระบบการปกครองแบบใดก็ได้ตามแต่ความต้องการ และในเดือนมิถุนายน ปีค.ศ. 1941 คณะกรรมการกลางของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนมีมติว่า ภายหลังจากขับไล่ฝรั่งเศส เราจะต้องดำเนินนโยบายในเรื่องสิทธิกำหนดในตนเองของประชาชนชาวอินโดจีนต่อไป โดยให้ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของประชาชนที่อยู่ในอินโดจีนว่าจะรวมกันเข้าเป็นสหพันธ์สาธารณรัฐประชาธิปไตยหรือจะแยกตัวเป็นอิสระจากกัน (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2525 หน้า9)

อย่างไรก็ตามพรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนได้มีท่าทีขัดแย้งกับนโยบาย และมติที่เวียดนามยกขึ้นอ้างข้างต้น ที่สำคัญคือองค์การคอมมิวนิสต์สากลได้รับรองคอมมิวนิสต์เวียดนามให้เป็นผู้นำในการปฏิวัติของอินโดจีนทั้งหมดนับตั้งแต่ปี ค.ศ.1930 และพวกคอมมิวนิสต์เวียดนามก็เป็นผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนซึ่งสามารถควบคุมแนวนโยบายได้อย่างเด็ดขาด นอกจากนั้นบทบาทของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนยังไม่ค่อยเป็นที่ยอมรับของขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชในประเทศต่าง ๆ ในอินโดจีน นโยบายและมติข้างต้นจึงอาจเป็นเพียง

สิ่งที่กำหนดขึ้นเพื่อเอาใจและชักจูงขบวนการต่อสู้ต่าง ๆ ให้เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนในการต่อสู้กับฝรั่งเศสก็ได้ แต่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนก็ไม่สามารถแสวงหาความสนับสนุนจากชาวกัมพูชา และชาวลาวได้มากพอที่จะมีบทบาททั่วทั้งอินโดจีน พรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนได้พิจารณาปัญหานี้มาตั้งแต่ปี ค.ศ 1941 โดยคณะกรรมการได้เริ่มตระหนักถึงความจำเป็นที่จะปลุกเร้าความรู้สึกชาตินิยมในหมู่ประชาชน (แต่ละเชื้อชาติ) ให้ยืนหยัดขึ้นต่อสู้เพื่อเอกราชแห่งชาติ และได้ทดลองแยกขบวนการต่อสู้ออกไปเป็นสามกลุ่ม คือเวียดนามห์สำหรับเวียดนาม ลาวอิสระสำหรับลาว และเขมรอิสระสำหรับกัมพูชา ซึ่งปรากฏแนวโน้มไปในทางที่ดี ดังนั้น ในปี ค.ศ 1950 พวกผู้นำคอมมิวนิสต์เวียดนามจึงเสนอให้ยุบพรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีน และก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์ขึ้นใหม่สามพรรคสำหรับสามประเทศ(นรนิติ เศรษฐบุตร, 2525 หน้า10)

พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามเป็นพรรคคอมมิวนิสต์ที่ได้รับอิทธิพลจากพรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนมากที่สุดเนื่องจากผู้นำส่วนใหญ่ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนเป็นชาวเวียดนาม และเมื่อแยกเป็นสามพรรค ผู้นำเหล่านั้นก็คงเป็นผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามด้วย ทำให้ผู้นำพรรคของคอมมิวนิสต์กัมพูชาไม่แน่ใจว่าพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามจะยังคงยึดถือนโยบายหรือไฝ่ฝันเกี่ยวกับการก่อตั้งสหพันธ์อินโดจีนต่อไปหรือไม่ เพราะแม้ว่าเวียดนามจะยืนยันว่าไม่มีการหยิบยกเรื่องนี้ขึ้นมาพิจารณาอีกเลย แต่ปี ค.ศ 1951 ที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งอินโดจีนล้มเลิกไปนั้น เวียดนามยังคงมีศักยภาพเพียงพอและยังมีความใกล้ชิดกับสหภาพโซเวียตที่ต้องการขยายอำนาจและอิทธิพลในภูมิภาคนี้ ซึ่งอาจใช้เวียดนามเป็นเครื่องมือในการขยายอำนาจได้ (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2525 หน้า11)

ความเคลงใจของผู้นำคอมมิวนิสต์กัมพูชาในเรื่องนี้มีผลอย่างสำคัญต่อการวิเคราะห์บทบาทของเวียดนามในการติดต่อสัมพันธ์กับกัมพูชา พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามให้การรับรองรัฐบาลสีหนุตลอดมา และไม่ให้ความสนใจแก่พรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาผู้ร่วมอุดมการณ์ที่กำลังต่อสู้กับรัฐบาลเจ้าสีหนุ ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาประกอบด้วยนักปฏิวัติชาวกัมพูชาอย่างแท้จริง และยังปลอดภัยจากอิทธิพลของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามโดยสิ้นเชิง จนกระทั่งการรัฐประหารปี ค.ศ 1970 เจ้าสีหนุกับพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาจึงร่วมมือกันทำการต่อสู้กับรัฐบาลลอนนอล ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามเริ่มให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาแต่พรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชากลับมองไปว่าพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามให้ความช่วยเหลือเพื่อแทรกซึมเข้าไปสร้างฐานอำนาจภายในพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา เพื่อที่จะสามารถครอบงำพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาในอนาคต และดำเนินการสถาปนาสหพันธ์อินโดจีนภายใต้การนำของเวียดนามที่มีลักษณะเป็นประเทศเดียว พรรคเดียว และประชาชนชาติเดียว ความช่วยเหลือของเวียดนามจึงไม่อาจช่วยให้ทัศนคติต่อเวียดนามของกัมพูชาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเลย (เมธา พร่อมเทพ, 2523 หน้า181)

2.4) ปัจจัยจากความวิตกกังวลของผู้นำประเทศ

การที่ผู้นำประเทศจะเกิดความรู้สึกเป็นกังวลต่อความมั่นคงของประเทศได้จะต้องมีการตั้งข้อสังเกตถึงเหตุการณ์ในปัจจุบันร่วมกับประสบการณ์ที่เคยได้รับในอดีต วัฒนธรรมที่แตกต่างกันและนโยบายหรือพฤติกรรมของรัฐฝ่ายตรงข้ามก่อน หากข้อสังเกตในปัจจุบันต่างจากกล่าวสนับสนุนแนวความคิดที่ว่าอีกฝ่ายหนึ่งอาจเป็นภัยคุกคามต่อประเทศของตน ความวิตกกังวลของผู้นำ ประเทศก็จะเกิดขึ้นด้วยกล่าวได้ว่าผู้นำ ของเวียดนาม และกัมพูชาต่างก็มีความวิตกกังวลต่อกันว่าอีกฝ่ายจะเป็นภัยคุกคามของตนเองซึ่งในที่สุดแล้วก็ได้นำมาซึ่งการมีทัศนคติต่อภัยคุกคามต่ออีกฝ่ายหนึ่ง โดยจะเห็นได้จากเหตุการณ์ปัจจุบัน ซึ่งเป็นเหตุการณ์ในช่วงที่เกิดความขัดแย้งระหว่างเวียดนามและกัมพูชาในช่วงค.ศ.1975-1978 ตลอดจนประสบการณ์ความเป็นปฏิปักษ์มาตั้งแต่อดีต รวมไปถึงวัฒนธรรมที่แตกต่างกันและนโยบายของทั้งสองฝ่าย ต่างแสดงให้เห็นว่าต่างฝ่ายต่างเป็นศัตรูของกันและกัน (ศิริพิมพ์ ศรบัลลังก์, 2561 หน้า229)

3.เหตุการณ์เวียดนามบุกกัมพูชา

ในวันที่ 10 พฤษภาคม ค.ศ 1975 เรือตรวจการของเวียดนามและกัมพูชาเกิดการยิงกันขึ้นบริเวณชายฝั่งเกาะฟูโก๊วก (Phu Quoc) ในการปะทะกันครั้งแรกนี้เกิดขึ้นเนื่องมาจากเรือตรวจการของฝ่ายเวียดนามได้แล่นเลยเขตแดนเข้าไปในฝั่งกัมพูชา กองกำลังกัมพูชาได้เปิดฉากยิงใส่เรือและมีการพยายามบุกขึ้นเรือด้วย ต่อมากัมพูชาได้ส่งพลขึ้นบกที่เกาะโทจู (Tho Chu) ทำให้ฝ่ายเวียดนามที่ประจำการอยู่บนเกาะตอบโต้และผลักดันให้กลับลงทะเลไปได้เมื่อปลายเดือนพฤษภาคม จนถึงต้นเดือนมิถุนายนพลต ได้เข้าพบกับเหงียน วัน ลีญ (Nguyen Van Linh) เลขานุการพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม เพื่อพูดคุยเกี่ยวกับเหตุการณ์การบุกโจมตีเมื่อเดือนที่ผ่านมา พลต ยอมรับว่าการยกพลขึ้นบกของฝ่ายกัมพูชาเป็นความผิดพลาดที่เป็นผลมาจากความไม่รู้ภูมิประเทศดีพอ และได้กล่าวโดยนัยว่ายอมรับถึงอิทธิพลของฝ่ายเวียดนามเหนือเกาะฟูโก๊วก (Phu Quoc) และเกาะโทจู (Tho Chu) (Pham Thi Hue, 2018 หน้า58) ต่อมาอีกเพียงสามวัน กำลังทหารเรือของฝ่ายเวียดนามก็เข้าโจมตีฐานทัพเรือของฝ่ายกัมพูชาบนเกาะไว (Wai) ในวันที่ 10 มิถุนายน เพียงวันเดียวก่อนหมายกำหนดการที่พลตและผู้นำระดับสูงอีกสองคนของพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาคือ นวน เจีย และเอียง ซารี จะเดินทางไปเจรจากับฮานอย กำลังสนับสนุนของฝ่ายเวียดนามประกอบกับกำลังเสริมทางอากาศขนาดใหญ่ก็บุกโจมตีที่เกาะไวอีกครั้ง และเมื่อผู้นำกัมพูชาเดินทางไปถึงฮานอยในวันที่ 11 มิถุนายน กำลังของเวียดนามก็ได้เข้ายึดครองเกาะไวได้หมดแล้วแน่นอนว่าภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ ปัญหาพรมแดนจึงกลายเป็นเรื่องหลักในการเจรจา แต่ถึงอย่างนั้นฝ่ายกัมพูชา ก็ไม่ได้ปล่อยให้ปัญหาที่เวียดนามเข้ายึดเกาะไวมาทำลายโอกาสของการเจรจาทั้งหมดลงไปโดยสิ้นเชิง กัมพูชากลับลดระดับความร้ายแรงของปัญหานี้และยังเสนอการทำสัญญามิตรภาพกับทางเวียดนามอีก อย่างไรก็ตามเจรจา

แลกเปลี่ยนเกี่ยวกับสัญญาบัตรภาพนี้ดำเนินการไปได้เพียงแคในระดับเริ่มแรกเท่านั้น (สตีเฟ่น อาร์ เฮดเดอร์, 2523 หน้า204)

ภายหลังการประชุมการปะทะกันทั้งทางบกและทางทะเลก็เกือบจะสงบเงียบลง เกาะไวยังคงตกอยู่ในความควบคุมของฝ่ายเวียดนามจนถึงเดือนสิงหาคม เมื่อเลขวน ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามมาเยือนพนมเปญ ฝ่ายเวียดนามก็ได้คืนเกาะไวยุให้แก่มกมุชา เพื่อเป็นการแสดงไมตรีจิต หลังจากนั้นมาปัญหาพรมแดนก็สงบลงจนถึงเดือนเมษายน ค.ศ 1976 ไม่มีฝ่ายใดลงมือทางทหารก่อน ฝ่ายกัมพูชาเพียงแต่เคลื่อนไหวทางการทูตโดยทำการประท้วงว่ามีทหารเวียดนามปรากฏตัวอยู่ตามชายแดนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของกัมพูชา แต่ฝ่ายเวียดนามก็ได้ปฏิเสธการประท้วงนั้น ในเดือนนี้เองทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกันว่าจะเปิดให้มีการเจรจาระดับสูงกันอีกครั้งในเดือนมิถุนายน ค.ศ 1976 เพื่อร่วมกันหารือเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ หลายประการ ในเดือนพฤษภาคมได้มีการประชุมระหว่างตัวแทนของทั้งสองฝ่าย เพื่อเตรียมการต่าง ๆ สำหรับการประชุมระดับสูง

ในระหว่างการประชุมเพื่อเตรียมการนั้น ทั้งสองฝ่ายได้พูดคุยกันเกี่ยวกับข้อตกลงที่ทำขึ้นในสมัยเจ้าโนโรดม สีหนุ ข้อตกลงดังกล่าวมีหลักการยอมรับความถูกต้องของเส้นแบ่งพรมแดนทางบกที่ฝรั่งเศสเคยเขียนขึ้นในสมัยเป็นเจ้าอาณานิคมในอินโดจีน อย่างไรก็ตาม เวียดนามปฏิเสธการทำข้อตกลงดังกล่าว เนื่องจากกัมพูชาจะได้รับการชดเชยดินแดนบางส่วนจากเวียดนามในข้อตกลงนี้ เวียดนามได้เสนอให้มีการปรับปรุงแก้ไขพรมแดนให้แน่ชัดร่วมกัน แต่ฝ่ายกัมพูชาก็พยายามยืนยันในข้อตกลงเดิม (สตีเฟ่น อาร์ เฮดเดอร์, 2523 หน้า205)

นอกจากนี้ฝ่ายกัมพูชายังได้เรียกร้องให้กำลังของฝ่ายเวียดนามต้องถอยออกไปให้ห่างจากบริเวณที่เคยเป็นฐานเดิมและเส้นลำเลียงเดิมของกำลังเวียดนามในดินแดนกัมพูชาอย่างถาวร ทั้งยังต้องถอนทหารเวียดนามออกไปจากพื้นที่ที่เป็นเขตชดเชยให้กัมพูชาตามข้อตกลง เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีให้แก่การประชุมหารือในครั้งต่อไป แต่ฝ่ายเวียดนามก็ยึดมั่นในท่าทีที่ว่า หากจะมีการถอนกำลังใด ๆ เกิดขึ้น ก็ควรจะมีขึ้นภายหลังการเจรจาที่ได้แก้ไขข้อพิพาทที่สำคัญ ๆ ได้แล้วและทั้งสองฝ่ายได้ทำการตกลงแลกเปลี่ยนพื้นที่กันได้อย่างได้ประโยชน์ด้วยกันทั้งสองฝ่าย ในอีกนัยหนึ่งกล่าวได้ว่า จุดยืนของฝ่ายเวียดนามถือว่าการถอนกำลังใด ๆ จะต้องเป็นผลจากการเจรจา ไม่ใช่เป็นสิ่งที่เกิดก่อนเจรจา การที่กัมพูชาเรียกร้องให้มีการถอนกำลังก่อนนั้น เพราะว่าประการแรกคือกัมพูชาถือว่าเวียดนามไม่มีสิทธิอยู่ในเขตเหล่านั้น ด้วยถือว่าเวียดนามได้ให้การรับรองว่าเป็นดินแดนของกัมพูชาไปแล้วตั้งแต่ในสมัยของเจ้าสีหนุ และประการที่สองคือกัมพูชาถือว่าแม้จะมีความแตกต่างในมุมมองเรื่องดินแดน แต่ก็เป็นการไม่สมควรที่เวียดนามจะฉวยโอกาสที่เปิดให้ในระหว่างการลี้ภัยในช่วงสงคราม และเอาเปรียบด้วยความเหนือกว่าทางด้านกำลังทหาร โดยวางกำลังทหารของเวียดนามไว้ในเขตเหล่านั้นซึ่งทำให้เป็นปัญหาอย่างร้ายแรงต่ออธิปไตยของกัมพูชา (สตีเฟ่น อาร์ เฮดเดอร์, 2523 หน้า206)

การเจรจาเรื่องพรมแดนทางทะเล โดยกัมพูชาต้องการรักษาสีทธิบนเกาะต่าง ๆ และฝ่ายกัมพูชายังเสนออีกว่า ควรถือเส้นแบ่งเขตแดนที่เจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสเป็นเส้นแบ่งพรมแดน ทั้งอธิปไตยเหนือเกาะต่าง ๆ นอกชายฝั่ง และอธิปไตยในน่านน้ำของแต่ละฝ่าย ฝ่ายเวียดนามก็ยังคงปฏิเสธข้อเสนอกัมพูชาและเสนอว่า เส้นเขตแดนของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสควรได้รับการปรับปรุงใหม่ ในทางที่เป็นประโยชน์แก่เวียดนาม เพื่ออย่างน้อยที่สุด ยานพาหนะของฝ่ายเวียดนามสามารถไปถึงเกาะฟูโก๊วกได้สะดวกขึ้นและเพื่อขยายเขตน่านน้ำของเกาะฟูโก๊วกให้กว้างเกินสามกิโลเมตรออกไป จึงกลายเป็นว่าแทนที่กัมพูชาจะได้อะไรบางอย่างเพื่อชดเชยกับการที่กัมพูชายอมสละการอ้างสิทธิของตนเหนือเกาะบางเกาะและเกาะฟูโก๊วกกลับถูกเรียกร้องให้สละพื้นที่น่านน้ำที่อยู่ทางเหนือเส้นเขตแดนขึ้นไปอีก (สตีเฟน อาร์ เฮดเดอร์, 2523 หน้า207)

เมื่อผลการเจรจาปรากฏออกมาเช่นนี้ ฝ่ายกัมพูชาจึงมองว่าข้อเสนอของเวียดนามเป็นข้อเสนอที่พยายามจะแสดงความเป็นใหญ่ของเวียดนาม เป็นข้อเสนอที่เสนอจากจุดยืนของผู้มีกำลังเหนือกว่า เพราะข้อเสนอของเวียดนามนั้นเป็นข้อเสนอที่ยากต่อการยอมรับและยากต่อเจรจาได้ในปัญหาชายแดน เวียดนามก็ถือเอาการมีกองทหารของตนอยู่ในเขตต่าง ๆ ที่เป็นของกัมพูชามาเป็นข้อต่อรองในการเจรจาด้วย หากกัมพูชายอมรับข้อเสนอเหล่านี้ของเวียดนามจะทำให้รัฐบาลกัมพูชาถูกมองว่าไม่มีความสามารถที่จะปกป้องผลประโยชน์ของชาติได้ ดังนั้นจึงไม่แปลกที่คณะผู้แทนในการเจรจาของฝ่ายกัมพูชาประกาศระงับการเจรจาเพื่อแสดงให้เวียดนามเห็นว่ากัมพูชาไม่ยอมรับจุดยืนในการเจรจาของเวียดนาม และไม่ยอมรับข้อเสนอของเวียดนาม รวมทั้งเป็นการยื่นกรานในการไม่สามารถเจรจากันได้ในปัญหาพรมแดน และเป็นการแสดงถึงการปฏิเสธที่จะเจรจากับเวียดนามอีกตราบเท่าที่เวียดนามยังมีกำลังทหารอยู่ในเขตของกัมพูชาและเขตพิพาทต่าง ๆ(สตีเฟน อาร์ เฮดเดอร์, 2523 หน้า208)

การขอระงับการเจรจาระดับเตรียมการของฝ่ายกัมพูชาทำให้การเจรจาในระดับสูงที่กำหนดไว้ในเดือนมิถุนายนต้องถูกยกเลิกไป ขณะเดียวกันคณะกรรมการติดต่อของทั้งสองฝ่ายที่ประจำอยู่ตามชายแดน เพื่อแก้ปัญหาชายแดนก็มีการขัดแย้งกันบ่อยขึ้นแต่ไม่ได้เป็นกรณีใหญ่ เมื่อเวลาผ่านไปนานเข้าต่างฝ่ายก็ดูเหมือนจะหมดความอดทน คือฝ่ายกัมพูชาก็ตระหนักมากขึ้นว่าการขอระงับการเจรจาของตนนั้น ไม่มีความหมายพอที่จะทำให้เวียดนามทบทวนท่าทีของตน ส่วนฝ่ายเวียดนามก็รู้สึกชัดเจนว่ากัมพูชาคงไม่ยอมพิจารณาทบทวนข้อเสนอของตนใหม่และคงไม่ยอมให้มีการเปิดเจรจากันอีก ความอดทนเริ่มหมดลงและการกระทบกระทั่งเล็ก ๆ ที่เกิดขึ้นไม่หยุดตามแนวชายแดนที่ไม่สามารถตกลงกันได้ นานเข้าก็ยิ่งเพิ่มความตึงเครียดระหว่างทั้งสองฝ่าย การปะทะทางชายแดนมีถี่ขึ้นและรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่ใกล้เขตที่ทางกัมพูชาถือว่าถูกเวียดนามยึดครองไว้อย่างไม่ชอบธรรม (สตีเฟน อาร์ เฮดเดอร์, 2523 หน้า209)

ต้นปี ค.ศ 1977 กัมพูชาได้เพิ่มแรงกดดัน ด้วยการส่งทหารไปลาดตระเวนในบริเวณนั้นเพื่อแสดงให้เห็นว่า บริเวณนั้นเป็นของกัมพูชา กำลังลาดตระเวนเหล่านี้อาจได้รับคำสั่งไม่ให้เปิดการยิงก่อนแต่อาจได้รับอนุมัติให้ทำการตอบโต้หากถูกโจมตีก่อน ตามทัศนคติของฝ่ายกัมพูชาการเพิ่มความเข้มงวดในการลาดตระเวนทางทหารนี้เป็นความพยายามที่แสดงให้เห็นว่า หากเวียดนามต้องการรักษาความได้เปรียบในปัญหาชายแดน ด้วยกำลังทหารที่เหนือกว่า เวียดนามต้องรักษาด้วยความยากลำบาก ไม่ใช่เพียงแค่หวังจะได้ไปอย่างง่ายดาย ส่วนทางเวียดนามก็มองการเพิ่มความเข้มงวดในการลาดตระเวนของกัมพูชาว่า เป็นการเพิ่มความยุ่งยากขึ้น ดังนั้น เวียดนามจึงไม่อ่อนข้อต่อท่าทีในการเจรจาของตนลง และแทนที่จะยอมถอนกำลังออกจากบริเวณพิพาท เวียดนามกลับส่งกำลังเสริมเข้าไปในพื้นที่เหล่านั้นมากขึ้น (เมธา พร้อมเทพ, 2523 หน้า187)

ความขัดแย้งทางทหารของทั้งสองฝ่ายได้มีมากขึ้น ในเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม ค.ศ 1977 ฝ่ายกัมพูชาเริ่มให้หน่วยลาดตระเวนของตนเข้าไปในพื้นที่พิพาท และเปิดฉากทำการโจมตีกองกำลังของเวียดนามที่อยู่ในพื้นที่เหล่านั้นก่อนได้ ในช่วงขณะเดียวกันนี้เองปรากฏว่ากำลังกัมพูชาในบางพื้นที่ได้ยิงปืนใหญ่และเข้าโจมตีขนาดเล็กในพื้นที่ที่เป็นของเวียดนาม ฝ่ายปฏิบัติการทางทหารของฝ่ายกัมพูชาเหล่านี้เป็นเพียงกลยุทธ์การเจรจา ฝ่ายกัมพูชาไม่ได้หวังจะอ้างสิทธิเพิ่มเติมจากเดิมและไม่ได้ตั้งใจจะยึดพื้นที่ที่ตนเข้าโจมตีไว้อย่างถาวร กัมพูชาถือว่าการกระทำเหล่านี้เป็นเพียงการตอบโต้ เพื่อแสดงให้เห็นบ้างว่ากัมพูชาก็สามารถโจมตีเวียดนามได้เช่นกัน และทั้งสองฝ่ายต่างก็มีทางเลือกที่จะใช้กำลังทหารด้วยกันทั้งนั้น ดังนั้นน่าจะเป็นการดีกว่าถ้าฝ่ายเวียดนามจะยอมทำการเจรจาโดยลดเงื่อนไขลง (เมธา พร้อมเทพ, 2523 หน้า188)

ฝ่ายเวียดนามตอบโต้การยิงปืนใหญ่และส่งกำลังสนับสนุนคน เข้าสู่ชายแดนเพื่อตอบโต้กัมพูชา และทำการประณามกัมพูชาด้านการทูตในเดือนมิถุนายน ในวันที่ 7 มิถุนายน ค.ศ 1977 เวียดนามส่งหนังสือฉบับหนึ่งถึงกัมพูชาให้เปิดการเจรจา แต่ยังคงยืนยันท่าทีเดิมในการเจรจา ทั้งยังกล่าวหาฝ่ายกัมพูชาว่าทำการโจมตีพลเรือนของเวียดนาม วันที่ 18 มิถุนายนทางกัมพูชาส่งหนังสือตอบกลับเวียดนามพร้อมกับยื่นข้อเสนอ ให้ทั้งสองฝ่ายยุติปฏิบัติการทางทหารด้วยการให้ถอนทหารทั้งสองฝ่ายออกมาคนละ 0.5 ถึง 1 กิโลเมตรเพื่อให้มีเขตปลอดทหารขึ้นตรงชายแดน เป็นระยะ 1-2 กิโลเมตร จะเห็นได้ว่าข้อเสนอของฝ่ายกัมพูชาไม่ได้เพียงแต่ต้องการให้ฝ่ายเวียดนามถอนตัวออกจากพื้นที่ที่เป็นปัญหาอยู่เท่านั้น แต่ยังได้ให้หลักประกันแก่ฝ่ายเวียดนามว่าไม่ต้องเกรงการเคลื่อนกำลังฝ่ายกัมพูชาจะเข้ายึดครองพื้นที่ที่เรียกร้องให้เวียดนามถอนตัวออกไป ด้วยการสัญญาว่าฝ่ายกัมพูชาก็จะถอนกำลังไปพร้อม ๆ กัน ทางกัมพูชายังได้เสนออีกด้วยว่าทั้งสองฝ่ายควรสงบปฏิบัติการทางชายแดนลง และมีช่วงเวลาเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นแก่กันก่อนที่จะมีการเจรจากันขึ้นใหม่ ปรากฏว่าทางฝ่ายเวียดนามปฏิเสธข้อเสนอให้ยุติปฏิบัติการทางทหารของกัมพูชา ดังนั้น ฝ่ายกัมพูชาจึงปฏิเสธข้อเสนอให้มีการเจรจาในระดับสูงของเวียดนามด้วย ข้อเสนอ

ทางการทูตทั้งสองฝ่ายจึงไม่เกิดผลอันใด และปรากฏว่าต่างฝ่ายต่างเตรียมการเพื่อรับการเผชิญหน้ากันทางทหาร ในกลางเดือนกรกฎาคม คณะบริหารของภาคตะวันออกเฉียงของกัมพูชาซึ่งรับผิดชอบพรมแดนส่วนใหญ่ที่ติดกับ เวียดนาม ได้มีมติออกมาว่าหากฝ่ายเวียดนามทำการรุกรานดินแดนของกัมพูชาเมื่อไร ฝ่ายกัมพูชาจะต้องตอบโต้ ได้เต็มกำลัง และจะบุกข้ามพรมแดนเวียดนามเข้าไปด้วย หน่วยทหารฝ่ายกัมพูชาได้รับคำสั่งไม่ให้ทำการโจมตีก่อนที่ จะถูกยั่วยุ แต่ผู้บังคับหน่วยทหารฝ่ายกัมพูชาก็ได้รับคำสั่งให้เตรียมพร้อมที่จะปฏิบัติการตอบโต้การบุกรุกถึงขั้น สามารถบุกเข้าไปในดินแดนเวียดนามได้ หากถูกฝ่ายเวียดนามโจมตีในดินแดนที่กัมพูชาถือว่าเป็นดินแดนของตน จุดมุ่งหมายของการโจมตีนี้ต้องการจะแสดงให้เห็นว่าไม่ใช่เพียงฝ่ายเวียดนามเท่านั้นที่ใช้ปฏิบัติการทหาร และใช้อำนาจจู่เป็นฝ่ายเดียว (Hoang Hai Ha, 2019 หน้า5)

ขณะเดียวกันทางฝ่ายเวียดนามก็รู้สึกว่าการปฏิบัติการทางทหารของกัมพูชาและการที่กัมพูชายื่นกรณปฏิเสศ การเจรจาในสิ่งที่เวียดนามเห็นว่าเป็นข้อเสนอที่สมเหตุสมผล และการกระทำของกัมพูชาที่ไม่ได้รับการลงโทษมา นานเกินไปแล้ว จึงเห็นว่าควรตอบโต้กัมพูชาให้หนักสักครั้งหนึ่ง ในปลายเดือนกรกฎาคมและต้นสิงหาคม ฝ่าย เวียดนามจึงได้ปฏิบัติการทางทหาร ด้วยการโจมตีกองทหารกัมพูชาและที่ดินแดนของกัมพูชา นายพลวอ เหงียน ซ่าบ (Vo Nguyen Giap) นักยุทธศาสตร์การทหารของเวียดนามได้ไปเยือนพื้นที่ชายแดน เป็นการเตือนฝ่าย กัมพูชาว่าเวียดนามนั้นเอาจริงเอาจังในปฏิบัติการทางทหารครั้งใหญ่แน่ แล้วในต้นเดือนกันยายนกองกำลัง เวียดนามได้ทำการโจมตีเข้าไปในกัมพูชาจริง ๆ การโจมตีครั้งนี้ของเวียดนามได้ทำให้มติของฝ่ายกัมพูชามีคำสั่ง อนุมัติให้มีการตอบโต้เวียดนามได้ทันที ดังนั้นในปลายเดือนกันยายนนั้นเองกำลังของกัมพูชาจึงทำการโจมตีเร็ว เพื่อตอบโต้เวียดนามและรุกเข้าไปในดินแดนของเวียดนาม ลึกถึง 7 กิโลเมตร (Hoang Hai Ha, 2019 หน้า6)

ฝ่ายเวียดนามจึงได้ตัดสินใจที่จะทำการโจมตีครั้งใหญ่ในเขตพรมแดนภาคตะวันออกเฉียงของกัมพูชา โดยส่งท หารประมาณ 300,000 ถึง 600,000 คน พร้อมด้วยเครื่อง รถถังและปืนใหญ่บุกเข้าไปในกัมพูชา เวียดนามคงหวัง ว่าด้วยกำลังทหารจำนวนมากที่มี จะสามารถทำลายกองทัพปฏิวัติกัมพูชาที่อยู่ตามพรมแดนลงได้ และ คาดหวังว่าการโจมตีครั้งใหญ่นี้จะเอาชนะและขับไล่คณะผู้บริหารของกัมพูชาที่อยู่แถบชายแดนตะวันออกให้ ออกไปได้ และทางฝ่ายเวียดนามอาจมีโอกาสนุ้ให้มีหน่วยปกครองใหม่ขึ้นมาเพื่อต่อต้านอำนาจทางการเมือง ของกัมพูชาได้ ฝ่ายเวียดนามคาดไว้ว่าภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ทางกัมพูชามีทางเลือกเพียงสองทางคืออ่อนข้อและ ยอมเปิดการเจรจาตามเงื่อนไขของฝ่ายเวียดนาม หรือเผชิญกับการถูกทำลายกำลังสำคัญในกองทัพกัมพูชา (Pham Thi Hue, 2018 หน้า59)

ในวันที่ 3 ธันวาคม ค.ศ 1978 รัฐบาลเวียดนามได้ประกาศจัดตั้งแนวร่วมสามัคคีประชาชนชาติกู้ชาติกัมพูชา (Kampuchean United Front for National Salvation)⁶ นำโดยนายเฮง สัมริด (Heng Samrin) ที่ได้ลี้ภัยไปเวียดนามเมื่อปี ค.ศ 1978 ต่อมาในวันที่ 25 ธันวาคม ค.ศ 1978 เวียดนามได้ทำการบุกกัมพูชาครั้งใหญ่ โดยเริ่มโจมตีเมืองรอบนอกก่อน เช่น เมืองกระแจะ, เมืองกำปงจาม จนสามารถเข้ายึดกรุงพนมเปญได้เป็นที่สำเร็จในวันที่ 7 มกราคม 1979 จึงทำให้ผู้นำกัมพูชาหลายคนต้องหลีกหนีออกไปตามป่าชายแดนของกัมพูชาที่ติดกับประเทศไทย เวียดนามได้จัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวให้กับกัมพูชา นำโดย เฮง สัมริด (Heng Samrin) และเปลี่ยนชื่อประเทศเป็น สาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา (Pham Thi Hue, 2018 หน้า60)

4. ความขัดแย้งระหว่างจีนและสหภาพโซเวียต

การปฏิวัติในจีนเมื่อ ค.ศ. 1949 เกิดจากความสามารถของผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์อย่างเหมา เจ๋อตง ที่ทำสงครามต่อสู้กับญี่ปุ่นและพรรคกั๋วหมินต๋ง เป็นเวลารวมกันเกือบ 2 ทศวรรษ โดยพึ่งพาสหภาพโซเวียต ไม่นักนักเมื่อเทียบกับรัฐสังคมนิยมในยุโรปตะวันออกที่สถาปนาขึ้นโดยอำนาจทางการทหารของสหภาพโซเวียต อย่างไรก็ตามเหมาในต้นทศวรรษ 1950 ยังคงต้อง ดำเนินนโยบายอิงเข้าหาสหภาพโซเวียตด้วยเหตุผล 2 ประการ ประการแรกคือ สหภาพโซเวียตเป็นเกราะกำบังทางการเมืองและความมั่นคงของจีนในช่วงสงครามเย็นที่ต้องเผชิญหน้ากับสหรัฐอเมริกา และประการถัดมา คือ สถานะอันสูงส่งของสตาลินในฐานะศูนย์กลางแห่งความชอบธรรมของการปฏิวัติโลก (สิทธิพล เครือรัฐติกาล, 2560 หน้า 5)

เมื่อสตาลินถึงแก่กรรมในปี ค.ศ. 1953 ผู้นำโซเวียต ต่อจากสตาลิน คือ นีกิต้า ครุชชอฟ (Nikita Khrushchev) ภายหลังได้เป็นผู้นำคนใหม่ของโซเวียตแล้วครุชชอฟเร่งรีบผ่อนคลายความตึงเครียดความสัมพันธ์ระหว่างสหภาพโซเวียตกับทุกประเทศทั่วโลกทั้งประเทศคอมมิวนิสต์และไม่ใช่คอมมิวนิสต์ และในการประชุมพรรคคอมมิวนิสต์ครั้งที่ 20 นอกจากจะเสนอ “นโยบายล้มล้างสตาลิน” (De-Stalinization) ทำให้จีนภายใต้การนำของเหมา เจ๋อตง มองว่าครุชชอฟเป็ยงเบนอุดมการณ์ของมาร์กซิสต์-เลนินนิสต์จีนยอมรับไม่ได้กับนโยบายการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (Peaceful Coexistence) กับฝ่ายโลกเสรีและความขัดแย้งดังกล่าวก็ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ อันเนื่องจากจีนขอรับความช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียตในการสร้างระเบิดนิวเคลียร์แต่สหภาพโซเวียตก็ตั้งเงื่อนไขที่เป็นการบีบบังคับหลายประการที่จีนไม่อาจยอมรับได้จนตัดสินใจสร้างระเบิดนิวเคลียร์เองและให้ถอด

⁶ แนวร่วมสามัคคีประชาชนชาติกู้ชาติกัมพูชา (Kampuchean United Front for National Salvation) เป็นศูนย์กลางของระบบใหม่ในกัมพูชาที่ต่อมาได้สถาปนาเป็นสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา แนวร่วมนี้ก่อตั้งเมื่อ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2522 ในเวียดนาม โดยชาวกัมพูชาที่ต้องการโค่นล้มรัฐบาลเขมรแดงของพล พต เป็นองค์กรทางการเมืองและการทหารของชาวกัมพูชาที่มีบทบาทระหว่าง การรุกรานกัมพูชาของเวียดนามที่ทำให้การปกครองของกัมพูชาประชาธิปไตยต้องสิ้นสุดลง และนำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาลใหม่

ถอนผู้เชี่ยวชาญของสหภาพโซเวียตออกจากประเทศส่งผลให้สหภาพโซเวียตไม่พอใจและยุติการให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ แก่จีน สิ่งนี้ส่งผลต่อความยากลำบากสำหรับจีนอย่างมาก (จิราพร ตรีวิเศษสร, 2562 หน้า35)

การขัดกันในเรื่องอุดมการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างโซเวียตและสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นเพียงเปลือกของความขัดแย้งเพียงเท่านั้น แต่แก่นแท้ของปัญหานั้นอยู่ที่เรื่องของผลประโยชน์แห่งชาติของทั้งสองประเทศ ผลประโยชน์แห่งชาติที่สองมหาอำนาจคอมมิวนิสต์ขัดกันนั้น พอจะแยกพิจารณาได้เป็น 2 ประเด็นคือ 1. เรื่องดินแดน และ 2. เกี่ยวกับการแข่งขันกันเป็นผู้นำโลกที่สาม (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2525 หน้า15)

เรื่องดินแดนเมื่อราวปีค.ศ 1962 เนื่องมาจากสหภาพโซเวียตและสาธารณรัฐประชาชนจีนมีพรมแดนร่วมกันยาวมาก และเนื่องจากเป็นประเทศที่ติดกันนี้เอง ทำให้ทั้งสองประเทศมีปัญหาเรื่องพรมแดนมาตั้งแต่ในสมัยอดีต เนื่องมาจากจีนอ้างสัญญาที่ทำในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 19 ฮองเต้ของจีนต้องยอมยกดินแดนให้พระเจ้าซาร์ของรัสเซียอย่างไม่เป็นธรรมแต่เมื่อพรรคบอลเชวิคของโซเวียตมีอำนาจในช่วงแรก ๆ เลนินได้เคยสัญญาว่าจะคืนดินแดนทั้งหมดที่โซเวียตได้ไปจากจีนคืนให้กับรัฐบาลปักกิ่งและเพื่อยืนยันสัญญาดังกล่าว โซเวียตจึงได้ออกประกาศที่เรียกว่า “The Karakhan Declaration” ในวันที่ 25 มิถุนายน ค.ศ 1919 เพื่อยืนยันที่จะยกเลิกสนธิสัญญาที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างโซเวียตกับจีนในอดีต

อย่างไรก็ตาม โซเวียตยังไม่ได้ดำเนินการคืนดินแดนทั้งหมดให้กับจีนตามสัญญาที่ให้ไว้ โดยเฉพาะดินแดนมองโกเลียนอกที่ในปี 1921 โซเวียตได้สนับสนุนให้ดินแดนแห่งนี้แยกตัวออกจากจีนเป็นประเทศอิสระ เพราะโซเวียตถือว่ามองโกเลียนอกเป็นเขตอิสระแต่จีนก็ได้อ้างว่ามองโกเลียนอกเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของจีนที่โซเวียตแย่งไป ประธานาธิบดีเหมา เจ๋อตงของจีนได้พยายามเจรจากับนิกิต้า ครุชเชฟ (Nikita Khrushchev) เมื่อครั้งไปเยือนจีนในปี 1955 ครุชเชฟไม่ยอมเจรจาด้วยทำให้จีนไม่พอใจเป็นอย่างมาก ในปี 1969 ปัญหาเรื่องดินแดนที่กล่าวมาข้างต้นได้นำไปสู่การปะทะด้วยกำลังอาวุธที่บริเวณชายแดนของประเทศทั้งสอง โดยต่างฝ่ายต่างกล่าวหากันว่าละเมิดดินแดนในฝ่ายตน(นรนิติ เศรษฐบุตร, 2525 หน้า16)

นอกจากความขัดแย้งในเรื่องดินแดนแล้วนั้น จีนและโซเวียตยังได้แข่งขันกันเป็นผู้นำทางลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศโลกที่สาม กล่าวคือ เมื่อพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้อำนาจในแผ่นดินจีนช่วงแรก ๆ จีนจำเป็นต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากโซเวียตในการสร้างสังคมจีน พอเมื่อสถานการณ์ภายในประเทศจีนดีขึ้น รัฐบาลเริ่มมีความมั่นคง จีนเริ่มแสดงบทบาทเป็นผู้นำขึ้นมาอีกประเทศหนึ่งในวงการการเมืองระหว่างประเทศ และจีนเห็นว่าในบรรดาประเทศเกิดใหม่หรือประเทศโลกที่สามนี้ จีนควรจะได้มีบทบาทนำเพราะความสำเร็จในการปฏิวัติของจีนเป็นไปในแนวทางเกี่ยวกับการปฏิวัติที่บรรดาโลกที่สามกำลังทำอยู่ ทั้งเงื่อนไขและสภาพของประเทศของประเทศ

ที่กำลังพัฒนาเหล่านี้มีความคล้ายคลึงกับประเทศของจีน คือเป็นประเทศที่เน้นการทำการเกษตร ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวไร่ชาวนา (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2525 หน้า17)

การแสดงบทบาทผู้นำของจีนในกลุ่มประเทศโลกที่สาม ปรากฏให้เห็นตั้งแต่การประชุมเจนีวา ปี.ศ 1954 เกี่ยวกับปัญหาอินโดจีนและปัญหาในเกาหลี ในการประชุมนี้ นายกรัฐมนตรีของจีนคือ นายโจวเอินไหล ได้แสดงความสามารถอันเป็นที่ยอมรับกันมากในกลุ่มประเทศที่เกิดใหม่ เพราะเป็นบุคคลที่แสดงความสามารถในการเจรจาต่อรองได้อย่างเก่งกาจกับฝ่ายตะวันตก และแสดงตนว่าเป็นผู้ที่พูดเกี่ยวกับผลประโยชน์ของกลุ่มประเทศโลกที่สามด้วย โดยในปีถัดมา เมื่อมีการประชุมพรรคประเทศในเอเชียและอัฟริกาที่เมืองบันดุง ประเทศอินโดนีเซีย จีนได้แสดงบทบาทการเป็นผู้นำอย่างเต็มที่ โดยจีนได้ร่วมมือกับประเทศอินเดียและพม่าเสนอหลักการของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ที่เรียกกันว่าหลักปัญจศีล และในการประชุมครั้งนี้สหภาพโซเวียตซึ่งมีดินแดนส่วนหนึ่งอยู่ในเอเชียได้ถูกกันไม่ให้เข้าร่วมการประชุม โดยถือว่าสหภาพโซเวียตเป็นประเทศในยุโรป (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2525 หน้า18)

ในขณะที่สาธารณรัฐประชาชนจีนเริ่มแสดงบทบาทการเป็นผู้นำของกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาหรือโลกที่สามมากขึ้น สหภาพโซเวียตซึ่งเดิมไม่ได้ให้ความสนใจต่อประเทศเหล่านี้มากนัก ก็หันมาให้ความสนใจถึงขนาดที่ว่าผู้นำสหภาพโซเวียตได้เดินทางไปเยือนประเทศเล็ก ๆ เหล่านี้ และให้ความช่วยเหลือทั้งทางเศรษฐกิจและทางทหารต่อประเทศเหล่านี้ด้วย แม้ว่าบางประเทศจะไม่ได้เป็นประเทศคอมมิวนิสต์ก็ตาม เมื่อเป็นดังนี้จึงทำให้ทั้งสหภาพโซเวียตและสาธารณรัฐประชาชนจีนมีผลประโยชน์ขัดกันในการแย่งเป็นผู้นำบรรดาประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งจะเห็นได้ว่าทั้งสองประเทศได้ขัดแย้งกันในปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประเทศที่กำลังพัฒนามากขึ้น ความขัดแย้งของสองมหาอำนาจคอมมิวนิสต์นั้นได้พัฒนามาจากความไม่ไว้วางใจและระแวงซึ่งกันและกัน เริ่มจากการที่ครุชชอฟกล่าวโจมตีสตาลินและปรับแนวความคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์มาร์กซ์ อ้างถึงสงครามระหว่างสังคมที่ต่างลัทธิกันว่าไม่ใช่สิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งที่ทำให้ฝ่ายจีนเริ่มระแวงว่าสหภาพโซเวียตจะปะนีประนอมต่อฝ่ายตะวันตก และจีนต้องถูกปิดล้อมให้อยู่อย่างโดดเดี่ยว (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2525 หน้า19)

ทางด้านสหภาพโซเวียตเมื่อเห็นจีนแสดงบทบาทผู้นำของกลุ่มประเทศโลกที่สาม ก็ระแวงว่าจีนซึ่งเป็นประเทศที่มีพลเมืองมากที่สุดในโลกจะหาทางแข่งกับตน ซึ่งเป็นผู้นำประเทศคอมมิวนิสต์ทั้งหมดอยู่ และเป็นผู้ที่สนับสนุนการปฏิวัติในทุกสังคมอยู่ ความระแวงนี้ทำให้สหภาพโซเวียตหาทางที่จะมีอิทธิพลในกลุ่มประเทศโลกที่สามมากขึ้น (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2525 หน้า20)

5. ความสัมพันธ์ระหว่างสหภาพโซเวียตและเวียดนาม

สหภาพโซเวียตเป็นชาติมหาอำนาจหนึ่งในช่วงของสงครามเย็น และเป็นประเทศที่มีศักยภาพสูงในหลาย ๆ ด้าน เช่น เทคโนโลยีความมั่นคง ด้านการทหาร และด้านการศึกษา ทั้งนี้สหภาพโซเวียตนับได้ว่าเป็นประเทศหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อเวียดนามเพราะสหภาพโซเวียตมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาในเวียดนามตั้งแต่สงครามอินโดจีนที่เป็นต้นเหตุที่ทำให้เกิดสงครามเวียดนามในเวลาต่อมา ซึ่งจุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างเวียดนามกับสหภาพโซเวียตได้ถูกสถาปนาขึ้นเมื่อวันที่ 30 มกราคมปีค.ศ. 1950 ในขณะนั้นเวียดนามเป็นประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการจากสหภาพโซเวียต กล่าวคือ สหภาพโซเวียตได้ให้ความช่วยเหลือในหลายรูปแบบ อาทิความช่วยเหลือแบบการให้เปล่า ในลักษณะการให้ทุนการศึกษาและการอบรมในสหภาพโซเวียต ความช่วยเหลือแบบการให้กู้ยืมทั้งที่มีดอกเบี้ยและไม่มีดอกเบี้ยซึ่งส่วนมากจะเป็นสินค้าประเภทสินค้าทุนเพื่อพัฒนา อันได้แก่ เครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ใช้ก่อสร้างพัฒนาโครงการต่าง ๆ เช่น เขื่อนไฟฟ้า สะพาน โรงงาน (วริษา คลายนสูตร, 2560 หน้า47)

ในส่วนของบทบาทในการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจของสหภาพโซเวียตที่มีต่อเวียดนามนั้นปรากฏอย่างชัดเจน โดยเห็นได้จากในปีค.ศ. 1960 สหภาพโซเวียตได้ลงนามให้ความช่วยเหลือแก่เวียดนามตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปีฉบับแรกและให้ความช่วยเหลือเวียดนามในโครงการก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรม 48 แห่ง โรงงานผลิตกระแสไฟฟ้าจำนวน 8 แห่ง และปล่อยเงินกู้ระยะยาวให้เวียดนามอีก 50 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สำหรับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของเวียดนามนั้นสหภาพโซเวียตได้เข้าไปช่วยเหลือในการก่อสร้างโครงการต่าง ๆ จำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อพัฒนาประเทศในลักษณะการร่วมทุนระหว่างกัน เช่น โรงงานผลิตกระแสไฟฟ้าพลังงานน้ำที่ฮอลบิน (Hoa Binh) และที่ไทรอัน (Tri An) โรงงานไฟฟ้าพลังงานความร้อนที่ปาไล (Pha Lai) ซึ่งในช่วงปีค.ศ. 1954-1991 เวียดนามได้ทำการค้ากับประเทศในค่ายคอมมิวนิสต์เกือบทั้งหมดและที่สำคัญการค้าทั้งหมดของเวียดนามอยู่ในรูปแบบสินเชื่อ เนื่องจากในแต่ละปีเวียดนามเป็นฝ่ายขาดดุลทางการค้าและไม่สามารถชำระหนี้ได้ครบตามกำหนด (วริษา คลายนสูตร, 2560 หน้า48)

กล่าวได้ว่า กระแสชาตินิยมและการลุกฮือของชาวเวียดนามเหนือที่สามารถลุกขึ้นมาต่อต้านเวียดนามใต้และสหรัฐฯได้นั้น เนื่องจากมีผู้นำคนสำคัญที่ชื่อว่า โฮจิมินห์เป็นบุคคลที่ได้รับการสนับสนุนจากสหภาพโซเวียตในด้านการศึกษาในปีค.ศ. 1923 เขาเดินทางจากฝรั่งเศสโดยอาศัยรถโดยสารจนถึงกรุงมอสโกและได้เข้ารับการศึกษาลัทธิมาร์กซ์ที่ University of the Toilers East นอกจากนี้เขายังได้มีโอกาสเข้าร่วมการประชุมสมัชชา ครั้งที่ 5 ขององค์การคอมมิวนิสต์สากลหรือที่รู้จักกันดีว่า องค์การคอมินเทิร์น (Comintern) ซึ่งเป็นองค์การที่ก่อตั้งเมื่อปีค.ศ. 1919 สำหรับการติดต่อประสานงานกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งชาติของประเทศอื่น ๆ ทั่วโลกและยังเป็น

องค์การที่ออกคำสั่งหรือแนะนำและการสนับสนุนด้านต่างๆ นอกจากนี้เมื่อโฮจิมินห์กลับไปเวียดนามจึงได้สถาปนาพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามได้สำเร็จในปี.ศ. 1930 ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้สหภาพโซเวียตสามารถเข้ามาสนับสนุนเวียดนามได้อย่างเต็มรูปแบบ (วริษา คลายนสูตร, 2560 หน้า49)

ดังนั้น จึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่า จากบทบาททางอ้อมของสหภาพโซเวียตสามารถส่งผลกระทบต่อมาถึงบทบาททางตรงของสหภาพโซเวียตในเวียดนาม กล่าวคือสหภาพโซเวียตสนับสนุนด้านการศึกษาให้กับโฮจิมินห์จึงสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ต่อเวียดนามคือ เกิดการตั้งพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามขึ้นและเวียดนามได้รับการสนับสนุนจากสหภาพโซเวียตตั้งแต่นั้นมาโดยเฉพาะในช่วงสงครามเวียดนามในปี.ศ. 1964-1975 เนื่องจากสหภาพโซเวียตเป็นผู้นำของขั้วอำนาจโลกคอมมิวนิสต์ตั้งนั้นการที่สหรัฐฯ เข้ามามีบทบาทในเวียดนามเพื่อต่อสู้กับอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ของเวียดนามเหนือ ทำให้สหภาพโซเวียตต้องเข้ามาช่วยเหลืออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ความช่วยเหลือนี้มีทั้งในรูปแบบเงินสนับสนุนและด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ในการรบต่างๆ (วริษา คลายนสูตร, 2560 หน้า50) นอกจากนี้ตั้งแต่ช่วงปลายสงครามอินโดจีนมาที่มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในปี.ศ. 1953เนื่องจากเป็นปีที่ โจเซฟ สตาลิน (Joseph Stalin) เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ของสหภาพโซเวียตได้เสียชีวิตลง จึงทำให้การกำหนดหรือดำเนินนโยบายต่างประเทศจากเดิมนั้นเปลี่ยนแปลงไปตามอุดมการณ์ของผู้นำดังนี้

1) นิกิต้า ครุสชอฟ (Nikita Sergeyevich Khrushchev)

ดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ต่อจากโจเซฟสตาลิน ในปี.ศ.1955-1964 หลังจากที่เขาได้ขึ้นดำรงตำแหน่ง เขาได้ดำเนินนโยบายต่างประเทศที่สำคัญในช่วงปี.ศ. 1956คือ Peaceful coexistence เป็นการแสดงให้เห็นถึงแนวนโยบายที่ตรงข้ามกับในสมัยสตาลินเป็นอย่างมาก เนื่องจากแนวนโยบายนี้มีนัยยะสำคัญคือ หย่อนความตึงเครียดกับสหรัฐฯ อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสหภาพโซเวียตและสหรัฐฯ นอกจากนี้ยังมีการดำเนินการที่เรียกว่า “Destalinization” หรือ นโยบายล้มล้างสตาลิน หมายถึง การทำลายระบบสตาลินเดิมรวมถึงการทำลายภาพลักษณ์ของสตาลิน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการสร้างความไม่พอใจกับจีน อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับจีนในช่วงนี้ลงเป็นอย่างมากจนนำไปสู่ความแตกแยกระหว่างจีน-สหภาพโซเวียต (The Sino-Soviet split) เพราะจีนมองว่าสหภาพโซเวียตมีอุดมการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปและยังเป็นการสร้างช่องโหว่ทำให้เกิดความอ่อนแอ อีกทั้งการดำเนินนโยบายเหล่านี้อาจส่งผลให้ประเทศคอมมิวนิสต์อื่น ๆ ลดความศรัทธาลง เนื่องจากเป็นการดำเนินนโยบายที่ผ่อนปรนและหย่อนยาน

อย่างไรก็ตาม เป้าหมายของแนวนโยบายครุสชอฟต่อประเทศโลกที่ 3 ซึ่งรวมถึงปัญหาในเวียดนามยังคงมีความต้องการทำลายระบบจักรวรรดินิยมของประเทศตะวันตกและเปลี่ยนประเทศโลกที่3 ให้เป็นสังคมนิยมคอมมิวนิสต์โดยสหภาพโซเวียตจะให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ เช่น อาวุธ การฝึกฝนทางการรบ เป็นต้น ตัวอย่างเช่น ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1961 ครุสชอฟได้ออกแถลงการณ์ที่ให้ความมั่นใจว่า จะสนับสนุนสงครามปลดปล่อยแห่งชาติทั่วโลก แถลงการณ์นี้ยังได้กล่าวถึงการสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ในเวียดนามเหนือมากขึ้นเพื่อต่อสู้ให้ได้มาซึ่งเอกราชของเวียดนามภายใต้โฮจิมินห์ (วริษา คลายนสูตร, 2560 หน้า51)

2) เลโอนิด อิลลิช เบรจเนฟ (Leonid Illyich Brezhnev)

ดำรงตำแหน่งในปีค.ศ. 1964-1982 การบริหารประเทศในยุคสมัยนี้เข้มงวดคล้ายกับสตาลินโดยเฉพาะในด้านนโยบายต่างประเทศถือได้ว่า มีลักษณะที่แข็งกร้าวจนถึงขั้นลงมือปฏิบัติการด้วยอาวุธในหลายกรณีอาทิการบุกเชโกสโลวาเกีย ในเดือนสิงหาคม ปีค.ศ. 1968โดยอาศัยกองทัพขององค์การสนธิสัญญาวอซอร์การสนับสนุนเวียดนามเหนือทำสงครามกับสหรัฐฯในปีค.ศ. 1965 - 1972 และการเข้าไปหนุนหลังเวียดนามอย่างเต็มตัวหลังจากสหรัฐฯได้ถอนทหารกลับประเทศ

แต่การดำเนินนโยบายของเบรจเนฟนั้นไม่ได้ดำเนินแบบแข็งกร้าวอย่างเดียวแต่มีการดำเนินนโยบายแบบประนีประนอมกับสหรัฐฯ ด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ในช่วงของเบรจเนฟได้ดำเนินนโยบายที่ผ่อนคลายความตึงเครียดในสงครามเย็นหรือที่เรียกว่า “Détente” มีความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ ในทิศทางที่ดีขึ้นซึ่งตรงกับช่วงยุคสมัยของประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสันในช่วงปีค.ศ. 1972 ประธานาธิบดีนิกสันได้มาเยือนสหภาพโซเวียตเพื่อการเจรจาจำกัดอาวุธทางยุทธศาสตร์หรือที่เรียกว่า “Strategic Arms Limitation Treaty” (SALT I) และเบรจเนฟยังได้ไปเยือนสหรัฐฯ กลับด้วยหลังจากนั้น จึงเป็นการแสดงให้เห็นว่า การที่สหภาพโซเวียตได้มีการดำเนินความสัมพันธ์ต่อสหรัฐฯ ในทิศทางที่ดีขึ้นนั้นอาจเป็นเพราะปัจจัยทางเศรษฐกิจที่กำลังประสบปัญหาอย่างหนัก หรือที่เรียกว่า “ภาวะชะงักงัน”(Stagnation) เกิดปัญหาความขาดแคลนในประเทศและความต้องการให้สหรัฐฯ เข้ามาลงทุนในระยะยาว ซึ่งตรงข้ามกับความสัมพันธ์กับสังคมนิยมจีนที่ถึงขั้นตกต่ำมากที่สุดยุคหนึ่ง เนื่องจากมีความไม่ไว้วางใจกันและความไม่พอใจของจีนที่สหภาพโซเวียตมีอุดมการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตั้งแต่ในยุคของครุสชอฟ อีกทั้งในปีค.ศ. 1969 เกิดการปะทะกันที่ชายแดนระหว่างสหภาพโซเวียตและสังคมนิยมจีนด้วย (วริษา คลายนสูตร, 2560 หน้า 52)

ในช่วงสงครามชายแดนเวียดนามกัมพูชา ปีค.ศ 1975-1979 สหภาพโซเวียตได้ผลักดันเวียดนามให้เข้าร่วมกับสภาเพื่อความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจ (Council for Mutual Economic Assistance) หรือ

คอมิคอน (Comecon)⁷ และได้ลงนามเป็นพันธมิตรทางการทหารกัน โดยทางสหภาพโซเวียตจะสนับสนุนทั้งทางทหารและอาวุธพร้อมอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการบุกกัมพูชา ซึ่งถือเป็นนโยบายที่ทำให้สหภาพโซเวียตได้ขยายอิทธิพลเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พร้อมทั้งยังเป็นการถ่วงดุลอำนาจของจีนในภูมิภาคนี้อีกด้วย (Davide Gobbicchi, 2020 หน้า 8)

ในการเตรียมการบุกกัมพูชาของกองทัพเวียดนาม หลังจากได้รับการสนับสนุนจากสหภาพโซเวียต กองทัพเวียดนามมีขนาดเพิ่มขึ้นจาก 615,000 คน เป็น 900,000 คน ทั้งยังมีการพบเห็นการขนย้ายอาวุธครั้งใหญ่จากมอสโกไปยังฮานอยเมืองหลวงของเวียดนามในเดือนก่อนการบุกกัมพูชา รัฐบาลเวียดนามจำเป็นต้องพึ่งสหภาพโซเวียตในหลายด้านไม่ใช่เพียงแต่ด้านการทหารแต่ยังรวมถึงด้านเศรษฐกิจอีกด้วย เนื่องมาจากรัฐบาลเวียดนามต้องใช้จ่ายเงินจำนวนมากในทั้งพัฒนาพื้นฐานประเทศและการทำสงครามในครั้งนี้ (Davide Gobbicchi, 2020 หน้า 9)

⁷ สภาเพื่อความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจ (Council for Mutual Economic Assistance) ก่อตั้งขึ้นในปี 1949 เป็นองค์กรช่วยเหลือทางเศรษฐกิจที่ประกอบด้วยสหภาพโซเวียต ประเทศคอมมิวนิสต์บลิ๊อคในยุโรปตะวันออก เช่นโปแลนด์ ฮังการี บัลแกเรีย เชโกสโลวาเกีย และประเทศคอมมิวนิสต์อื่น ๆ ทั่วโลก เช่นคิวบา และเวียดนาม ในระยะแรก โซเวียตเน้นการค้าขายกับประเทศ COMECON เป็นส่วนมาก และพึ่งพาต่างประเทศน้อย เนื่องจากแนวทางเศรษฐกิจของโซเวียตมีลักษณะเป็นเศรษฐกิจแบบปิด เน้นการพึ่งพาตัวเอง (Autarky) ซึ่งนั้นก็ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง เพราะทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างดาษดื่น และภูมิประเทศที่หลากหลายซึ่งเอื้อต่อการผลิตอุตสาหกรรมหนักหลายประเภท อุตสาหกรรมหนักของโซเวียตมีการผลิตที่หลากหลายมาก จนสามารถกล่าวได้ว่า "ครบวงจร" เลยกี่ว่าได้ ทั้งน้ำมันดิบ, โลหะ, เหล็ก, เครื่องจักร, รถจักรดีเซล, รถจักรไฟฟ้า, แทรีคเตอร์, แร่เหล็ก, ยูเรเนียม, ผ้าขนสัตว์, แก๊สธรรมชาติ, ไม้, การแปรรูปอาหาร, การเกษตร, สรรพาวุธทางการทหาร ส่วนกลมประเทศสหภาพโซเวียตและประเทศอื่น ๆ ในเครือออร์ซอเน้นการผลิตเฉพาะในอุตสาหกรรมหนัก และมักจะเป็นการผลิตในขั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ โดยแทบจะไม่ให้ความสำคัญกับการผลิตในอุตสาหกรรมเบาและการผลิตในขั้นตติยภูมิ

6. ความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและกัมพูชาประชาธิปไตย

ในยุคของประธานเหมา เจ๋อตง ช่วงทศวรรษ 1950-1960 มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับสมเด็จพระนโรดม สีหนุ ซึ่งทรงเป็นทั้งประมุขแห่งรัฐ (Head of State) และหัวหน้าคณะรัฐบาลที่ปกครองกัมพูชาในขณะนั้น นอกจากนี้ ผู้นำจีนคนอื่น ๆ อาทิ นายกรัฐมนตรีโจว เอินไหล (Zhou Enlai) และประธานาธิบดีหลิว เซาฉี (Liu Shaoyi) ได้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการแลกเปลี่ยนการเดินทางเยือนซึ่งกันและกันหลายครั้ง ต่อมาในปี 1970 เมื่อสมเด็จพระสีหนุ ถูกนายพลลอน นอล ก่อการรัฐประหารหมดสิ้นอำนาจแล้วได้ทรงลี้ภัยไปประทับอยู่ที่จีน และผู้นำจีนได้ให้ความช่วยเหลือโดยใช้ประเทศจีนเป็นฐานในการต่อสู้ของ ประชาชนชาวกัมพูชาเพื่อต่อต้านการรุกรานของต่างชาติ (ในที่นี้หมายถึง สหรัฐอเมริกาซึ่งให้การสนับสนุนพลเอกลอน นอล ทำการรัฐประหารเปลี่ยนแปลงปกครองประเทศจากราชอาณาจักรกัมพูชาเป็นสาธารณรัฐ กัมพูชา โดยมีนายลอน นอล ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีปกครองด้วยระบอบเผด็จการทหาร) และเพื่ออิสรภาพและอธิปไตยของกัมพูชา โดยได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มเปี่ยมจากรัฐบาลจีนและประชาชนชาวจีน (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2525 หน้า63)

อย่างไรก็ตาม ระหว่างปี 1975-1979 ยุคเขมรแดงปกครองกัมพูชาและปิดประเทศ ความสัมพันธ์กัมพูชา กับจีน ไม่ได้ตัดขาดหายไปไหน พอล พต ผู้นำเขมรแดงได้นำการปฏิวัติมาตุภูมิตามแนวทางของเหมา เจ๋อตง มาใช้ จีนมีอิทธิพลต่อเขมรแดงมากให้ความช่วยเหลือทั้งด้านเศรษฐกิจ และด้านเทคนิคแบบให้เปล่า รวมทั้งผู้นำเขมรแดงนำแผนการพัฒนาเศรษฐกิจแบบก้าวกระโดดครั้งใหญ่ (The Great Leap Forward) ของจีนมาใช้ ความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและเขมรแดงนั้นถือว่าเป็นมิตรประเทศที่สนิทสนมกันมากที่สุด ช่วงปีแรกที่เขมรแดงขึ้นมามีอำนาจในแผ่นดินกัมพูชา รัฐบาลเขมรแดงได้ปิดประเทศเกือบทั้งหมดไม่ยอมติดต่อสังคมภายนอก จะมีเพียงไม่กี่ประเทศจีนเท่านั้นที่ประเทศรัฐบาลเขมรแดงยอมติดต่อด้วย ทั้งความช่วยเหลือที่รัฐบาลเขมรแดงยอมรับจากจีนเพียงประเทศเดียว นอกจากนั้นรัฐบาลเขมรแดงยังได้อนุญาตให้นักการทูตจีน หนังสือพิมพ์และช่างภาพชาวจีนได้เดินทางเข้าไปในกัมพูชาอย่างสะดวก รัฐบาลเขมรแดงได้ยอมรับว่าความช่วยเหลือของจีนมีส่วนสำคัญที่ทำให้เขมรแดงได้รับชัยชนะจากรัฐบาลนายพลลอน นอล (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2525 หน้า64)

การที่รัฐบาลเขมรแดงไม่สนใจที่จะเปิดความสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียตซึ่งเป็นมหาอำนาจในค่ายคอมมิวนิสต์และกับประเทศในกลุ่มยุโรปตะวันออกซึ่งถือกันว่าอยู่ในการปกครองของสหภาพโซเวียตนั้น น่าจะมีเหตุผลสำคัญมาจากเขมรแดงมีความไม่พอใจในการปฏิบัติของสหภาพโซเวียตสมัยที่เขมรแดงยังต่อสู้อยู่ในป่า เพราะในตอนนั้นเขมรแดงไม่เคยได้รับความช่วยเหลือโดยตรงจากสหภาพโซเวียตเลย และสหภาพโซเวียตนอกจาก

ไม่ช่วยเหลืออย่างจริงจังยังมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อรัฐบาลเจ้าสีหนุ ตลอดจนรัฐบาลของนายพลลอน นอลอีกด้วย(นรนิติ เศรษฐบุตร, 2525 หน้า64)

ส่วนที่รัฐบาลเขมรแดงเข้าข้างจีนอย่างเต็มที่ก็คงเป็นเพราะเหตุผลสองประการสำคัญคือ

ประการแรกเกี่ยวกับอุดมการณ์และแนววิปฏิบัติ ปรากฏว่าเขมรแดงได้ใช้วิธีการปฏิวัติยึดอำนาจรัฐตามแบบแผนตะวันออก ซึ่งเป็นเหมือนที่เหมา เจ๋อตง ใช้ คือการบุกป่ามาล้อมเมืองและยึดอำนาจรัฐในเมืองหลวง อันต่างจากวิธีการปฏิวัติยึดอำนาจรัฐแบบตะวันตกที่พรรคคอมมิวนิสต์ใช้ในการทำรัฐประหารยึดอำนาจในประเทศรัสเซีย ยิ่งไปกว่านั้นสภาพสังคมและประเทศของกัมพูชาก็คล้ายจีนมากกว่ารัสเซีย การที่เขมรแดงชื่นชมนิยมแนวทางของเหมา เจ๋อตงนี้ เมื่อพอลพตและผู้นำเขมรคนอื่น ๆ ไปเยือนจีนในเดือนกันยายน ค.ศ 1977 พอลพตได้กล่าวในงานเลี้ยงรับรองถึงแนวทางเหมา เจ๋อตงด้วยความชื่นชมว่า

“เราได้สร้างและประยุกต์ใช้ความคิดของเหมา เจ๋อตง ตั้งแต่เมื่อเวลาที่เรามีเพียงมือเปล่าเท่านั้น ชาวเขมรและนักปฏิวัติทั่วโลกมีความเชื่ออย่างแท้จริงว่าความคิดของเหมา เจ๋อตง นั้นก่อให้เกิดผลที่ลึกซึ้งและได้ชัยชนะ” (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2525 หน้า65)

ประการที่สองก็เนื่องมาจากความขัดแย้งระหว่างกัมพูชาและเวียดนาม ทำให้เขมรแดงเกรงว่าประเทศของตนจะถูกครองนำโดยประเทศคอมมิวนิสต์เวียดนามที่มีอำนาจกว่า ดังนั้นเขมรแดงจึงต้องการพันธมิตร ซึ่งพันธมิตรที่เหมาะสมที่สุดก็ได้แก่จีน เพราะร่วมลัทธิเดียวกัน และให้ความช่วยเหลือเขมรแดงมาตั้งแต่ต้น (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2525 หน้า66)

การให้ความช่วยเหลือของจีนที่มีต่อกัมพูชาเป็นการให้ความช่วยเหลือ ทางด้านข่าวสาร, เชื้อเพลิง และผลิตภัณฑ์อื่น. โดยส่งผ่านไปทางเรือมากถึง 200,000-400,000 ตันต่อสัปดาห์ มีรายงานว่าประเทศจีนเริ่มจัดหาอาวุธจำนวนมากส่งมายังกัมพูชาเพื่อใช้ในการสู้รบกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเวียดนามในสงครามชายแดน เหมา เจ๋อตง ได้กล่าวแสดงความกังวลใจเกี่ยวกับนโยบายทางการเมืองของเขมรแดง ถึงแม้จะกล่าวตักเตือนแบบนั้นแต่ก็กล่าวชื่นชมในความสำเร็จที่พอลพตได้นำกัมพูชาไปสู่การเป็นคอมมิวนิสต์อย่างแท้จริง จึงให้คำมั่นสัญญาว่าจะมอบเงินช่วยเหลือทั้งทางทหารและเศรษฐกิจ 1 พันล้านดอลลาร์ทันที ถือเป็นหนึ่งในการช่วยเหลือที่ใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์จีน (John D. Ciorciari, 2013 หน้า17)

ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ 1976 ได้มีการเพิ่มความช่วยเหลือทางทหารขึ้นอีก โดยจีนวางแผนที่จะจัดหาที่ปรึกษาทางทหาร, ปืนใหญ่ต่อต้านอากาศยาน, สนามบินทหาร, เรือคุ้มกัน 4 ลำพร้อมทั้งเรือตอร์ปิโด, กองทัพอีก

3 กองทัพ, รถถัง, และอาวุธในการสู้รบอีกจำนวนมาก และยังมีการส่งคนจีนประมาณ 20 คนไปยังหน่วยต่าง ๆ ทั่วกองทัพของกัมพูชาเพื่อฝึกฝนทหารและฝึกการใช้อาวุธต่าง ๆ (John D. Ciorciari, 2013 หน้า18)

ในปี ค.ศ 1978 มีการส่งบุคลากรทางการแพทย์เพื่อไปช่วยดูแลทหารที่บาดเจ็บจากการที่สงครามชายแดนเริ่มหนักขึ้น จีนเริ่มกังวลเกี่ยวกับการทำสงครามชายแดนกับเวียดนามจึงได้เสนอเป็นตัวกลางในการหาข้อยุติ แต่กลับไม่เป็นผล (John D. Ciorciari, 2013 หน้า19)

จนในปี ค.ศ 1979 เวียดนามได้ทำการรุกเข้าเวียดนามครั้งใหญ่ จีนได้ส่งความช่วยเหลือเพิ่มเติม รวมทั้งอาวุธ อุปกรณ์วิทย์ และอาหารกระป๋องไปยังกัมพูชาเพื่อช่วยเสริมกองกำลังเขมรแดงให้มีความแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น แต่เมื่อกองทัพเวียดนามบุกรุกเข้ามาใกล้กับกรุงพนมเปญ เมื่อเดือนมกราคม ค.ศ 1979 จีนได้อพยพที่ปรึกษาและเจ้าหน้าที่ทางการทูตออกจากกัมพูชา (John D. Ciorciari, 2013 หน้า20)

บทสรุป

ความขัดแย้งระหว่างเวียดนามและกัมพูชาที่เกิดขึ้นไม่ใช่เพียงแค่เรื่องการแย่งกันยึดครองดินแดนเพียงเท่านั้น แต่สืบเนื่องมาจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยที่ทั้งสองประเทศตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส กัมพูชาและเวียดนามต่างมองอีกฝ่ายเป็นศัตรูตลอดเวลา พร้อมทั้งมีแต่ความเกลียดชังกันก็ว่าประเทศของตนจะถูกครอบงำโดยอีกฝ่าย ส่วนทางด้านการเมืองโลกทั้งสหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียตและสาธารณรัฐประชาชนจีนต่างเข้ามามีบทบาทในการทาสงครามของทั้งสองประเทศอย่างมาก โดยเฉพาะสหภาพโซเวียตที่เข้ามาสนับสนุนเวียดนามและสาธารณรัฐประชาชนจีนที่เข้ามาสนับสนุนกัมพูชาให้สู้รบกันในสงครามชายแดน อาจกล่าวได้ว่ามหาอำนาจโลกทั้ง2มีส่วนทำให้ความขัดแย้งนี้มีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นและบานปลายกลายเป็นสงครามชายแดนระหว่างเวียดนามและกัมพูชา

บรรณานุกรม

หนังสือ

- ชัยสิริ สมุทรวณิช. (2522). เวียดนามกับการรุกรานกัมพูชา,
(กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์พลับพลึง)
- เดวิด แชนด์เลอร์. (2546). พรรณงาม เก่าธรรมสาร. (แปล). ประวัติศาสตร์กัมพูชา,
(กรุงเทพมหานคร :มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์)
- เมธา พร้อมเทพ. (2523). ชนวนสงครามเวียดนาม-กัมพูชา,
(กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์บอนอิงค์)
- สติเฟ้น อาร์ เฮดเดอร์. (2523). ปนัดดา เลิศล้ำอำไพ. (แปล). รากเหง้าแห่งความขัดแย้งระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชากับพรรคคนงานเวียดนาม, (กรุงเทพมหานคร :บางกอกการพิมพ์)

สารานุกรม

- กัญจนวัลย์ นาชัยสิทธิ์, ขบวนการคอมมิวนิสต์กัมพูชา ค.ศ.1963-1979
(สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร,2547)
- จิรศักดิ์ มุทิตาภรณ์, ความขัดแย้งระหว่างจีนคอมมิวนิสต์กับรัสเซีย
(สาขาวิชาการต่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2508)
- ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม, การศึกษาวิเคราะห์กวีนิพนธ์เขมรเกี่ยวกับการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์
(สาขาวิชาภาษาเขมร ภาควิชาภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553)
- นรนิติ เศรษฐบุตร, การขัดแย้งระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและสหภาพโซเวียตเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้กรณีพิพาทในแหลมอินโดจีนระหว่างเขมรกับญวนขยายตัวและยืดเยื้อ
(สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525)
- วนิชฐนาถ นิลดี, ขบวนการคอมมิวนิสต์ในเวียดนาม ค.ศ. 1945-1975
(คณะอักษรศาสตร์ สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555)
- วริษา คลายนสุตร์, ความสัมพันธ์ระหว่างโซเวียตและประเทศไทย กรณีศึกษา สงครามเวียดนาม
(ศิลปศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชารัสเซียศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560)
- ศศิธร นพรัตน์, ยุทธวิธีของเวียดกงในสงครามเวียดนาม ค.ศ.1965-1975
(คณะอักษรศาสตร์ สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553)

สุนันท สิงห์เทพ, พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามกับการสร้างเวียดนามเหนือให้เป็นรัฐสังคมนิยม ค.ศ 1954-1975

(สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2547)

สุวัฒน์ ทาสุนทร์, การใช้อำนาจทางการเมืองของเขมรแดงกลุ่มปัญญาชนปารีส ค.ศ 1975-1979

(คณะอักษรศาสตร์ สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2558)

David Wolff, “One Finger’s Worth of Historical Events” New Russian and Chinese Evidence on the Sino-Soviet Alliance and Split, 1948-1959

(WOODROW WILSON INTERNATIONAL CENTER FOR SCHOLAR, 2000)

John D. Ciorciari, China and the Pol Pot regime

(Gerald R. Ford School of Public Policy, University of Michigan, 2013)

Phạm Thị Huệ, CHIẾN TRANH BIÊN GIỚI TÂY NAM (1975-1979) QUA TƯ LIỆU CỦA

HOC GIẢ NƯỚC NGOÀI

(Trường Cao đẳng Cần Thơ, 2018)

ข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

เงินโบราณ จันบอโต (2561). ย้อนรำลึกครบรอบ 40 ปี เมื่อเวียดนามเข้าแทรกแซงทางทหารในกัมพูชา

เข้าถึงเมื่อ 1 ตุลาคม 2564 เข้าถึงได้จาก

https://www.bbc.com/thai/international46621685?fbclid=IwAR15aoNacuF_eTtWWOdCr3ggxAQ7yUjf_nkkkjoecYca0sAvdF5R0XErsqo

วารสาร

นิรันดร์ คิดบรรจง, 2563. “การเมืองในระบบรัฐสภาของราชอาณาจักรกัมพูชา.” วารสารรัชต์ภาคย์ 14 (37):

252-258

เพ็ญนภา จันทร์แดง, 2562. “บทบาททางการเมืองของเจ้านโรดม สีหนุ แห่งราชอาณาจักรกัมพูชา.”

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาลัยราชภัฏสงขลา 1 (1 กรกฎาคม-ธันวาคม):55-59

ศิพิมพ์ ศรีบัลลังก์, 2561. “สงครามเวียดนามรุกรานกัมพูชา: ทิศนะต่อภัยคุกคามของเวียดนามต่อกัมพูชา.”

วารสารสังคมศาสตร์ 21 (เดือนมกราคม-ธันวาคม): 224-229

ศิวัช ศรีโศคนกุล, 2017. “ความตายที่ถูกทำให้เป็นสินค้า: การทำงานของพิพิธภัณฑน์ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์และทุ่ง
สังหารผ่านความปรองดองในประเทศกัมพูชา.” วารสาร KASETSART JOURNAL OF SCIENCES
38(2017): 537-548

สิทธิพล เครือรัฐติกาล, 2560. “ความขัดแย้งระหว่างจีนกับยูโกสลาเวียในสามบริบท : สหภาพโซเวียต กลุ่ม
ประเทศในแอฟริกาและเอเชียและการปฏิวัติอย่างต่อเนื่องของเหมาเจ๋อตง.” วารสารวิเทศศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 7 (1 มกราคม-มิถุนายน): 5-10